

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAMUSAL DIŞ MEKÂNLARIN YAYALAŞTIRILMASINA YÖNELİK KENTSEL TASARIM ÖNERİSİ: İLİM CADDESİ VE ÇEVRESİ ÇEKMEKÖY – İSTANBUL ÖRNEĞİ

HAZIRLAYAN

FATİH YAVUZ

DANIŞMAN

PROF. DR. BÜLENT CENGİZ

BARTIN-2019

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

KAMUSAL DIŞ MEKÂNLARIN YAYALAŞTIRILMASINA YÖNELİK KENTSEL TASARIM ÖNERİSİ: İLİM CADDESİ VE ÇEVRESİ ÇEKMEKÖY - İSTANBUL ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
FATİH YAVUZ

JÜRİ ÜYELERİ

Danışman	: Prof. Dr. Bülent CENGİZ	-	Bartın Üniversitesi
Üye	: Prof. Dr. Emine Figen İLKE	-	Ankara Üniversitesi
Üye	: Doç. Dr. Canan CENGİZ	-	Bartın Üniversitesi

BARTIN-2019

KABUL VE ONAY

Fatih YAVUZ tarafından hazırlanan "KAMUSAL DIŞ MEKÂNLARIN YAYALAŞTIRILMASINA YÖNELİK KENTSEL TASARIM ÖNERİSİ: İLİM CADDESİ VE ÇEVRESİ ÇEKMEKÖY - İSTANBUL ÖRNEĞİ" başlıklı bu çalışma, 10.07.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Bülent CENGİZ (Danışman) ……

Üye : Prof. Dr. Emine Figen İLKE ……

Üye : Doç. Dr. Canan CENGİZ ……

Bu tezin kabulü Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ..…/..…/20… tarih ve 20…../…..-….. sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. H. Selma ÇELİKYAY
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Prof. Dr. Bülent CENGİZ danışmanlığında hazırlamış olduğum "KAMUSAL DIŞ MEKÂNLARIN YAYALAŞTIRILMASINA YÖNELİK KENTSEL TASARIM ÖNERİSİ: İLİM CADDESİ VE ÇEVRESİ ÇEKMEKÖY - İSTANBUL ÖRNEĞİ" başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımı kabul edeceğimi beyan ederim.

10.07.2019

Fatih YAVUZ

ÖNSÖZ

“Kamusal Dış Mekânların Yayalaştırılmasına Yönelik Kentsel Tasarım Önerisi: İlim Caddesi ve Çevresi Çekmeköy - İstanbul Örneği” başlıklı yüksek lisans tez çalışmamın hazırlanmasında, her aşamasında desteğini esirgemeyen, tecrübe ve bilgi birikimi ile yol gösterici olan değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Bülent CENGİZ’e teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım.

Çalışmamda beni yönlendiren değerli tez jüri hocalarım, Sayın Doç. Dr. Canan CENGİZ’e ve Sayın Prof. Dr. Emine Figen İLKE’ye katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım. Yaptığım araştırmalarda ve çalışmalarda bana yardımcı ve destek olan Lütfi AĞIRTAŞ’a ve Burhanettin AKYOL’a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Fatih YAVUZ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KAMUSAL DIŞ MEKÂNLARIN YAYALAŞTIRILMASINA YÖNELİK KENTSEL TASARIM ÖNERİSİ: İLİM CADDESİ VE ÇEVRESİ ÇEKMEKÖY - İSTANBUL ÖRNEĞİ

Fatih YAVUZ

Bartın Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bülent CENGİZ

Bartın-2019, sayfa: 181

Günümüzde hızlı kentleşme sonucunda kentsel yaşam kalitesinin artmasına yönelik çeşitli kentsel tasarım projeleri uygulanmaktadır. Bu kapsamdaki projelerden biri de yayalaştırma odaklı kentsel tasarım çalışmalarıdır. Tez çalışmasında, Çekmeköy (İstanbul) ilçesi Alemdağ Mahallesi'nde bulunan İlim Caddesi ve çevresi araştırma alanı olarak seçilmiştir. Mevcut alan kullanımları yönünden araştırma alanında park, eğitim ve sağlık birimleri ile dini tesis vb. kamusal mekân çeşitliliği bulunmaktadır. Araştırma alanı, bulunduğu bölgenin yeni kentsel gelişim alanıdır. Bu bağlamda kentsel dönüşüm uygulamalarına bağlı olarak kentsel yenileme alanı özelliği de taşımaktadır. Dolayısıyla İlim Caddesi ve çevresi sahip olduğu dinamikler sebebiyle kentsel tasarım açısından özel önem arz etmektedir. Tez çalışmasının ana amacı, araştırma alanı olarak tanımlanan İlim Caddesi ve çevresini (yaklaşık 400 m uzunluğunda olup, 46.600 m²'lik alana sahiptir) yayalaştırma odaklı kentsel kamusal mekân olarak tasarlamak ve yeniden canlandırmaktır. Bu çerçevede tez kapsamında; araştırma alanına yönelik kültürel peyzaj özellikleri saptanmış ve mekânsal analizler ortaya konulmuştur. Elde edilen veriler ve yapılan analizler ışığında İlim Caddesi ve çevresi için öneri kentsel tasarım projesine ilişkin planlama ve tasarım kararları belirlenerek "Öneri Kentsel Tasarım Projesi" geliştirilmiştir. Bu çalışmalar doğrultusunda

araştırma alanında öneri kentsel tasarım projesi sonrası gelişen trafik yönetimine, yaya alanlarına, yapı dönüşümleri, yapı kullanımları, zemin kat kullanımları ile yeşil alanlara yönelik değerlendirmeler yapılmıştır. Sonuçta, İlim Caddesi ve çevresinin, yaya ve trafik güvenliği esaslı planlanması ve tasarımının caddenin kamusal alan olarak gelişimi üzerinde etkili olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, İlim Caddesi ve çevresi için geliştirilen kentsel tasarım projesi kapsamındaki, kentsel yenileme ve kamusal mekânlarda yaya öncelikli tasarım çalışmalarının kentsel yaşam kalitesine olumlu etkilerinin yanı sıra araştırma alanının işlevsel, estetik, ekolojik ve ekonomik yönden yeniden canlandırılmasına sağlayacağı katkılar ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kentsel kamusal mekân; kentsel tasarım; kentsel yenileme; yaya mekânı.

Bilim Alanı Kodu: 80502; 80504; 80507; 80508; 80509.

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

URBAN DESIGN PROPOSAL FOR PUBLIC OUTDOOR SPACES: İLİM STREET AND ITS ENVIRONS (ÇEKMEKÖY – İSTANBUL) CASE STUDY

Fatih YAVUZ

Bartın University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture

Thesis Supervisor: Prof. Bülent CENGİZ
Bartın-2019, pp: 181

Recently, various urban design projects are implemented to increase the quality of urban life as a consequence of rapid urbanization. One of the projects around this scope is the urban design applications focusing particularly on pedestrianization. In this thesis, İlim Street within the Alemdağ neighborhood of Çekmeköy (İstanbul) district and together with its environs were chosen as the research area. In the research field, there is a variety of public spaces including the park, education and health units, and religious institutions etc. The research area is the recent urban development area of the region. In this context, the research area carries the characteristics of urban renewal depending on the gentrification practices. There for, İlim Street and its surroundings possess a primary importance in terms of urban design due to its urban dynamics. The main purpose of the thesis is to design and revitalize İlim Street and its surroundings (approximately 400 m long and cover 46.600 m²) which are defined as the research areas for the pedestrianized urban public space. Around this context; cultural landscape characteristics of the research area were determined and spatial analyzes were put forward. Under the light of the obtained data and analyzes, planning and design decisions associated with the proposed urban design project for İlim Street and its surroundings, were determined and the "Proposal Urban Design Project" was developed. In line with these studies, evaluations were also conducted for the traffic

management, pedestrian areas, building transformations, building uses, ground floor usage and green areas, which are possibly to be developed after the urban design project. As a result, it was emphasized that the pedestrian and traffic safety based planning and design of İlim Street and its surroundings had a principal impact on the development of the street as a public space. In addition, the positive effects of urban renewal and pedestrian priority design works in urban spaces within the scope of the urban design project developed for İlim Street and its surroundings on the quality of urban life, as well as the contributions to the revitalization of the research area in terms of functional, aesthetic, ecological and economic aspects were revealed.

Keywords: Urban public space; urban design; urban renewal; pedestrian space.

Scientific Field Code: 80502; 80504; 80507; 80508; 80509.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY ii
BEYANNAME iii
ÖNSÖZ iv
ÖZET v
ABSTRACT vii
İÇİNDEKİLER ix
ŞEKİLLER DİZİNİ xiii
TABLOLAR DİZİNİ xix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ xx

BÖLÜM 1 GİRİŞ 1

1.1 Araştırmanın Amacı ve Hedefleri 2
1.2 Literatür Özeti 3
1.2.1 Alana İlişkin Literatür Özeti 3
1.2.2 Konuya İlişkin Literatür Özeti 3
1.2.3 Yönteme İlişkin Literatür Özeti 8

BÖLÜM 2 KURAMSAL TEMELLER 12

2.1 Kentsel ve Kamusal Mekân 12
2.1.1 Kentsel Mekân Çeşitleri 13
2.1.1.1 Kentsel Mekân Elemanı Olarak Sokak 13
2.1.1.2 Kentsel Mekân Elamanı Olarak Meydan 14
2.1.2 Kentsel Mekân Açısından Yaya Kavramı 14
2.2 Kentsel Tasarım 15
2.2.1 Kentsel Tasarımın Gelişim Süreci 16
2.2.2 Kentsel Tasarım ve Kentsel Yenileme İlişkisi 17
2.2.3 Kentsel Planlama ve Tasarımda Yayalaştırma Çalışmaları 18
2.3 Kentsel Yenileme ve Sürdürülebilirlik 20
2.3.1 Kentsel Yenileme Yöntemleri 21
2.3.2 Kentsel Yenileme ve Kentsel Dönüşüm İlişkisi 22

2.3.3 Sürdürülebilir Kentsel Yenilemenin Sosyo-Ekonomik ve Çevresel Boyutu 23
2.3.4 Kentsel Yenileme, Tarihi Çevre Koruma ve Sürdürülebilirlik 25
2.4 Yaya Bölgesi ve Yayalaştırma Çalışmaları 26
2.4.1 Yayalaştırmanın Amaç ve Hedefleri 27
2.4.1.1 Çevre Koruma 27
2.4.1.2 Yapı Çevresi ve Yaya Mekânı İlişkilerini Güçlendirme 28
2.4.1.3 Rekreasyon 28
2.4.1.4 Toplumsal 28
2.4.1.5 Ekonomik 29
2.4.2 Yaya Bölgeleri Tasarım İlkeleri 29
2.4.3 Yapı-Kentsel Yaya Mekân Etkileşimi 30
2.4.4 Yayalaştırma Çalışmalarının Sınıflandırılması 31
2.4.4.1 Tamamen Yayalaştırma 31
2.4.4.2 Kısmen Yayalaştırma 31
2.4.4.3 Araç ve Yayanın Birlikte Olduğu Yayalaştırma 32

BÖLÜM 3 MATERYAL VE YÖNTEM 33

3.1 Materyal 33
3.2 Yöntem 34

BÖLÜM 4 ARAŞTIRMA BULGULARI 36

4.1 Araştırma Alanına İlişkin Kültürel Peyzaj Özellikleri 36
4.1.1 Araştırma Alanının Konumu ve Çevre İlişkisi 36
4.1.2 Araştırma Alanının Tarihi Süreçte Gelişimi 38
4.1.2.1 Demografik Yapı 39
4.1.2.2 Sosyo-Ekonomik Yapı 40
4.1.2.3 Sosyo-Kültürel Yapı 40
4.1.2.4 Tescilli Yapılar 41
4.2 Araştırma Alanına İlişkin Mekânsal Analizler 42
4.2.1 Ulaşım-Bağlantılık Analizi 42
4.2.2 Doluluk-Boşluk Analizi 45

4.2.3 Kat Yükseklikleri Analizi 47
4.2.4 Yapı Kullanımları Analizi 49
4.2.5 Zemin Kat Kullanımları Analizi 51
4.2.6 Yeşil Alan Analizi 53
4.2.7 Cadde Silueti ve Cephe Analizi 55
4.2.8 İmaj Analizi 61
4.2.9 Mevcut Yapısal Peyzaj Elemanları 68
4.2.10 Mevcut Bitkisel Peyzaj Elamanları 74

BÖLÜM 5 İLİM CADDESİ VE ÇEVRESİ ÖNERİ KENTSEL TASARIM PROJESİ 81

5.1 İlim Caddesi ve Çevresi Öneri Kentsel Tasarım Projesine İlişkin Planlama ve Tasarım Kararları 81
5.1.1 Alemdağ'ın Kentsel Hafızası 81
5.1.2 Planlama Kararları 82
5.1.3 Çalışma Alanına İlişkin GZFT Analizi 85
5.1.4 Kentsel Tasarım Konsepti 87
5.2 Öneri Kentsel Tasarım Projesi 87
5.2.1 Yapısal Tasarım Projesi 88
5.2.2 Bitkisel Tasarım Projesi 110
5.2.3 Kesit ve Görünüşler 129
5.2.3.1 A-A' Kesit-Görünüşü 130
5.2.3.2 B-B' Kesit-Görünüşü 132
5.2.3.3 C-C' Kesit-Görünüşü 134
5.2.3.4 D-D' Kesit-Görünüşü 136
5.2.3.5 E-E' Kesit-Görünüşü 138
5.2.3.6 F-F' Kesit-Görünüşü 140
5.2.4 Detaylar 142
5.2.4.1 Ağaç Izgarası Detayı 142
5.2.4.2 Aydınlatma Elemanları Detayları 143
5.2.4.3 Döşeme Detayları 147
5.2.4.4 Çöp Kutusu Detayı 150
5.2.4.5 Bildirim Panoları Detayları 151
5.2.4.6 Sınır Elemanı Detayı 154

5.2.4.7 Oturma Birimi Detayı 156

BÖLÜM 6 DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 158

6.1 Değerlendirme 158
6.1.1 Öneri Kentsel Tasarım Projesinin Oluşturduğu Etki Alanı 158
6.1.2 Öneri Kentsel Tasarım Projesinde Trafik Yönetimine İlişkin Değerlendirmeler 159
6.1.3 Öneri Kentsel Tasarım Projesinde Yaya Alanlarına İlişkin Değerlendirmeler 162
6.1.4 Öneri Kentsel Tasarım Projesinde Yapı Dönüşümlerine İlişkin Değerlendirmeler 164
6.1.5 Öneri Kentsel Tasarım Projesinde Yapı Kullanımlarına İlişkin Değerlendirmeler 166
6.1.6 Öneri Kentsel Tasarım Projesinde Zemin Kat Kullanımlarına İlişkin Değerlendirmeler 168
6.1.7 Öneri Kentsel Tasarım Projesinde Yeşil Alanlara İlişkin Değerlendirmeler 170
6.2 Sonuç 172

KAYNAKLAR 174
BİBLİYOGRAFYA 177
ÖZGEÇMİŞ 181

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No | **Sayfa No**

3.1: Yöntem akış şeması 35
4.1: Çalışma alanının konumu....37
4.2: Çalışma alanı ve fiziksel çevresi 38
4.3: 2. derece yol İlim Caddesi ve 3. derece yol 128. Sokak bağlantısı ve trafik yoğunluğunun görünümü 42
4.4: Ulaşım-bağlantılık analizi 44
4.5: Çalışma alanında doluluk-boşluk durumu 45
4.6: Doluluk-boşluk analizi....46
4.7: Üç katlı özel mülkiyetli (solda) ve kamusal (sağda) yapı görünümleri. 47
4.8: Kat yükseklikleri analizi. 48
4.9: Yapı kullanımları analizi....50
4.10: Ticari olarak kullanılan zemin kat (a) ve konut olarak kullanılan zemin kat (b) 51
4.11: Zemin kat kullanımları analizi.....52
4.12: Aktif yeşil alan (a), pasif yeşil alan (b), kamusal yapı açık alanları (c), mülkiyetli açık yeşil alanlar (d)....53
4.13: Yeşil alan analizi....54
4.14: İlim Caddesi üzerindeki eski yapılara ait cephe ve bahçe görünümleri....56
4.15: Belediye'nin öneri cephe çalışması öncesindeki yeni yapılar....56
4.16: Belediye'nin öneri cephe çalışması sonrasındaki yeni yapılar....57
4.17: İlim Caddesi üzerindeki eski ve yeni yapıların bir arada görünümü 57
4.18: Alemdağ Merkez Camii (a), Bilgi Evi (b), Aile Sağlığı Merkezi (c), 1877 Alemdağ Spor Kulübü Tesisi (d), Mahalle Muhtarlığı yapılarının görünümleri (e)....58
4.19: Vakıf Camii restorasyon öncesi (a) ve restorasyon sonrası (b) görünümü 59
4.20: İlim Caddesi yapı silüetlerine ilişkin görünüşler....60
4.21: İlim Caddesi'nin Reşadiye Caddesi'nden girişi ve Üsküdar Parkı....61
4.22: Üsküdar Parkı'nın içeriden panoramik görünümü 62
4.23: Hatalı budama sonucu formları bozulmuş ağaçlardan *Fraxinus exelsior* (Dişbudak)....62
4.24: Cadde üzerindeki aydınlatma, telefon, sokak levhaları ve tesisat kabloları 63

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

Şekil No | **Sayfa No**

4.25: İlim Caddesi'nde yaya ve araç yollarının görünümü 63
4.26: İlim Caddesi'nin 128. Sokak ve Balcılar Sokak ile kesişimi 64
4.27: Yunus Erenoğlu Parkı'nın içerinden panoramik görünümü 65
4.28: 129. Sokak'tan İlim Caddesi'ne bakış 65
4.29: Vakıf Camii avlu girişi ve 128. Sokak 66
4.30: İmaj analizi 67
4.31: Proje alanı içindeki bankların (a) ve kameriyelerin (b) görünümleri 68
4.32: Üsküdar parkındaki su kullanım ögeleri kaskatlı süs havuzu (a) ve dört yüzlü çeşme (b) 69
4.33: İlim Caddesi ve çevresindeki trafik uyarı ve sokak levhaları 69
4.34: İlim Caddesi ve parklardaki çöp kutusu, geri dönüşüm ve evsel atık kutuları 70
4.35: Reklam panosu 71
4.36: Sınır elemanları olan metal ferforjeler ve kaldırım babaları 71
4.37: Telefon kulübesinin mevcut görüntüsü 72
4.38: Yunus Erenoğlu Parkı'ndaki çocuk oyun grubu 72
4.39: Cadde üzerindeki aydınlatma (a) ve telefon (b) direkleri 73
4.40: İlim Caddesi'nde kaldırım ve yol kaplaması 73
4.41: Parklarda zemin döşemesi olarak kullanılan baskı beton kaplaması 74
4.42: Üsküdar Parkı bitkisel peyzajının park içinden panoramik görünümü 75
4.43: Üsküdar Parkı bitkisel peyzajının park dışından panoramik görünümü 75
4.44: Alemdağ Merkez Camii avlusu önünde *Cedrus libani* (Toros sediri) 76
4.45: İlim Caddesi'ndeki *Fraxinus excelsior* (Dişbudak) ağaçları 76
4.46: 128. Sokak'ta yer alan *Platanus orientalis* (Doğu çınarı) kullanımına ilişkin görünüm 77
4.47: Balcılar Sokak'ta *Tilia tomentosa* (Ihlamur ağacı) kullanımına ilişkin görünüm 77
4.48: Alemdağ Vakıf Camii ve Kız Kuran Kursu avlusundaki bitkisel peyzaj elemanlarının görünümü 78
4.49: Atıl haldeki park alanı ve bitkisel peyzaj görünümü 79
4.50: Yunus Erenoğlu Parkı'nın içinden bitkisel peyzajın görünümü 79
4.51: Yunus Erenoğlu Parkı bitkisel peyzajının dışarıdan görünümü 80

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

Şekil No | **Sayfa No**

4.52: Alemdağ Aile Sağlığı Merkezi'nin bitkisel peyzajının dışarıdan görünümü 80
5.1: Çalışma alanın güncel imar planı 83
5.2: Kentsel tasarım konseptinin şematik gösterimi 87
5.3: Yapısal tasarım projesi 88
5.4: Yapısal tasarım projesi Yb1 büyütme paftası 89
5.5: Alemdağ Meydanı ve Çekmeköy Sosyal Yaşam Merkezi'nin peyzaj ve mimari tasarımlarının Reşadiye Caddesi'nden görünümleri 90
5.6: Alemdağ Meydanı ve Çekmeköy Sosyal Yaşam Merkezi'nin peyzaj ve mimari tasarımlarının İlim Caddesi'nden görünümleri 90
5.7: Çekmeköy Sosyal Yaşam Merkezi ve Alemdağ Meydanı'ndaki havuz ilişkisi 91
5.8: Alemdağ Meydanı'ndaki yapı ve peyzaj alanları ilişkisi 92
5.9: Alemdağ Meydanı'nda gölgeli oturma mekanları 92
5.10: Yapısal tasarım projesi Yb2 büyütme paftası 93
5.11: İlim Caddesi servis yolu 94
5.12: İlim Caddesi park şeridi 94
5.13: İlim Caddesi'ndeki yaya mekânları 95
5.14: İlim Caddesi'nde ticari alanlarla yaya alanlarını ayıran yeşil bant uygulaması 96
5.15: Çocuk Kütüphanesi ve Kültür Müzesi'ne dönüşen Bilgi Evi 96
5.16: Yapısal tasarım projesi Yb3 büyütme paftası 97
5.17: İlim Caddesi'nin 128.Sokak ve Balcılar Sokak ile kesişimi 98
5.18: 128. Sokak ve çevresi 98
5.19: İspinoz Meydanı ve çevresiyle ilişkisi 99
5.20: Alemdağ İspinoz Meydanı'nın farklı bir açıdan görünümü 99
5.21: Alemdağ Vakıf Camii avlusu ve solda hareketli su alanı 100
5.22: Su alanının arkadlar ve çevresiyle peyzaj ilişkisi 101
5.23: İspinoz Meydanı ve Bahçesi'ni cami avlusuna taşıyan aks 101
5.24: Çalışma alanında tasarlanan tarihi görünümlü Alemdağ Meydan Çeşmesi 102
5.25: Cami avlusu ile Kız Kuran Kursu'nu ayıran duvar ve şadırvan 103
5.26: Aynı avluyu paylaşan Kız Kuran Kursu (a) ve lojman yapısı (b) 103
5.27: İspinoz Meydanı ve muhtarlık yapısı ilişkisi 104

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

Şekil No		Sayfa No
5.28:	1877 Alemdağ Spor Kulübü Sosyal Tesisi	105
5.29:	Ahşap platform ve kütük oturma birimleri	105
5.30:	Çim derzli gölgeli oturma alanları	106
5.31:	Parkı çevreleyen ağaçlar ile oluşturulan soyut sınır etkisi	106
5.32:	Çim çocuk oyun alanı	107
5.33:	3-12 yaş grubu çocuk oyun alanı	108
5.34:	İlim Caddesi'nin yayalaştırılan ve yeşil aksa dönüşen kısmı	108
5.35:	Aile Sağlığı Merkezi'nin cephe görünümleri	109
5.36:	Aile Sağlığı Merkezin'in avlusu	109
5.37:	Bitkisel tasarım projesi	111
5.38:	Bitkisel tasarım projesi Bb1 büyütme paftası	112
5.39:	Alemdağ Meydanı ve *Populus tremula* ağaçları	113
5.40:	Kokulu bitkiler ve havuz ilişkisi	114
5.41:	Kokulu bitki kullanımı	114
5.42:	Simgesel ve soliter amaçlı kullanılan zeytin ağacı *Olea europaea*	115
5.43:	Bitkisel tasarım projesi Bb2 büyütme paftası	116
5.44:	Solda *Acer saccharinum* ve sağda *Tilia x europa* ağaçları	117
5.45:	Tek olarak soliter amaçlı kullanılan *Acer rubrum*	117
5.46:	Bitkisel tasarım projesi Bb3 büyütme paftası	118
5.47:	*Magnolia grandiflora* (Manolya) ağaçlarının ve İspinoz Meydanı ve Bahçesi'nin 128. Sokaktan görünümü	119
5.48:	Cami avlusu ile meydanı ayıran yeşil alan ve *Acer saccharinum* ağaçlarının görünümü	119
5.49:	Kız Kuran Kursu avlusunda solda *Acer platanoides* ve sağda *Juniperus chinensis* görünümleri	120
5.50:	Kız Kuran Kursu avlusunda *Lagestroemia indica* 'Pink Velour' görünümü	120
5.51:	*Betula pendula* 'Yongii'ler ve havuz ilişkisi	121
5.52:	Meydandan bakıldığında su izleği ile arkasındaki yeşil alanda oluşturulan bitkisel kompozisyon	122
5.53:	*Ulmus parvifolia* ağaçları ile oluşturulan yeşil koridor	122

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

Şekil No | **Sayfa No**

5.54: *Ulmus parvifolia* ağaçları ile oluşturulan sınır etkisi 123
5.55: Ahşap platform üzerinde *Ulmus parvifolia* ağaçları 123
5.56: Çim derz döşemeli oturma alanı ve *Ulmus parvifolia* ağaçları 124
5.57: Çocuk oyun alanı ve bitkisel peyzaj tasarım kompozisyonu 125
5.58: Alemdağ Aile Sağlığı Merkezi ve avlusundaki bitkisel tasarımın görünümü 125
5.59: Bitkisel tasarım projesi Bb4 büyütme paftası 126
5.60: Solda *Pyrus amaygdaliformis* (Ahlat) ve *Prunus cerasus* (Vişne) ağaçları 127
5.61: *Crocus olivierit* subsp. İstanbulensis (Alemdağ çiğdemi/ İstanbul çiğdemi) ve çim tepeler 128
5.62: İspinoz Meydanı ve Bahçesinde bitkisel kompozisyonda kullanılan endemik çalı türleri 128
5.63: Öneri kentsel tasarım projesine ilişkin kesit-görünüş çizgileri 129
5.64: A-A' kesit-görünüşü 131
5.65: B-B' kesit-görünüşü 133
5.66: C-C' kesit-görünüşü 135
5.67: D-D' kesit-görünüşü 137
5.68: E-E' kesit-görünüşü 139
5.69: F-F' kesit-görünüşü 141
5.70: Ağaç ızgarası detayı 142
5.71: Ağaç ızgarasının projede görünümü 143
5.72: Aydınlatma tasarımına ait aydınlatma planı 144
5.73: Yüksek aydınlatma detayı 145
5.74: Yüksek aydınlatma elemanının projede görünümü 145
5.75: Meydan aydınlatma elemanının detayı 146
5.76: Meydan aydınlatmasının projede görünümü 147
5.77: Taşıt alanlarında tip döşeme detayları 148
5.78: Taşıt alanlarındaki döşemelerin projede görünümü 148
5.79: Yaya alanlarında tip döşeme detayları 149
5.80: Yaya alanlarındaki döşemelerin projede görünümü 149
5.81: Çöp kutusu detayı 150

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

Şekil No | **Sayfa No**

5.82: Çöp kutusunun projede görünümü 151
5.83: Bildirim panosu detayı 152
5.84: Raket tip reklam panosu detayı 153
5.85: Bildirim panosu projede görüntüsü 154
5.86: Raket tip reklam panosunun projede görünümü 154
5.87: Sınır elemanı detayı 155
5.88: Sınır elemanın projede görünümü 155
5.89: Oturma birimi detayı 156
5.90: Bankların projede görünümü 157
6.1: Öneri kentsel tasarım projesinin oluşturduğu etki alanı 159
6.2: Öneri kentsel tasarım projesine ilişkin trafik yönetimi 161
6.3: Öneri kentsel tasarım projesinde yaya alanları 163
6.4: Öneri kentsel tasarım projesiyle oluşan yapı dönüşümleri 165
6.5: Öneri kentsel tasarım projesi ile oluşturulan yapı kullanımları 167
6.6: Öneri kentsel tasarım projesinde zemin kat kullanımları 169
6.7: Öneri kentsel tasarım projesiyle oluşturulan kentsel açık yeşil alanlar 171

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo No **Sayfa No**

4.1: Alemdağ'ın sayım yıllarına göre nüfus sayısı....40
4.2: Çalışma alanı içinde ve çevresindeki araç yollarının yoğunluk dereceleri....43
4.3: Mevcut yapıların kat yükseklikleri dağılımı....47
4.4: Mevcut yapı kullanımları....49
4.5: Kamusal kullanım işlevine sahip sosyal donatı yapılarının kullanımları....49
4.6: Mevcut zemin kat kullanımları dağılımı....51
4.7: Kamusal kullanıma açık olan kentsel açık alanlar....55
6.1: Öneri kentsel tasarım projesi ile oluşan yaya alanları....162
6.2: Araştırma alanındaki mevcut yaya alanları ile öneri kentsel tasarım projesindeki yaya alanlarının karşılaştırması....162
6.3: Mevcuttaki durum ve öneri kentsel tasarım projesiyle oluşan yapı dönüşüm sayıları ve yüzdeleri....164
6.4: Mevcut durumdaki ve öneri kentsel tasarım projesi ile oluşturulan kamusal yapı kullanımları....166
6.5: Öneri kentsel tasarım projesi ile oluşturulan kamusal yapı gelişimi....166
6.6: Öneri kentsel tasarım projesinde zemin kat kullanımı....168
6.7: Mevcut durum ile öneri kentsel tasarım projesindeki zemin kat kullanımlarının karşılaştırması....170
6.8: Mevcut durum ile öneri kentsel tasarım projesinde oluşturulan kentsel açık yeşil alanların karşılaştırılması....172

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

m	: metre
cm	: santimetre
m^2	: metrekare

KISALTMALAR

GZFT	: Güçlü-Zayıf-Fırsat-Tehdit
EPDM	: Ethylene Propylene Diene Monomer (Etilen Propilen Kauçuğu)
CIAM	**:** Congres Internationaux d'Architecture Moderne (Uluslararası Modern Mimarlık Kongresi**)**
AIA	: American Institute of Architects (Amerikan Mimarlar Birliği)
ÖBA	: Özel Bitki Alanı

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Kamusal alanlar sokaklar, caddeler, plazalar, meydanlar, kent parkları, tematik çocuk oyun alanları, kent bostanları, kent bahçeleri, ulaşım aktarma istasyonları, pazar yerleri, etkinlik alanları, kent ormanları, sahil kıyı bantları gibi kentsel mekânlardır. Kentsel açık alanlar toplumun sosyal etkileşime geçtikleri, eğlence-dinlenme gibi ihtiyaçlarını karşıladıkları kamusal mekânlardır.

Yayalaştırma, bir kentte süreklilik içinde kesintisiz yürünebilir mekânlar oluşturmak için yapılan planlama ve tasarım çalışmalarıdır. Yayalaştırılmış kentsel alanlar genelde yaya yoğunluğunun olduğu, taşıt trafiğinden kısmen veya tamamen arındırılmış kesintisiz yürünebilir mekânlardır (Döllük, 2005; Yerli, 2007).

Yaşanabilir kentsel çevreler oluşturulmasında planlama ve kentsel tasarım eylemleri önemli araçlardır. Birbirinden farklı olan bu iki kavram, birbirini tamamlayan bir bütünü ifade etmektedir. Planlama ve kentsel tasarım eylemleri arasında kurulması gerekli çok boyutlu ilişkiler bütünü, anlamlı çevreler oluşturulmasının ön koşuludur. Kentsel tasarım; politik, sosyal, yönetimsel, ekonomik, fiziksel yapısı sürekli değişim içinde olan kentsel ve kırsal alanların yapılı çevresinin farklı kullanımdaki bina gruplarının, bunları besleyen yaya hareketlerinin, servislerinin ve bunlar arasındaki mekânların tasarım eylemidir (Karaman, 1999; Sargut Gelen, 2016).

İnsanların yoğun bir iş gününden sonra dinlenmek, rahatlamak talepleri; içinden taşıt geçmeyen mekânlara olan ihtiyacı ortaya çıkartmıştır. Kent merkezlerindeki yoğunluk; taşıtların neden olduğu gürültü ve araç trafiğinden arındırılmış yayalara ayrılan bölgelerin planlaması ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Aru, 1965).

Kentlilerin, sosyal ilişkilerini ekonomik ve kamusal ihtiyaçlarını giderdikleri, araçların oluşturabileceği tehlikelerden arındırılmış kentsel mekânlara ihtiyaçları vardır (Özkal, 1990). Yayalaştırma çalışmaları ile yayaların ve araçların süreklilik içinde daha serbest,

güvenli hareket edebileceği alışveriş, yeme-içme ve gezinti mekânları oluşturulur (Gültiken, 2010).

1.1 Araştırmanın Amaç ve Hedefleri

Araştırma alanı olarak İstanbul'da Çekmeköy İlçesi Alemdağ Mahallesi'nde bulunan İlim Caddesi ve çevresinin seçilmesinin nedenleri;

- Caddenin, girişte Üsküdar Parkı ve çıkışında bulunan Yunus Erenoğlu parkları ile etkileşim halinde olması,

- Tarihi Vakıf Camii ve Alemdağ Merkez Camileri ve kız ve erkek Kuran Kursları, Alemdağ Aile Sağlığı Merkezi, Alemdağ Bilgi Evi, 1877 Alemdağ Spor Kulübü lokali ve Alemdağ Mahallesi Muhtarlığı gibi kentsel donatı alanlarının cadde üzerinde bulunması,

- Cadde çevresinde Alemdağ İlk ve Ortaokulu'nun, Alemdağ Polis Merkezi'nin ve Alemdağ Kültür Merkezi'nin bulunması,

- Cadde ve çevresindeki kentsel dönüşüm uygulamaları,

- İmar planında cadde üzerinde yeni yeşil alan ve sosyo-kültürel tesis alanlarının bulunması,

- Caddenin ana ulaşım aksı üzerinde olması ve Alemdağ Mahallesi'nin merkezinde olması,

- Sabiha Gökçen Havalimanına yakın olması,

- Yavuz Sultan Selim Köprüsü ve bağlantı yollarına yakın olması,

- Çalışma alanının tarihi özelliği ile kültürel belleğe sahip olması, şeklinde sıralanmaktadır.

Tez çalışması kapsamında araştırma alanına yönelik hedefler;

- İlim Caddesi ve çevresini yayalaştırma odaklı kentsel kamusal mekân olarak tasarlamak,
- Çalışma alanına yönelik peyzaj özelliklerini saptamak,
- Çalışma alanının mevcut durumunu gösterir cephe ve analiz çalışmaları yapmak,
- Çalışma alanında bulunan Tarihi Vakıf Camii projeye dâhil ederek çevresini düzenlemek,
- Sürdürülebilir yaya mekânları tasarımı oluşturmak,
- Caddenin kamusal yapı odak merkezi oluşu ve kamusal açık mekânları kentsel tasarım Estetik ve fonksiyonel dış mekânlar oluşturmak ve kentsel tasarım projesi ile yeniden canlandırılan kentsel yenileme alanının proje etki alanını belirlemektir.

1.2 Literatür Özeti

Çalışma kapsamında literatür taraması yapılarak alana, konuya ve yönteme ilişkin literatür aşağıdaki gibi özetlenmiştir.

1.2.1 Alana İlişkin Literatür Özeti

Kolay (2012) "İstanbul'un Yaşam Pınarı Çekmeköy" başlıklı kitapta, Çekmeköy İlçesini oluşturan mahallelerin ve köylerin doğal ve kültürel özelliklerini, tarihi süreçte kuruluşunu, gelişim sürecini, sosyo-ekonomik durumunu ve değişimini içeren bilgiler sunulmuştur.

1.2.2 Konuya İlişkin Literatür Özeti

Açıkgöz (2014) "Kentsel Dönüşümün Ekonomik, Mekânsal, Sosyal Etkileri Ve Kamunun Rolü: Ankara Gültepe (Çinçin) Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinde, Ankara'nın ilk

gecekondulaşmasının yaşandığı Altındağ İlçesi'ndeki kentsel dönüşüm projelerinden biri olan ve Belediye-TOKİ ortaklığında gerçekleştirilen "Gültepe (Çinçin) Kentsel Dönüşüm Projesi" özelinde kentsel dönüşüm ve soylulaştırma kavramlarının irdelenmesi ile dönüşümün fiziksel, sosyal ve ekonomik etkileri araştırılmıştır. Araştırma kapsamında, kentsel dönüşümün soylulaştırma kavramından bağımsız olmadığı uygulamayla mekânda sadece fiziksel değişimler değil, beraberinde ekonomik, kültürel ve sosyal değişimlerin de olduğu üzerinde durulmuştur. Altındağ'da yaşanan kentsel dönüşüm süreçlerinin önemli örneklerinden olan yoksulluk ve suçla birlikte anılan Gültepe (Çinçin) Mahallesi'nde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projesine yönelik olarak yapılan tez çalışması ile teorik tartışmaların irdelendiği bölümden oluşturulmuştur. Tez çalışmasında kullanılan yöntem; literatür araştırmaları ile proje alanında yaşayan hak sahipleri, proje alanından ayrılan mahalle sakinleri ve proje alanına yeni gelenler olmak üzere 3 grupla ayrı ayrı yapılan derinlemesine mülakatlar ve geçmiş deneyimler ile temellendirilmiş yorumlamalardan oluşmaktadır. Tezde projeyle birlikte mahallenin değişen sosyo-ekonomik durumu ele alınmıştır.

Binici (2018) "Kentsel Dönüşüm ve Yenileme Uygulamalarında Mekân ve Aktörler Arası İlişkiler" başlıklı yüksek lisans tezinde, kentsel dönüşüm ve kentsel yenileme ile süreç içindeki paydaşların ilişkisini irdelemiştir. Çalışmada, kentsel yenileme/dönüşüm sorunsalına sayılan tüm aktörlerin perspektifinden bakarak beklentilerin karşılandığı ortak bir bakış açısı oluşturmak hedeflenmiştir. Bu amaçla tez kapsamında yüz yüze yapılan mülakatların sonuçlarına dayanarak İstanbul'da yer alan ve kamuoyunun ilgisini çeken dört mahalle özelinde, aktörlerin yenileme uygulamalarına yönelik yaklaşımları analiz edilerek değerlendirilmiş, Türkiye'de kentsel yenileme/dönüşüm örnekleri üzerinden yaşanan deneyimler ve sonrası bu yaklaşımlar doğrultusunda irdelenmiş, kentsel dönüşüm/yenileme sürecinin sonunda ekonomik, fiziksel, sosyal ve hukuki boyutlarıyla sürdürülebilir kentsel yenileme sürecinin altlığını oluşturacak çıkarımlara ulaşılabilir mi sorusunun yanıtı aranmıştır.

Çalışkan (2011) "Kamu Yararı Bağlamında Kamusal Mekânlarda Bir Yayalaştırma Örneği Eminönü Tarihi Yarımada (Hobyar Mahallesi ve Çevresi) Yayalaştırma Projesi" başlıklı yüksek lisans tezinde, yaya alanlarının günümüzde sadece geçiş bölgesi olarak kullanılmakta olduğu ve kentsel kamusal mekân özelliklerini taşımadığı ve ayrıca kamu yararı özelliklerini göstermediği vurgulanmaktadır. İstanbul'un en önemli tarihi alanlarından olan Eminönü

Hobyar Mahallesi'nde uygulanan yayalaştırma projesi kapsamında incelenen tez çalışmasında anket ve gözlem yoluyla değerlendirme alanı incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda kamu yararının ön plana çıkarılması gerektiği, kamusal mekânların tasarlanma süreçlerinde tüm katılım araçlarını kullanma zorunluluğu ve alanı kullanan tüm kesimlere hitap etmesi gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Sonuçta kentsel tasarımın müdahale araçlarına etki edebildiği ölçüde kente ve topluma fayda sağlayabileceği bir gerçeklik olduğu ortaya çıkmaktadır.

Demirkıran (2008), "Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Yerel Yönetimlerin Rolü: Bursa Büyükşehir Belediyesi Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinde, Bursa'da uygulanan kentsel dönüşüm projelerine yer verilmiş ve bu projelere yerel yönetimlerin bakış açıları ile ilgili anket çalışması yapılmıştır. Yapılan bu anket çalışmasında Bursa'da yerel yöneticilerin kentsel dönüşüm ile ilgili düşüncelerinin yanında Bursa'da en fazla uygulanan kentsel dönüşüm yöntemi ve en fazla kentsel dönüşüm uygulanan alanlar ile ilgili bilgilere ulaşılmıştır.

Gençdoğuş (2017), "Kentsel Tasarım Yarışmalarında Analitik Bir Yaklaşım: Mekân Dizim Yöntemi" başlıklı yüksek lisans tezinde, kentsel tasarım yarışma süreçlerinde analitik bir yöntem kullanmanın mekân üretme pratiği ve üretilen önerilerin objektif olarak değerlendirilebilmesi üzerine sağlayacağı katkıları araştırmak amacı ile yapılmıştır. Mekânın değerlendirilmesi üzerine kullanılan yöntemler irdelendiğinde, araştırma sürecine yön verebilecek, mekânsal organizasyonları matematiksel olarak ifade edebilen ve farklı ölçekteki tasarım önerilerini karşılaştırmaya olanak tanıyan "Mekân Dizim" yöntemi kullanılmış, çalışma kapsamında ele alınan örnekler üzerinden yorumlar, değerlendirmeler ve karşılaştırmalar yapılmıştır. Tüm araştırma verileri doğrultusunda bir tasarım aracı olan Mekân Dizim Yönteminin kentsel tasarım yarışma süreçlerine katkıları değerlendirilmiştir. Bu bağlamda çalışma kapsamında ele alınan yarışma projelerinin sentaktik verileri doğrultusunda karşılaştırmaları yapılmış, mekân dizim yönteminin proje üretim ve değerlendirme sürecinde kullanımı üzerine genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Özsel (2009), "Bina-Kentsel Mekân Arayüz Özelliklerinin Kentsel Yaya Mekânlarına Etkisi" adlı yüksek lisans tezinde, öncelikle yaya mekânlarını çevreleyen binaların kentsel mekânla etkileşim yüzeyini oluşturan arayüz kavramı ele alınmıştır. Arayüzün bina ile kentsel yaya mekânı ilişkisinde etkili olan unsurları, biçim ve kullanım özellikleri olmak

üzere iki ana başlıkta toplanmış, bu unsurların kentsel yaya mekânlarının kullanımına ve kalitesine etkisi araştırılmıştır. Araştırmadan edinilen bilgiler ışığında, İstanbul'daki iki yayalaştırma uygulaması üzerinde analiz ve değerlendirmeler yapılmış ve birtakım sonuçlara varılmıştır. Elde edilen bu sonuçların bir rehber oluşturarak, kentsel yaya mekânlarına yönelik yapılmış olan uygulamaların iyileştirilmesinde ya da ileride yapılacak olan çalışmalarının başarısında etkili olabileceği düşünülmüştür.

Pestil (2015), "Kentsel Dönüşüm Sürecinde Nitelikli Yapı Üretimi" adlı yüksek lisans tezinde, kentsel dönüşüm sürecinde nitelikli yapı üretiminin nasıl gerçekleştirilebileceğine yönelik araştırmalar yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, kentsel dönüşüm ve nitelikli yapı üretimi kavramları incelenmiş, kentsel dönüşüm sürecinde kullanıcı memnuniyetini etkileyen faktörler ve parametreleri belirlenmiş, dönüşüm örnekleri analiz edilerek değerlendirmeler yapılmıştır.

Polatkan (2007), "Kentin Mekânsal Gelişmesinin Yönlendirilmesinde Stratejik Yaklaşım: Kentsel Tasarım – Projeler İlişkisi" adlı yüksek lisans tezinde, birinci bölümde, mekânsal gelişmenin yönlendirilmesinde, planlama-tasarım ilişkisi çerçevesinde, kentsel tasarımın, kentsel gelişme sürecindeki rolü ve görevinin önemi ortaya konulmuştur. Dünyada ve ülkemizde, kentsel tasarımın gelişimi incelenerek küreselleşme süreci ile birlikte, planlama ve tasarıma ilişkisine bütüncül bir yaklaşım gereği olarak stratejik planlamanın önemi vurgulanmıştır. İkinci bölümde, planlamaya bütüncül yaklaşım çerçevesinde, kentler için büyük ölçekli bir iletişim aracı olan stratejik planlama yaklaşımı incelenmiştir. Bu yeni yaklaşımın, yeni denge ve uygulama araçları olan büyük kentsel projeler yoluyla, kentleri yeniden bulmaya yardım edecek bir planlama ve mimari anlayış getirme olayı, kentsel tasarım çerçevesinde değerlendirilmiştir. Sonuç olarak kentsel planlama-tasarım-proje ilişkisi çerçevesinde, kentin mekânsal gelişmesinde örnek proje deneyimleri olarak; Hamburg-Hafencity Kentsel Dönüşüm Projesi ve İstanbul-Zeytinburnu Kentsel Dönüşüm Projesi değerlendirilmiştir. Almanya ve Türkiye'de planlama sistemi içerisinde kentsel tasarım projelerinin yeri ve ilişkisi irdelenmiştir.

Sargut Gelen (2016), "Mekânsal Kimliğin Sürdürülmesinde Tarihi Kent Merkezlerinin Kamusal Gücünün Kentsel Tasarım Bağlamında Değerlendirilmesi: İstiklal Caddesi Aksı Ve Taksim Meydanı (İstanbul) Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinde, Taksim Meydanı ve Gezi Parkı'nın İstiklal Caddesi bağlamı içindeki yeri ve kültürel peyzaj önemi

vurgulanmakta; gerek proje öncesi ve gerekse proje ile öngörülen düzenlemeler kentsel tasarım ilkeleri bağlamında kritik edilmekte; metropol İstanbul'un tüm toplumsal kesimlerini kucaklayan çoğulcu, mevcut sorunları çözücü ve ihtiyaca cevap veren bir kentsel tasarım düzenlemesinin rasyonelleri ortaya konulmaktadır.

Sertkaya (2011), "Kent Meydanları: Adana 5 Ocak Meydanı Örneği Üzerine Bir İrdeleme" başlıklı yüksek lisans tezinde, öncelikle, meydan kavramı ele alınarak meydanın şekillenmesinde ve oluşumunda etkili olan fiziksel, kültürel ve sosyal faktörler anlatılmıştır. Dünyanın çeşitli kentlerinden seçilen meydanlar bu bilgiler ışığında irdelenerek ortak veriler elde edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma alanı olan 5 Ocak Meydanı'nın mekânsal nitelikleri seçilen meydanlarla karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Şenkaynak (2010), "Yaya Bölgelerinin Kentsel Peyzaj Planlama Açısından Önemi ve İstanbul'daki Bazı Örneklerin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde, İstanbul'daki üç önemli yayalaştırılmış caddedeki planlama ve tasarımın ne ölçüde başarılı olduğu, bu yaya bölgelerinin kentsel planlama ile ilişkili olarak öneminin vurgulanması, çevresine etkilerinin araştırılması, tercih edilme nedenleri, kullanım amaçları, kullanıcıların ihtiyaçlarına ne ölçüde cevap verebildiği, bu yaya bölgelerinin yaşamakta olduğu temel sorunlar ve planlamasından kaynaklanan genel eksiklikler belirlenmiştir. Genel olarak bu araştırmada İstanbul'daki üç önemli yaya bölgesinin detaylı bir analizi yapılarak kullanıcılar ve planlama ölçütleri çerçevesinde ülkemizde ve İstanbul'da yaya bölgesi kavramının algılanış biçimi ve güncel uygulamaların değerlendirmesi hedeflenmiştir.

Türk (2012), "Kentsel Yenilemede Sürdürülebilirlik, Emekyemez ve Arap Cami Mahalleleri Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinde, çalışmanın amacı, kültürel miras kalıntılarının ve tarihi yapıların yoğun olduğu bölgedeki tarihi dokunun sıhhileştirilmesi ve korunması, sosyal dokunun incelenmesi ve iyileştirilmesi, gelecek nesillere aktarılabilmesi için önerilerin geliştirilmesidir. Bölgenin karakteristik özelliklerini ve günümüzdeki durumunu ortaya çıkartmak amacıyla, alan üç kere farklı zaman aralıklarında gezilip fotoğraflanmıştır. Ayrıca çeşitli dönemlere ait harita ve fotoğraflardan fiziksel ve işlevsel değişim izlenmeye çalışılmıştır. Bölgede hızlı değişim gösteren sosyal yapı profilinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılmış gerek analizlerle gerekse de alan çalışmalarıyla elde edilen tüm bilgiler ışığında, çalışma alanının ve çevresinin korunması ve yaşatılmasına yönelik bir öneri geliştirilmiştir.

Yerli (2007), “Kentsel Koridorların Estetik ve İşlevsel Yönden İrdelenmesi: Düzce Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinde, Düzce kentinin mevcut açık ve yeşil alanlarının bir sistem oluşturması yönünde değerlendirilmesi, önerilerin geliştirilmesi, ortaya konulan öneriler için uygulama koşullarının belirlenmesi ile birlikte estetik ve işlevsel özelliklerin, kentsel açık ve yeşil alan sistemine katkılarının irdelenmesi amaçlanmış ve Düzce'ye günümüz kent anlayışına uygun estetik ve işlevsel özelliklerin kazandırılması hedeflenmiştir. Sonuç olarak, Düzce kentinde, yollar ve yakın çevre koridorları, yaya bölgesi koridorları ve akarsu koridorları olmak üzere, 3 ana başlık altında toplam 14 adet koridor belirlenmiştir. Planlama ve tasarım kavramlarının temel ilkelerinden yola çıkılarak, Düzce’de yeniden yapılanma içinde bulunan bu kentsel koridorların, daha estetik ve işlevsel bir anlayışa yönelik gelişmeleri amacıyla bazı çözüm önerileri ortaya konulmuştur.

Yıldız (2007), “Tarihsel Birikime Sahip Kentsel Açık Alanların Dinamizmi - İstanbul Kent Örneği; Beyazıt Meydanı, Sultanahmet Meydanı ve Taksim Meydanı” başlıklı yüksek lisans tezinde, günümüz kentsel açık alan planlamalarında sokakların fiziksel öge olmasının dışında, dikkate alınmayan noktalara açıklık getirmek ve bunların planlamaya etkilerini tarihsel birikime sahip farklı özellikte seçilmiş dört öge üzerinden belirlemektedir. Belirlenen özellikler ile kentsel açık alanların tarihsel süreç içinde kullanım yoğunluklarını ve buna bağlı olarak işlevleri ile fiziksel yapılanması hakkında bilgi vermek hedeflenmiştir.

1.2.3 Yönteme İlişkin Literatür Özeti

Adilhan (2018), “Kentsel Yenileme Sürecinde Kentsel Tasarımın Önemi: Aydın-Söke Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinde, ülkemizde yıllardır süregelen ve hala devam eden çarpık kentleşme sorununun, kentsel yenileme kavramı özelinde değerlendirilerek, yenilemenin kentsel tasarım ile birlikte kurgulanması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Mevcut yasa ve yönetmeliklerimizin özellikle de 3194 Sayılı İmar Kanunu ve bu kanuna bağlı ilgili yönetmeliklerin kentlerin mekânsal değişim ve dönüşümünde sınırlı sayılabilecek bir etkide bulunması, farklı araçların sürece dâhil edilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Kentsel tasarım kavramının, planlama süreci içerisinde, etkin bir araç olarak kullanılması ve süreci yönlendirmeye yönelik katkı sağlaması yönünde Söke Belediyesi tarafından yapılan çalışmalar örnek olarak seçilmiştir. Öncelikle ilçe için, 1/100.000 ölçekli Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı’nda "Aydın Metropoliten Alanı Alt Merkezi"

olma yönünde hedefler öngörülmüştür. Mevcut sorunların, onaylı alt ölçek plan kararları ile çözümünün mümkün olamayacağı düşünülmüştür. Bu nedenle, kentsel tasarım ilke ve hedeflerinin belirlenerek, elde edilen tasarım konseptinin yeni bir plan sürecini yönlendirici ve denetleyici bir araç olarak kullanılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu zorunluluk doğrultusunda Söke Belediyesi tarafından yapılan çalışmalar özelinde, kentsel yenileme, kentsel tasarım ve planlama sürecinin nasıl yönetildiği açıklanmış ve bu süreçte ortaya çıkan sorunlarla birlikte çözüm yollarının neler olabileceği hususunda öneriler geliştirilmiştir.

Çetin (2011), "Sürdürülebilir Kentsel Yenilemenin Değerlendirilmesi İstanbul Yedikule Mahallesi" başlıklı yüksek lisans tezinde, geçtiğimiz yüzyılda dünyada ciddi boyutlarda yaşanan ekolojik kayıpların insan yaşamına olan etkileri bağlamında tartışmaya açılan ve bilimsel alanda önemi gün geçtikçe artan sürdürülebilirlik yaklaşımlarının kentsel yenileme uygulamalarındaki yerini tariflemeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, kentsel yenileme uygulamalarında sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları bir arada bütünsel olarak ele alan yaklaşımlar ile sürdürülebilir kentsel yenilemenin gerçekleşebileceği vurgulanmış, ülkemizde özellikle tarihi nitelikli alanlarda 5366 sayılı yasa kapsamında uygulamaya konulan kentsel yenileme çalışmaları değerlendirilmiştir. Yedikule Mahallesi, sürdürülebilir kentsel yenilemenin değerlendirilmesinde çalışma alanı olarak seçilmiş, alanın geçmişte ve bugün sahip olduğu sosyal, ekonomik, çevresel boyuttaki olumlu ve olumsuz nitelikler değerlendirilmiştir. Çalışmanın İstanbul gibi tarihi dokuların yoğun bulunduğu alanlar için sürdürülebilir kentsel yenilemenin önemini vurguladığı ve kentsel mekânın yeniden ele alınması bağlamında, koruma-kullanma dengesinin sağlandığı, değişen dinamiklere uyumlu sürdürülebilir bir kentsel çevre yaratılması yönünde bir açılım getirdiği düşünülmektedir.

Demir (2008), "Peyzaj Tasarımında Yaya Bölgeleri Antakya Hürriyet Caddesi Yayalaştırma Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinde, Hatay İli Antakya Kent Merkezinde yer alan Hürriyet Caddesi'nin yayalaştırılmasının Peyzaj Mimarlığı açısından irdelenmesi amaçlanmıştır. Yaya, yaya trafiği, yaya bölgesi gibi temel kavramlar irdelenerek yayalaştırmanın cadde ve kent için gerekliliği vurgulanmıştır. Kentsel planlama ve kentsel tasarıma dair genel ilkeler belirlenmiş; uygulanmış yaya alanlarına örnekler verilmiştir. Bu kapsamda Hürriyet Caddesi'nin tarihi açıdan değeri vurgulanmış ve kent halkının caddeyi kullanımına yönelik beklentileri doğrultusunda çözüm önerileri sunabilecek nitelikte alternatif peyzaj tasarımları hazırlanmaya çalışılmıştır.

Gültiken (2010), "Yayalaştırılmış Sokakların Kentsel Mekânda Başarısının Değerlendirilmesi İstanbul – Beyoğlu / İstiklal Caddesi Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinde, çalışmanın amacı dünyada ve ülkemizde yayalaştırma uygulamalarının başarı ölçütleri yönünden değerlendirilmesidir. İstiklal Caddesi en eski yayalaştırılmış cadde olduğu için başarı ölçütleri üzerinden değerlendirilmiştir. İstiklal Caddesi'nin dünyadaki yayalaştırılmış caddelerin yanında başarılı bir örnek olduğu tespit edilmiştir.

Kalkancı (2007), "Yaya Yolu Güzergâhındaki Yeme-İçme Mekânlarına İlişkin Karşılaştırmalı Bir Analiz Ve Nişantaşı Bölgesi İçin Bir Kentsel Tasarım Önerisi" başlıklı yüksek lisans tezinde, bulvar boyunca yaya akışının yol boyu yeme-içme mekânlarına katkısı ve bu kapsamda alınabilecek kentsel tasarım kararlarına katkı sağlayacak bir analiz yer almaktadır. Çalışma kapsamında planlanmış bulvar niteliğindeki Bağdat Caddesi'nin yaya güzergâhı ve üzerindeki yeme-içme mekânları ilişkisi ile Nişantaşı bölgesi karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu bağlamda Bağdat Caddesi üzerindeki yeme-içme mekânlarının yaya yolu ile ilişkisinde oluşturduğu açık, yarı-açık ve kapalı mekânların oluşum şekilleri ile planlanmamış bulvar niteliğindeki Nişantaşı bölgesindeki yeme-içme mekânları ve yaya yolu ilişkisi incelenmiştir. İki örnek arasındaki ticari ve kentsel kullanım konforu bakımından farklar analiz edilmiştir. Sonuç olarak Nişantaşı semtindeki plansız gelişmiş yaya yolu ile yeme-içme mekânlarının olumsuz durumları belirlenip, bazı caddeler için kentsel tasarım bağlamında öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Okumuş (2011), "Sürdürülebilir Kentsel Yenileme İçin Bir Yaklaşım: Çanakkale Fevzipaşa Mahallesi Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinde, ekonomik, doğal, yapılaşmış ve sosyal çevre bileşenlerinden oluşan sürdürülebilirlik kavramının kentsel yenilemeyle olan ilişkisi incelenerek, Çanakkale'de kent merkezinde ve sit alanında bulunan Fevzipaşa Mahallesi'nde, sürdürülebilir bir kentsel yenileme yaklaşımı ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu kapsamda, ilk olarak sürdürülebilir kentsel yenilemenin tanımı, ilkeleri ve bileşenleri ortaya konmuş, ardından tüm bileşenler sırasıyla incelenmiştir. Ekonomik sürdürülebilirlik kapsamında istihdam yaratımı, sosyal sürdürülebilirlik kapsamında sosyal dışlanma, katılım ve bu katılımın sağlanmasında önemli bir kuruluş olan ortaklıklar incelenmiştir ardından sosyal açıdan sürdürülebilir bir yerleşim için ölçütler ortaya konulmuştur. Çevresel sürdürülebilirlik kapsamında ise nüfus ve yapı yoğunluğu, enerji, ulaşım ve geri dönüşüm konuları ele alınmıştır. İkinci olarak, sürdürülebilirlik kavramının AB ve Türkiye'nin yasal altyapılarında ne şekilde yer aldığı, kentsel yenileme kavramının Türkiye'de yasal olarak

nasıl ele alındığı incelenmiştir. Ardından, sürdürülebilir kentsel yenileme yaklaşımlarına bir örnek teşkil etmesi amacıyla Çanakkale Fevzipaşa Mahallesi'nde bir alan çalışması yapılarak mevcut fiziki ve sosyo-ekonomik durum ortaya konulmuştur. Kentsel aktörler ile mülakatlar yapılmış ve Fevzipaşa Mahallesi Kentsel Yenileme Ortaklığı'nın kurulması önerilmiş, ortaklık organizasyonu ortaya konulmuştur. Son olarak, ortaklık çerçevesinde, Fevzipaşa Mahallesi Sürdürülebilir Kentsel Yenileme Yaklaşımı önerilmiş ve ekonomik, sosyal ve yapılaşmış çevre bileşenlerini kapsayan bir eylemler dizisi ortaya konulmuştur.

BÖLÜM 2

KURAMSAL TEMELLER

2.1 Kentsel ve Kamusal Mekân

Kentsel mekânlar, açık alanların yapı kütleleri haricindeki toplumun kişisel ve/veya ortak ihtiyaçlarını karşıladıkları açık alanlardır (Yıldız, 1996; Özsel 2009). Baykal (1996)'ya atfen Özsel (2009)'a göre kentsel mekân genellikle toplumun hayatla ilgili barınma, çalışma, ulaşım, eğlence-dinlenme faaliyetlerinin sürdüğü mekânlar bütünü olarak ifade edilmektedir.

Kamusal mekânlar ise caddeler, sokaklar, meydanlar, parklar, pazar yerleri, toplu ulaşım istasyonları, çeşitli amaçlara hizmet eden etkinlik alanları gibi kent sakinlerini toplumsal hayata dâhil eden her türlü eğlendiren ve dinlendiren kentsel mekânlar olarak tanımlanmaktadır.

Sonuç olarak kentsel kamusal mekânlar farklı demografik ve kültürel yapıya sahip toplumun bir araya gelip yaşamsal etkileşim kurdukları mekânlardır. Avrupa Konseyi, 1986 yılında kamusal mekânları ve önemlerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir (Önür, 1994; Çalışkan, 2011):

- Kamusal açık alanlar, kentsel miras için önem teşkil eder,
- Kentin mimari ve estetik bakımdan güçlü bir unsurudur,
- Toplum hayatında eğitsel rol oynar,
- Çevre bilimsel yönden ve sosyal etkileşim için önemlidir,
- Toplum gelişimini güçlendirir,
- Kentlilerin psiko-sosyal sorunlarını düzenleyici yönü vardır,

- Halkın rekreatif ihtiyaçlarını karşılar,

- Toplumsal hafızayı oluşturur.

2.1.1 Kentsel Mekân Çeşitleri

Kentsel mekânın iki ana unsuru, kentlere dinamiklik ve canlılık katan sokaklar ve meydanlardır ki bu alanlar kentin kalitesini oluşturan unsurları içerirler ve çağlar boyunca kentlerin damarları gibi onlarda toplumsal yaşamın bir sonucu olarak hareketlilik meydana getirirler (Aru, 1965; Çalışkan 2011).

2.1.1.1 Kentsel Mekân Elemanı Olarak Sokak

Binaların dizilimleri arasında kalan kentin çizgisel doğrultudaki açık mekânları olan sokaklar, taşıt ve yaya dolaşımı ya da ticari ve rekreatif amaçlarla kullanılan kamusal mekânlardır (Rapoport, 1991; Özsel, 2009). Kent imajının önemli unsurlarından olan sokaklar üzerinde barındırdıkları doğal ve kültürel unsurları ile kentlere farkındalık ve o kente özgü kentsel karakter katarlar ve insanların algılarında, kentsel çevrenin anlamlandırılmasına, dolayısıyla kent kimliğinin belirlenmesine yardımcı olmaktadırlar (Şener ve Erem, 2003; Özsel, 2009).

Kentteki sosyal hayatın oluştuğu sokaklar, kent sakinlerinin sosyal ve kültürel etkileşimini oluşturmakta ve böylece toplumsal birliktelik duygusunun oluşmasına katkı sağlamaktadırlar.

Sokaklar meydanların hem başlangıcı hem de devamıdır. Meydanların devamı olan bu mekânların kent içindeki etkinlikleri zamanla pozitif veya negatif yönde değişkenlik gösterebilir fakat kent içindeki rolleri her zaman kaybolmadan devam etmektedir (Barnet, 1980; Yıldız, 2007).

Gün içindeki meteorolojik olaylar meydanların kullanıcılarını etkileyebilirler. Fakat sosyal hayatın ve oluşturduğu hareketin asıl meydana geldiği sokaklar, bu koşullardan en az etkilenen kentsel mekân özelliğine sahiptir. Aynı zamanda özellikle konut alanları arasındaki sokaklar, çocuklar tarafından oyun mekânı olarak kullanılmaktadır (Mondon,

1987; Yıldız, 2007). Sokaklar, toplumun geri kalan kısmı için ise günlük gereksinimlerin haricinde anlık karşılaşmaların, sohbetlerin ve gezinti, eğlenme, dinlenme aktivitelerinin gerçekleştirildiği kentsel mekân özelliğindedir (Yıldız, 2007).

2.1.1.2 Kentsel Mekân Elemanı Olarak Meydan

Meydanlar, insanlara sürekli ve yönlendirilmiş bir hareket düzeninden çok, durma olanağı veren ve hareketliliği zorlamayan mekân özelliği taşımaktadırlar. Kent dokusu içinde hareketin yönlendiği dinamik mekânlar sokaklar, statik mekânlar ise meydanlardır. Bu alanlarda, hareket yönünün seçiminde serbestlik vardır (Öksüz, 2004; Sertkaya, 2011).

Meydanlar, kentsel dokuda odak noktalarını tanımlar ve toplanma fonksiyonunu içerirler. Tüm kent halkına eşit kullanım olanağı sunan bu alanlar, çeşitli etkinlikler için ortak platformlar oluşturmaktadır (Semerci, 2008; Sertkaya, 2011).

Meydanlar, insanların karşılıklı etkileşimi ve iletişimi için etkin bir zemin hazırlamaktadır. Bu nedenle kentlerin toplumsal karakterinin ve kültürel kimliğinin belirlenmesinde önem taşımaktadırlar. Kentsel meydanlar rastgele toplumsal deneyimler ve çevreyle direkt ilişki içinde olan birçok insan ilişkisi için uygun bir ortam kurabilmektedirler (Sertkaya, 2011).

Buradan çıkan sonuca bağlı olarak meydanların insanları çekmesinin nedeni yine insan faktörüdür. İnsanların alanı kullanımları o alanın çekiciliğini arttırmakta ve diğerleri için teşvik edici nitelik taşımaktadır. Bununla aslında görsel kalitenin yüksek olması gerekliliği ve temel etkinliklerin yanı sıra yürüme, dinlenme gibi etkinliklerin de yapılacağı alanların insanları çekeceği belirtilmektedir (Barnet, 1982; Yıldız, 2007).

2.1.2 Kentsel Mekân Açısından Yaya Kavramı

Yaya, kentin içinde farklı alanlara, mekânlara yürüyerek erişen kişi olarak tanımlanabilmektedir. Yayalar kent nüfusunun büyük çoğunluğunu meydana getiren ve toplumun her kesiminden gelen bir kitle olarak görülmektedir. Yayalar, bebekler, çocuklar, çocuklular, hamileler, yaşlılar, her yaştan insanlardan, dezavantajlı kişilerden, herhangi bir biçimde yük taşıyanlardan oluşan bir topluluktur (Aru, 1965; Kalkancı, 2007).

Günümüzde kültürel ve ticari aktivitelerin cazibesi artarken, hızlı ulaşımın gelişmesinden dolayı caddelerin amacı ve fonksiyonu yayalar ve araç kullanıcıları için çok farklılaşmıştır (Kalkancı, 2007). Bir zamanlar cadde bir kentten başka bir kente iletişim anlamına gelmekte iken günümüzde ise boş vakitlerin değerlendirildiği kamusal mekânların bulunduğu fiziksel çevrenin korunduğu daha geniş bir anlam içermektedir. Araç kullanıcıları açısından ise cadde hızlı hareketi ifade etmektedir (Antoniu, 1971; Kalkancı, 2007). Büyük kentlerde trafiğin yoğun bir şekilde artması nedeniyle ulaşımda aksaklıklar meydana gelmektedir. Dünyada ve Türkiye'de de kent merkezlerinde kullanılan taşıtlar yayaların rahat dolaşımını engellemekte ve merkezlerde karışıklığa neden olmaktadır. Bu tür durumlarda kent merkezlerinde yolların sadece yayalara ayrıldığı 'yayalaştırma' uygulamasına gidilmektedir.

2.2 Kentsel Tasarım

Kentsel tasarım; öz ve genel tanımı itibari ile tekil binaların tasarımına odaklanmadan öte kent veya kent parçasına dair genel bir imajın ve/veya organizasyonun tasarlanması/tanımlanması süreci ve bu süreçteki eylemlerin tümüdür (Gençdoğuş, 2017). İnsanoğlunun çevresi ile sürekli etkileşim içinde olması ve bu etkileşimin doğa aleyhine artarak sürmesi, kentleşme sürecinde planlama, kentsel tasarım ve mimarinin uygun bir biçimde uygulanması gereğini zorunlu hale getirmiştir (Polatkan, 2007).

Planlama, ilerisi için politika ve hedefler belirlerken, kentsel tasarım ise bu hedefler doğrultusunda kendine ait araçlar / yöntemler belirleyerek ve belli bir süreci izleyerek bunların hayata geçmesini sağlamaya çalışmaktadır. Mekânları yaşanabilir kılmak, mekân ile insan arasındaki bağı oluşturabilmek için bu iki disiplinin beraber çalışmaları ve birbirlerini tamamlamaları şarttır (Sargut Gelen, 2016).

Yaşanabilir kentsel çevreler oluşturulmasında planlama ve kentsel tasarım eylemleri önemli araçlardır. Birbirinden farklı olan bu iki kavram, birbirini tamamlayan bir bütünü ifade etmektedir. Planlama ve kentsel tasarım eylemleri arasında kurulması gerekli çok boyutlu ilişkiler bütünü, anlamlı çevreler oluşturulmasının ön koşuludur. Kentsel tasarım, politik, sosyal, idari, ekonomik ve fiziksel yapısı sürekli değişim içinde olan kentsel ve kırsal alanların yapılı çevresinin farklı kullanımdaki yapı gruplarının ve bunları besleyen yaya hareketlerinin ve bunlar arasındaki mekânların tasarım eylemidir (Karaman, 1999; Sargut Gelen, 2016).

2.2.1 Kentsel Tasarımın Gelişim Süreci

Kentsel tasarımın günümüzde aldığı anlamsal değere gelene kadar tarihin farklı dönemlerinde dönemin şartları doğrultusunda birçok sanat ve tasarım olgusundan geçmiştir.

Erken kentsel tasarım: Bu aşamalardan birincisi tarihi yerleşmelerdeki mekân ve yapı ilişkisini kurgulayan kentsel sanat kavramıdır. Çubuk (2017), bu kentsel sanat olgusunu, erken kentsel tasarım olarak adlandırmaktadır (Adilhan, 2018).

Rönesans dönemlerinde, kurgulanan mekânlar ve bu mekânlarla yapılar arasındaki ilişkiler, sanatsal boyutta tasarımlarla bütünleşerek kentsel mekânın üretilmesinde öncü olmuşlardır. Bu süreç 20.yüzyılın ilk yarısına kadar, kentsel sanat örneklerinin mekânsal ölçekte yarattığı etkilerle birlikte, kentsel tasarımın erken belirtileri olarak değerlendirilmiştir. Sonraki süreçte, 20.yüzyılın ilk yarısında modernizm hareketi mekânsal değişimde etkili olurken, kentsel sanat etkisini kaybetmeye başlamıştır (Adilhan, 2018).

Çağdaş kentsel tasarım: Kentsel tasarım, 20.yüzyılın ikinci yarısında şehirciliğin yol ayrımında kentsel düzenleme sorunlarına bakışın değişmesi sonucu, önceleri teknik-artistik bir disiplin olarak ve ilk kez Amerika'da ortaya çıkmıştır (Çubuk, 2017; Adilhan, 2018).

Avrupa'dan Amerika'ya gelen mimarlar, kentsel mekânlardaki kimliksizleşme sorunlarına karşı eylemlerde bulunmuşlar ve kimlikli kentler yaratılması gerekliliğinin üzerinde durarak şehircilik kavramına farklı bir yaklaşım getirmişlerdir. Bu yaklaşım, çağdaş kentsel tasarım kavramının ortaya çıkışında başrol oynamıştır (Adilhan, 2018).

Kentsel tasarım terimi ilk kez 1920'li yıllarda Amerika'da kurulan Kentsel Tasarım Komitesi'nde kullanılmıştır. Amerikan Mimarlar Birliği (AIA) bünyesinde kurulan komitede, mimarlar ve kent plancıları deneyim ve görüşlerini paylaşarak katkıda bulunmuşlardır. Ancak, tanımın kavramsal ve bilimsel olarak gelişimi, 1956 yılında Harvard Üniversitesi'nin açılış konferansı ve diğer konferanslarda, gerek kent plancılarının gerekse de tasarımcıların yaptıkları değerlendirme ve tartışmalarda ortaya çıkmıştır. Bu konferanslarda, CIAM ile ortaya çıkan (Le Corbusier dogmatizmi) reddedilmiştir. Bu konferanslar 1970'lere kadar devam etmiş ve 14 yıl sürmüştür (Çubuk, 2017; Adilhan, 2018).

Bu dönemde, 1960'ların modernist kent planlama yaklaşımlarını eleştiren ve bu konuda mücadele veren teorisyenlerin en önemlileri arasında Jane Jacobs, Kevin Lynch, Christopher Alexander ve Gordon Cullen isimleri öne çıkmıştır (Adilhan, 2018).

Güncel kentsel tasarım: 1980'li yıllarda Amerika'da, şehircilik ve mimari akımların etkisiyle birlikte sürdürülebilirlik ilkesi benimsenmiş ve bu değişim, kentsel tasarım kavramının da yenilenmesini hedefleyen bir akımı doğurmuştur. Bu süreç ise, yeni şehircilik hareketi olarak nitelenmiştir. Temelde, kent merkezlerindeki sorunlar ile kentsel çevrede merkezler oluşumuna ve kentsel tasarımın yeniden yorumlanmasına duyulan ihtiyaçtan doğmuştur (Adilhan, 2018).

2.2.2 Kentsel Tasarım ve Kentsel Yenileme İlişkisi

Kentsel yenilemenin önemli bir parçasını da tasarım oluşturmaktadır. İşlevsizleşmiş ve köhneleşmiş kentsel parçaların tekrar canlanması ve hayata geçirilmesi kentsel tasarım uygulamaları ile mümkün olabilecektir. Bu kapsamda kentsel yenileme ile doğrudan bağlantısı olan kentsel tasarımın, yenileme sürecinde baş aktörler arasında yer alması kaçınılmazdır. Kentsel yenileme yapılacak alanlar için, kendine özgü tasarım ilkelerinin geliştirilmesi ve bunun kentsel tasarım rehberleri ile desteklenmesi tasarımın başarıya ulaşma noktasında olumlu bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Adilhan, 2018).

Kentsel yenileme yapılacak alana ilişkin, fiziksel müdahalelerin kentsel tasarım projeleri ile desteklenmesi, yörede yaşayanların beklentilerinin iyi analiz edilmesi ve katılımcı bir süreçle hedefe ulaşmaya yönelik stratejiler geliştirilmesi önem taşımaktadır. Kentsel mekânda, kentsel yenileme projeleri ile yapılacak olan iyileştirmelerin bölgede yaşayanlarca da desteklenmesi, yaşam kalitesinin arttırılması ve bölgenin tekrar kente kazandırılması yönünde ilkelerin belirlenmesinde etkindir. Kentsel açık alanların ve yaya sirkülasyonunun kent parçasına sosyal ve ekonomik anlamda katkı sağladığı bilinmektedir. Bölge içerisinde karma kullanımların desteklenmesi, ticari çeşitliliğin arttırılması ve tüm bunlar planlanırken yaya ve toplu ulaşım imkânlarının da etkin hale getirilmesi hedefe ulaşma noktasında önemli ölçütler olarak karşımıza çıkmaktadır (Adilhan, 2018).

Yenileme, büyük ölçüde kentsel tasarım kapsamında ele alınan bir eylem türüdür. Özellikle sokak siluetleri, yaya yolları, meydanlar, kent mobilyaları, vb. tasarımın doğrudan ilgi alanına giren konu başlıkları, aynı zamanda kentsel yenilemenin de vazgeçilmez uğraş alanları arasında yer almaktadır (Özden, 2016; Adilhan, 2018).

Yenileme eyleminin mevcut mülkiyet dokusuna bağlı kalarak gerçekleştirilmesi, kentsel tasarım kavramının önündeki en büyük sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle mülkiyet dokusunun, kentsel tasarım projeleri çerçevesinde şekillendirilmesi ve geri beslemeli olarak uygulama imar planlarına aktarılarak yasal zeminde karşılık bulması önem taşımaktadır. Bu bağlamda kentsel yenileme ve kentsel tasarım kavramları birbirlerini tamamlayan ve birlikte yürütülmesi gereken eylemler olarak karşımıza çıkmaktadır (Adilhan, 2018).

2.2.3 Kentsel Planlama ve Tasarımda Yayalaştırma Çalışmaları

Ulaşım planlaması çalışmalarında yayalaştırma kavramı önemlidir. Yayalaştırma, genelde kentteki büyüme sonucu eski değerini ve işlevini kaybeden kent merkezlerinin yeniden bir çekim noktasına dönüştürülmesinde önemli rol oynamaktadır. Günümüzde yayalaştırma sadece ekonomik hareketliliği yeniden canlandırmaktan başka sosyal, kültürel, kamusal etkileşimi sağlayan, tarihi çevrenin ve merkezlerin korunması yöntemi olarak da kullanılmaktadır (Çalışkan, 2011).

Kent planlama ile insanların en kolay ulaşım sağlamaları için mekânsal teknik çalışmalar yapılmaktadır. Kentlerde oluşturulacak yaya bölgeleri için planlama kararları verilirken, kentsel mekânın içerdiği ekonomik ve fiziksel özelliklere ve bu mekânların oluşturduğu fonksiyon ve potansiyellere dikkat etmek gerekmektedir (Koç ve Sönmez, 1996; Çalışkan 2011). Kentsel planlama çalışmalarında alınacak kararların kentlinin yaşamını en sağlıklı ve kaliteli hale getirecek hedefleri içermesi önem taşımaktadır. Bu doğrultuda yayalaştırma bölgesinin ve çevresinin etki alanının belirlenmesi, kentteki kullanıcılara benimsetilmesi, plancılar, yerel yönetimler ve kullanıcılar arasındaki koordinasyonun sağlanması da önem taşımaktadır (Karabay, 1993; Çalışkan, 2011).

Planlama çalışmaları üst ölçek çalışmalar sınıfına girmektedir. Kentsel planlamanın alt dallarından olan kentsel tasarım çalışmalarında da yayalaştırma sıkça kullanılan bir planlama

ve tasarım yaklaşımıdır. Tasarım detaylarındaki başarı ile oluşacak fonksiyonel ve konforlu mekânlar, insanların yayalaştırılacak alanları kullanma tercihlerini olumlu etkileyecektir. Kentsel plan kararlarını takip eden kentsel tasarımın başarı unsurlarından olan tasarım detaylarını aşağıdaki gibi ifade edebiliriz;

- Yaya alanları, etrafındaki yapı adalarının barındırdığı mekânsal işlevlerine göre şekillenmektedirler. Ticari fonksiyonuyla öne çıkan alanlarda otopark ve oturma alanları tasarım başarısını sağlayacak detaylarken, halka açık yerlerin ihtiyaçlar; caddenin genel kullanıma cevap verecek yeterli otopark alanları, fonksiyonel ve estetik kent mobilyalarıdır (Karabay, 1993; Çalışkan, 2011).

- Yaya alanlarının tercih edilmesindeki en önemli unsurlarından biride yaya mekânlarındaki kafe, restoran gibi yeme içme mekânlarıdır. Caddenin akışını bozmayacak şekilde ve bu mekânları kullananlara caddeden en iyi manzaraları sunacak şekilde yer seçimi önem taşımaktadır.

- Yaya yolunun tasarımında ziyaretçiler ile yolun üçüncü boyuttaki hareketleri arasındaki sağlıklı fiziksel tasarım başarısı kullanıcıları psikolojik olarak da rahatlatacak ve alanın kullanım devamlılığını arttıracaktır (Karabay, 1993; Çalışkan, 2011).

- Yaya bölgelerindeki ticari birimlerin çeşitliliği, kapsamı, yaya alanlarındaki etkinlik çeşitliliği yaya mekanlarına insanları çeken en önemli ögelerden biridir (Çınaroğlu, 2002; Çalışkan, 2011).

- Aydınlatma ve bilgi panoları yaya hareketlerini mümkün oldukça en az kesecek şekilde yerleştirilmeli ve bu donatılar arasında malzeme birliği olmalıdır.

- Toplu taşıma durakları gerekli haritaları ve mümkünse akıllı şehir uygulamalarından olan araçların anlık durumları ve durağa gelme saatleri gibi bilgileri sunan dijital ekranlar şeklinde hizmet vermelidir.

- Zemin döşemeleri iklim koşullarından etkilenmeyen ve tasarım bütünlüğü içinde uyumsuz olmayan malzemelerden seçilmelidir. Zeminde oluşturulacak döşeme farklılıkları ve desenler yayaları yönlendirici olarak tasarlanabilmektedir (Koç ve Sönmez, 1996; Çalışkan, 2011).

2.3 Kentsel Yenileme ve Sürdürülebilirlik

Özellikle son yarım yüzyılda kentsel yayılımlar doğal kaynaklar üzerinde olumsuz etkilere neden olmuştur. Bunun sonucunda 1990'lı yıllardan itibaren sürdürülebilirlik kavramı ortaya çıkmıştır (Çetin, 2011).

Sürdürülebilir kentsel yenileme, çevresel ve sosyal konulara verdiği değer ile ayrı bir yenileme yaklaşımıdır. Ekonomik ömrünü tamamlamış kentsel alanların yenilenmesi amacıyla yapılan inşa çalışmalarının yanında sosyo-kültürel ve çevresel faktörler gerektiği kadar önem görmemektedir. Bu nedenle uygulanan çalışmalar yerinden edilmiş toplumsal bir parça, yitirilmiş tarihi ve kültürel hafıza, işsizlik ve soylulaşma gibi toplumu olumsuz etkileyen sosyo-kültürel sorunlara neden olmuştur (Okumuş, 2011).

Kentsel yenileme kavramı sürdürülebilirdik ilkeleriyle ele alındığında, kentsel yenileme için kararlaştırılan maddeler şöyle sıralanabilir (SDC, 2002; Okumuş 2011);

- Sürdürülebilir kentsel yenileme, sosyal ve çevresel adaleti ekonomik bir süreçle harmanlayıp karşılıklı bir yarar sağlar,

- Yenileme faaliyetleri sırasında doğal unsurlara hiç zarar vermemeyi veya olumlu etki yapmasını sağlar,

- Projenin uygulanabilirliği ve etkinliğinin arttırılması için tüm paydaşların katılımını ve halkın projeyi sahiplenmesini sağlar,

- Çevresel adaleti sağlamak amacıyla küçük müdahaleler yerine istihdam yaratımı, toplumsal kaynaşmanın desteklenmesi gibi sürdürülebilir yaklaşımlarda bulunur,

- Yaşam kalitesi bileşenleri, sürdürülebilirlik, sağlık etki değerlendirmeleri gibi birçok değerlendirmeyi bir arada ele alarak proje sürecine katar,

- En az kaynak kullanımı ile çevrenin korunumuna yardımcı olurken bina tasarımı ve inşaatında da bu ilkeyi dikkate alır,

- Geri dönüşüm gibi yerel çevresel eylemler aracılığıyla yerel istihdamı yaratır ve bunu aynı zamanda toplum adına bir yatırıma dönüştürür,

- Kamusal hizmetlere çevre duyarlı yerel ulaşım ağlarıyla etkin bir şekilde bağlantı kurulmasını sağlar,

- Toplum için, otomobillerden daha fazla hareket alanı sağlayan kamusal mekânlar yaratır,

- Yerel çevresel değerleri toplumsal kaynaşma ve toplumun kendi kendine yetebilme kapasitesinin artırımı amacıyla kullanır,
- Yerel hizmetler ve donatıların verimli kullanımı amacıyla yoğun, sosyal olarak çeşitli, çekici kentsel alanlar yaratır,

- Toplulukların yerinden edilmeden yaşam alanlarının yenilenmesi gerekliliğini ortaya koyar. Çevre ve sürdürülebilir gelişimle alakalı grupları yenileme işbirliklerinde verimli bir katılımla bir araya getirir.

2.3.1 Kentsel Yenileme Yöntemleri

Yeniden yapım: Kentsel yenileme yöntemleri arasında, alan üzerindeki fiziki yapının tamamen ortadan kaldırılıp, yeniden inşa edilerek yenilenmesi olarak özetleyebileceğimiz yeniden yapım yöntemi, özellikle fiziki olarak eskimiş, küçük müdahaleler ile iyileştirilemeyecek durumda olan ve altyapı eksikliklerinin de üst düzeyde olduğu alanlarda uygulanmaktadır. Sosyo-ekonomik olarak da sorunlu olan bu gibi alanların yeniden yapım yöntemiyle beraber sosyal ve ekonomik odaklı yaklaşımlarla desteklenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde alanın eski haline dönüşümü kaçınılmaz olacaktır (Okumuş, 2011).

Sağlıklaştırma: Sağlıklaştırma, planlı olarak gelişmiş, ancak zamanla yıpranmış, modası geçmiş, çeşitli eklemelerle yoğunlukları artmış, kullanılamaz veya işlevlerini gereği gibi yerine getiremez hale gelmiş, ancak yeniden geliştirme için hazır olmayan bir yerleşim yerinin tümünü ya da bir bölümünü, daha iyi niteliklere kavuşturma ve tekrar değerli hale getirme işlemidir (Okumuş, 2011).

Yeniden canlandırma: Fiziki yapısı yıpranmış, mevcut işlevini tamamlamış, sosyo-ekonomik olarak da değerini yitirmiş alanların yeniden kente kazandırılması amacıyla yayalaştırma, restorasyon, yeniden işlevlendirme gibi kentsel tasarım uygulamalarını içeren müdahale yaklaşımları yeniden canlandırma olarak adlandırılmaktadır (Okumuş, 2011).

Sürdürülebilirliği ön plana alan yeniden canlandırma uygulamalarının fiziki yapının yenilenmesi veya sağlıklaştırılmasının yanında, sosyal ve ekonomik katkılar yapacak projelerin de hayata geçirilmesi ve tüm süreçte halkın ve diğer aktörlerin katılımının sağlanması konusunda da yaklaşımlar içermesi gerekmektedir (Okumuş, 2011).

2.3.2 Kentsel Yenileme ve Kentsel Dönüşüm İlişkisi

Kentsel dönüşüm faaliyetleri ile oluşan kentsel yenileme çalışmaları sonucunda yanlış uygulamalar sonucunda kentten kopuk tek tip ve kimliksiz kentler ortaya çıkmaya başlamıştır. Ortaya çıkan bu gibi olumsuz örneklerin artması sonucu yeni bir kentsel dönüşüm metodu olarak "kentsel yenileşme" yönteminin temelleri atılmıştır. Bu yeni kavram ile kentsel yenilemenin aksine yenilenen alandaki halkı da projeye katan bir yaklaşım ve halkın değerleriyle kaliteli bir mekânda kentsel yaşamın yeniden canlandırılması hedeflenmektedir (Demirsoy, 2006; Demirkıran, 2008).

Yenileme, kentin büyük bir kısmında ya da kent merkezinin zamanla kendini yenileyerek karakteristik birtakım özelliklerinin değişen toplumsal ihtiyaçlara uygun olarak değişmesi sürecidir. Yeniden geliştirmede olduğu gibi radikal bir değişim süreci yoktur, ancak daha kontrollü bir değişim sürecini barındırmaktadır. Kentin tamamına ya da bir kısmına etki ederek onun karakterini ve görüntüsünü değiştirmektedir. Her ölçekteki değişim aktivitelerinin yaratıcı, ileriye dönük kentsel yenileme planılarıyla koordine edilmesi gerekmektedir. Bu plan ve programda iyi yönler daha sonrasında geliştirilmekte ve kötü yönler de elenmektedir. Kentsel yenileme aynı zamanda koruma, çevrenin ve mülkün

sağlıklaştırması ve yeniden geliştirme süreçlerini kapsamaktadır. Yeniden geliştirmede olduğu gibi hızlı ve ani bir değişim yerine daha dikkatli ve kontrollü bir değişim sürecini tanımlamaktadır (Burns ve Hill, 1963; Binici, 2018).

Kentsel yenileme tüm müdahale biçimlerinin karışımıdır ve kentsel dönüşüm müdahale biçimi olarak oldukça önemli bir yerdedir. Zaman içerisinde de sadece fiziksel bozulmayı ele alan düşünceden, toplumsal sorunları da ele alan bir biçime dönüşerek yeni bir anlam kazanmıştır (Binici, 2018).

Uygulama yöntemleri içerisinde müdahaleci bir yaklaşıma sahip olan kentsel iyileştirme daha çok kentlerin eskiyen alanlarında yapılmaktadır. Kentsel altyapı, ulaşım, ticari alanlar, tarihi yapılar gibi hedefler seçilerek; özel sektör-kamu sektörü öncülüğünde bölge halkının da katılımı sağlanarak; fiziksel, ekonomik, sosyal yönlerden daha kaliteli standartlara sahip alanlar elde edilmeye çalışmaktadır (Pestil, 2015).
Kentin fiziki yapısını etkileyen süreçlerle ilgili olan kent yenileme, eskiyen ve günün gereklerine uymayan yapı stoklarının yenileri ile değiştirilmesi veya yapı stoklarının yenileri ile değiştirilmesi veya yapı stokları ve çevreleyen alanın ciddi bakımından geçirilmesi anlamı taşımaktadır (Genç, 2013; Açıkgöz, 2014).

2.3.3 Sürdürülebilir Kentsel Yenilemenin Sosyo-ekonomik ve Çevresel Boyutu

Zamanla kentsel yaşam alanlarında orta çıkan olumsuz koşullar kentlerde sürdürülebilirlik problemleri doğurmuştur. Kentler sadece mimari ve alt yapı elemanlarının bulunduğu fiziksel mekânlar değil tüm bu sistemlerin insanlar ve doğal çevre ile etkileşim içinde olduğu kavramlardır (Gullberg, 2010; Türk, 2012). Süreç içerisinde kentlerde meydana gelen gelişmeler göçü hızlandırmış, bunun sonucunda çok farklı sosyal, ekonomik ve kültürel sınıfların bir arada yaşadığı metropoller ortaya çıkmıştır. Bu farklılıklar zaman zaman sosyal ayrışmalara ve çatışmalara neden olmuş ve büyük kentlerin en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir (Türk, 2012).

Kentsel yenileme kavramına sürdürülebilirlik çerçevesinden bakıldığında, sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirlik başlıkları karşımıza çıkmaktadır (Chan ve Lee, 2009; Türk, 2012). Bu ana başlıkların yanında son zamanlarda sosyokültürel sürdürülebilirliğin de önemi ortaya konmuştur (Türk, 2012).

Ekonomik sürdürülebilirlik, diğer başlıklar olan çevresel ve sosyal sürdürülebilirliğinde gerçek anlamda devamlılığı için gerekmektedir. Günümüzde ekonomik sürdürülebilirlik rant odaklı olması nedeniyle daha ön plana çıkmıştır. Fakat sağlıklı toplumsal yaşamda sosyal ve kültürel değerler öncelikli önem taşımaktadır. Bu nedenle ekonomik sürdürülebilirliğin beslediği sosyal ve çevresel bir sürdürülebilirlik modeli en optimal yaşam alanlarının oluşmasında önem taşımaktadır (Okumuş, 2011).

Kentsel yenileme çalışmalarında yerinde istihdam politikaları ekonomik sürdürülebilirliği oluşturmaktadır. Bu istihdam, yenilenen alanların yeniden inşa aşamasında ve inşa faaliyetlerinin ardından tüm ticari, turizm ve kamusal yapılarda meydana gelecek ekonomik faaliyetlerde alanın gerçek sahiplerinin değerlendirilmesini ifade etmektedir. Kentin ekonomik ve sosyal açıdan dışlanmış çöküntü alanlarının kent ile yeniden bütünleştirilmesinde en önemli müdahalelerden biri alanda yeni iş ve istihdam oluşturmaktır (Okumuş, 2011).

Sosyal sürdürülebilirlik, kişilerin, toplulukların ve toplumların birbirleriyle nasıl yaşadığı, kendileri için seçtikleri hedeflere ulaşmak için bulundukları mekânın fiziki sınırlarını dikkate alarak nasıl hareket ettikleri ile ilgilenmektedir. Sosyal sürdürülebilirlik, geleneksel sosyal politika alanları ve ilkeleri ile günümüzün öne çıkan konuları katılım, sosyal sermaye, ekonomi, çevre ve yaşam kalitesi konularını kapsamaktadır (Colantonio vd., 2009; Okumuş, 2011). Günümüzde artık kentsel mekânlarda geliştirilen yenileme projelerinin ortaya çıkardıkları sonuçlar itibariyle sürdürülebilirliğin ekonomik ve çevresel boyutlarının yanında sosyal boyutunun da öne çıktığı görülmektedir (Okumuş, 2011).

Özellikle kentsel yenileme uygulamalarında ortaya çıkan sosyal dışlanma, soylulaştırma, yerinden edilme, işsizlik gibi sorunların kentler için önemli sorun alanları olmaya başladığı gözlenmektedir. Sürdürülebilirliğin kentsel alanlar için gerekliliği ortada iken sosyal sürdürülebilirliği de sağlamak, kavramın tam olarak yerine oturması için gerçekleştirilmesi gereken bir olgudur (Okumuş, 2011).

Sosyal sürdürülebilirlik sosyal dışlanma ve soylulaştırmaya çözüm olarak ortaya koymuştur. Sosyal sürdürülebilirlik, kültürel ve sosyal olarak farklı grupların birlikte yaşaması ve aynı zamanda sosyal uyumu ve yaşam kalitesinin nüfusun her dilimi için yüksek olduğu uygun çevrelerin yaratımı ile ilgilidir (Polese ve Stren, 2000; Okumuş, 2011).

Çevresel sürdürülebilirlik, doğal unsurlarla uyumlu yaşam alanları tasarlanmasını sağlayarak, kentsel yenilemenin ekolojik ve insani tarafını oluşturur. Bu boyutuyla sürdürülebilir yenileme çalışmalarının arazi kullanımı, doğal yapının devamlılığı ve enerji yönetimini sağlamaktadır (Çetin, 2011).

Sürdürülebilir kentsel yenilemede sosyo-ekonomik boyut kadar çevresel boyutta önemlidir. Çağımızda hızla bozulan ve tükenen doğal yapı ve kaynaklara en az zarar verecek şekilde düzenlenecek yaşam alanlarıyla, gelecek kuşaklara da miras bırakılması önem taşımaktadır. Bu bağlamda bozulanı düzeltmek için başlatılan yenileme çalışmalarına sürdürülebilirlik çerçevesinden bakılması gelecek için bir şans olma özelliği taşımaktadır (Çetin, 2011).

2.3.4 Kentsel Yenileme, Tarihi Çevre Koruma ve Sürdürülebilirlik

Kentlere kimlik kazandıran en önemli ögelerden biri de tarihi çevre ve mirastır. Bu alanlar sadece mimari ve sanat boyutuyla değil geçmiş çağlardaki yaşam hakkında da fikir veren alanlardır. Toplumun geçmişiyle arasında bağ kurduğu, tarihte kendine yer bulduğu ve kendi varlığını ispat ettiği çevrelerdir (Çetin, 2011).

Ayrancı (2007)'ya göre kentsel alanlardaki tarihi mirasın korunması toplumsal bilinç ve birlikteliği arttırmaktadır. Tarihi çevrenin korunması sonucu tarih ve kültür bilincine sahip bir toplum oluşturmaktadır. Bu da göstermektedir ki tarihi çevrenin ve mirasın korunması sadece bir kentsel ve mekânsal koruma değil sürdürülebilir toplumsal kimliğin korunmasını da ifade etmektedir (Çetin, 2011).

Küreselleşme süreci ile kentlerdeki hızlı değişim tarihi çevreler üzerinde önemli etkiler yaratmıştır. Yaşanan hızlı nüfus artışı, teknolojik gelişmeler, değişen gereksinimler ve eğilimler, kentsel alanların yayılmasına neden olmuş, geçmişte kent merkezi niteliğindeki tarihi alanlarda ciddi değişimlerin yaşanmasını tetiklemiştir. Kentler büyüdükçe, tarihi nitelikli kent merkezlerinin artan ve değişen gereksinimlere cevap verememesi, merkezlerin mekânsal olarak yer değiştirmelerine neden olmuştur. Bu durum tarihi kent merkezlerinde yaşanan sorunların başlangıcı olmuştur (Ergun, 2005; Çetin, 2011).

Tarihi çevreler toplumsal hafızayı oluşturan mekânlardır. Kente ve kentliye kimlik kazandırmakta ve toplumda sürdürülebilirlik algısını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda 20.

yüzyılın ikinci yarısından sonra tarihi çevre koruma yaklaşımları oluşturulmaya başlanmıştır (Çetin, 2011).

Yakın geçmişten bu yana kentsel yenileme çalışmalarında tarihi çevre mirasının korunması konusu sürdürülebilir kentsel yenileme çalışmalarında öncü alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yenilenen ve korunan tarihi çevre, kentsel estetik değere katkısının yanında kültürel ve tarihi anlamların günümüze kazandırılması açısından da önem taşımaktadır (Chohan vd, 2005; Çetin, 2011).

Tarihi mirasın sürdürülebilir hale getirilmesi ve mekâna ait aidiyet hislerinin güçlenmesi yerel halk lehine başta turizm olmak üzere yeni ekonomik olanakları ve katkıları gündeme getirmektedir (Chohan vd, 2005; Çetin, 2011).

2.4 Yaya Bölgesi ve Yayalaştırma Çalışmaları

Geleneksel olarak "yaya bölgesi" (mall) halkın yürüyüşüne açık, ağaçlarla donatılmış alan olarak ifade edilmektedir. Günümüzde ise "yaya bölgesi", kentlerin ticari merkezlerinde yayalar için düzenlenmiş ve halkın geçişine hizmet veren yeni bir çeşit cadde ya da plaza olarak nitelenmektedir. Yaya bölgesi öncelikli olarak insan hareketliliği için düzenlenmiş kamusal hizmet ve ticaret gibi önemli kentsel işlevleri barındıran kentsel çekim merkezleridir (Yerli, 2007).

Yaya bölgeleri yoğun bir kentsel etkileşim alanıdır. Bu bölgede tek başına veya grup halinde durmak, bakmak, dinlenmek, oturmak, ifade etmek, beklemek, buluşmak, vb. türü etkinliklerde veya eylemsizlikte bulunmak bütün yayaların hakkıdır. Bu hakkın kullanımını güzelleştirmek, renklendirmek, bu mekânları kullananlarla birlikte alınacak kararlara göre, yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmektedir. Yaya bölgesinin bütün bu etkileşimi sağlaması ve hizmetleri vermesi sırasında, bir etkinliğin veya hizmetin diğerini engellememesi için ortaklaşa çaba gösterilmektedir (Perçin, 2003; Yerli, 2007).

Yayalaştırma, bir kenti yürünebilir kılmak için yapılan planlama ve tasarım girişimi olarak da tanımlanabilir. Bu anlamda yayalaştırılacak sokak ya da caddelerin ulaşım anlamında trafiği aksatmayacak şekilde planlanması gerekmektedir. Aksi takdirde, yayalara ayrılan sokağın taşıt yükü, çevre yollardaki trafiği olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ayrıca

yayalaştırma sadece yaya ve araç yollarının ayrıldığı güvenli hareket alanları değil aynı zamanda kent içinde işlevini yitirmiş ticari ve sosyal mekânları da yeniden canlandırarak bu alanları kentsel odak merkezlerine dönüştürmeye katkı sağlamaktadır. Dahası geniş bir yaya bölgesi alanı, kentteki mimari mekânlarla insan ölçeği arasında ilişkiyi güçlendirir (Özsel, 2009).

2.4.1 Yayalaştırmanın Amaç ve Hedefleri

İnsanların yoğun bir iş gününden sonra dinlenmek ve rahatlamak talepleri içinden taşıt geçmeyen mekânlara ihtiyacı ortaya çıkartmıştır. Kent merkezlerindeki yoğunluk, taşıtların neden olduğu gürültü araç trafiğinden arındırılmış yayalara ayrılan bölgelerin planlaması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Aru, 1965; Gültiken, 2010). Bu ihtiyaçlara göre sosyal, ekonomik, toplumsal ve çevresel etkenlerin öncelikli olduğu yayalaştırma modelleri ortaya çıkmıştır.

2.4.1.1 Çevre Koruma

Tarihi kentlerde de daha çok yayalara hizmet eden yollar taşıt trafiğinin artmasıyla dar gelmeye başlamıştır. Yolların genişletilmesi için yaya kaldırımları, yeşil alanlar ve yol çevresi taşıt yoluna katılmaya başlanmıştır. Kentin dokusu bozulmaya başlamıştır. Tarihi kentlerimizin yayalaştırılması taşıtların getirdiği olumsuz şartları minimize etmek için önerilen bir uygulama biçimi olarak tercih edilmektedir. Trafiği şehrin çevresinden geçirerek taşıtların park etmesi için otoparklar ve garajların kent merkezine yaklaştırılması düşünülmüştür. Yayalar araçlarını park ettikten sonra kent içinde gidecekleri noktaya kadar yürüyeceklerdir. Trafiğe kapalı yollar, servis getirmek için günün belli saatlerinde trafiğe açılmaktadır. (Kuntay 1982; Gültiken, 2010).

Koruma amaçlı yapılan yayalaştırmada tarihi binalar, trafiğin olumsuz etkilerinden; titreşim, egzoz ve zehirli gazların vereceği zararlardan korunmakta hatta taşıtların çarpmasına karşı olumlu bir uygulama olarak benimsenmektedir (Gültiken, 2010).

2.4.1.2 Yapı Çevresi ve Yaya Mekânı İlişkilerini Güçlendirme

Yaya mekânının özünü konut birimi ve çevresindeki yaya mekânı oluşturmaktadır. Yaya mekânına geçişte önce konut içi mekândan hareket ederek yaya mekânına geçiş sağlanmaktadır. Konut içi mekânın konut çevresiyle ilişkisini inceleyecek olursak konut içi özel iç mekândan hareket etmemiz gerekmektedir. Ailenin iç mekânı mutfaktır, yaya yolu ile alış-veriş malzemesi eve taşınmaktadır. Dış bahçe özel olmasına karşın yine de yaya mekânı ile bütünleşmiştir. Konutlarda oturanlar yaşamları boyunca yaya yolunu günün her saatinde kullanmaktadırlar (Kuntay,1982; Gültiken, 2010).

2.4.1.3 Rekreasyon

Kentlerde insanların yoğun bir iş temposu nedeniyle, dinlenme gereksinimleri vardır. Kişiler evlerinde dinlenme olanağı bulurlar fakat evlerinin dışında da birtakım eylemlerde bulunmaktadırlar. Kişilerin tekrar canlanmaları, dinamikleşmeleri ve ruh dengelerini koruyabilmeleri için bir takım eylemlere ihtiyaçları vardır. İnsanlar bir takım fiziksel hareketlerde bulunurlar, yeşilde gezinme ihtiyacı duyarlar spor yaparlar ve yürürler (Gültiken, 2010).

2.4.1.4 Toplumsal

Yaya mekânlarında aşağıdaki toplumsal amaçlar yerine getirilmektedir. Bunlar;

- Toplumun geliştirilmesi, yenilenmesi için; iletişim ve bilgi alış-verişini artırmak,
- Kentlilerin sosyal hayatları için dinamik mekânlar oluşturmak,
- Tartışarak, her türlü düşünceyi açıkta ve toplu olarak araştırma, tanıma ve tanıtma olanaklarını geliştirmek,
- Toplumun psiko-sosyal yönünü geliştirmek ve toplumsal birliği artırmak,

- Yaş, cinsiyet ayırmaksızın güçlü güçsüz, sağlıklı veya engelli ayırmaksızın bireylerin toplumsal yaşama katılmasını sağlamak,

- Toplum içinde ayrımı kaldırmak ve bütünleşmeyi kolaylaştırmaktır (Gültiken, 2010).

2.4.1.5 Ekonomik

Toplu taşımanın artmasıyla yol yapımının maliyeti artmaktadır. Kentin tüm yollarını taşıtlara göre yapmak alt yapı yatırım maliyetini artırmaktadır. Kentin tüm yollarını taşıtlara göre döşemek yerine taşıma gücü az ve yaya yoğunluğu ile orantılı genişlikte yaya yolu yapmak yatırımda büyük ekonomik yarar sağlamaktadır. Alışveriş merkezlerinde yaya mekânlarının düzenlenmesiyle de bölgede ekonomik gücün gelişmesine katkı sağlanmaktadır. Tarihi mekânlarda da yaya mekânlarının düzenlenmesiyle turistin ilgisini çekerek ekonomik güç artmaktadır (Gültiken, 2010).

2.4.2 Yaya Bölgeleri Tasarım İlkeleri

Şenkaynak (2010)'a göre; yaya bölgesi tasarım ilkeleri genel olarak aşağıdaki ölçütlerden oluşmaktadır:

- Yaya bölgeleri güvenli olmalıdır,

- Yaya ulaştırma ağı erişebilir olmalıdır,

- Yaya alanları ile diğer ulaştırma türleri arasında bağlantı kurulmalıdır,

- Yaya bölgeleri, kullanımı kolay ve konforlu alanlar olmalıdır,

- Yaya alanları, uygun iklimlendirme yapılmış alanlar olmalıdır,

- Yaya bölgeleri, çekici alanlar içermelidir,

- Yaya alanlarındaki detaylar göz önünde bulundurulmalı ve çevre duyarlılığı sağlanmalıdır,

- Optimum kullanım için binaların yollara göre uygun konumlanması ve yönlenmesi sağlanmalıdır,

- Otopark alanlarında uygun peyzaj düzenleme çalışmaları ve aydınlatma yapılmalıdır,

- Yaya alanları, engelli yayalar için erişilebilir ve rahat kullanılabilir özellikte tasarlanmalıdır.

2.4.3 Yapı-Kentsel Yaya Mekânı Etkileşimi

Yapılar ile kentsel yaya mekânları arasındaki geçişleri ifade eden kentsel arayüz elemanları kentsel tasarım içerisinde bilinçli veya bilinçsizce kullanılan mimari donatı unsurlarıdır (Özsel, 2009).

Bina-kentsel mekân arayüz elemanları, çeşitli özellikleriyle kentsel yaya mekânlarını etkilemektedir. Bina-kentsel mekan arayüzündeki kullanım özelliklerine baktığımızda, bina iç mekanı ile-kentsel mekan arayüzünde barındırılan kullanımların çeşitliliği; kullanıcı çeşitliliğini sağlaması, mekanının kullanım süresini uzatması, işlevselliğin sağlanması, yayaların ihtiyaçlarını karşılayan ve yaya mekanını besleyecek nitelikte kullanımların yatayda yaya mekanına, düşeyde de üst katlara taşınmasıyla iç ve dış mekanlar arasında kullanım sürekliliğinin, dolayısıyla yaşamsal sürekliliğin sağlanması, yaya mekanını ve mekanın kullanımını etkileyen unsurlar olarak önem taşımaktadır (Özsel, 2009).

Bina-kentsel mekan arayüzündeki biçimsel özellikler ise, arayüzün yüzeysel ve kütlesel biçimlenişiyle oluşan özelliklerini içermektedir. Arayüzdeki yüzeysel biçimleniş, binanın cephe yüzeyindeki elemanların düzenlemelerini (yüzeydeki malzeme, renk, doku, stiller, doluluk-boşluklar ve açıklıkların boyutları, oranları, detaylar) ve kullanım sırasında cepheye eklenen elemanları (güneşlikler, saçak, tente, çiçeklik, tabela vb.) kapsamaktadır. Arayüzün yüzeysel ve kütlesel biçimlenişiyle, yaya mekânının görsel karakterinin ve kimliğinin sağlanması, mekânda kapalılık etkisinin, kuşatılmışlığın, insan ölçeğinin ve

görülebilirliğinin sağlanması, dolayısıyla yaya için mekânda güvenlik hissinin oluşması, ayrıca yaya mekânında hareket ve çeşitliliğin oluşturularak mekânın canlılık ve zenginlik kazanması, yaya mekânını ve kullanımını etkileyen unsurlardır (Özsel, 2009).

2.4.4 Yayalaştırma Çalışmalarının Sınıflandırılması

Yayalaştırma projeleri "tamamen yayalaştırma", "kısmen yayalaştırma" ve "araç ve yayanın birlikte olduğu yayalaştırma" şeklinde sınıflandırılmaktadır.

2.4.4.1 Tamamen Yayalaştırma

Turizm ticaret alanlarında araç yollarının tamamen trafiğe kapatılarak yaya mekânından taşıtların arındırıldığı durumdur. Bu yayalaştırma biçiminde, alış veriş mekânına taşıt girmemekte, yaya rahatlıkla alış verişini yapabilmekte ve gezebilmektedir. Bu mekânı daha önce kullanabilen taşıtlar için yeni yol düzenlemelerine gidilmektedir. Ancak, yaya ile taşıt yolları arasındaki ilişkinin en uygun şekilde çözümlenmiş olması gerekmektedir (Aru, 1965; Kalkancı, 2007).

Özellikle tamamen yayalaştırmada servis beslemesi büyük önem taşımaktadır. Günün belirli saatlerinde ve/veya belirli araçların alana kontrollü kabulü gerekmektedir. Buna uygun fiziki planlama ve alt yapı gereksinimi önem taşımaktadır (Kalkancı, 2007).

2.4.4.2 Kısmen Yayalaştırma

Kısmen yayalaştırma tanımı, turizm ve ticaret yolunun belli saatlerde yolun tamamının veya bir araç geçişine izin verecek kadar kısmının trafikten arındırılması şeklinde ifade edilebilir. Bu tarz uygulamalar turizm ticaret alanlarında hem yaya hem de araç trafiği yoğunluğunun az olduğu yollarda yapılması doğru bulunmaktadır. Yapılacak uygulamanın belirlenebilmesi için detaylı bir alan araştırmasının yapılması gerekmektedir. Bu nedenle araç yoluna ilişkin en yoğun yaya kullanımı saatlerinin belirlenerek, yaya sayımları yapıldıktan sonra kapatılması gereken zaman aralığı ve yolun hangi kısımlarının kapatılması gerektiği belirlenmesi uygun görülmektedir (Çınaroğlu, 2002; Kalkancı, 2007). Önemli planlama alt yapısı, analiz, yaya/taşıt sayımlarına göre düzenleme gerekliliği vardır (Kalkancı, 2007).

2.4.4.3 Araç ve Yayanın Birlikte Olduğu Yayalaştırma

Yayalaştırılacak yolda yapılan araştırma sonucunda, turizm-ticaret yolunun tamamen veya kısmen yayalaştırılmasının imkânsız olduğu sonucu ortaya çıkar ise, araç ile yayaların bir arada bulunduğu turizm-ticaret alanı uygulamaları çözüm olarak değerlendirilebilmektedir. Bu durumda taşıt hızını düşürücü önlemler almak gerekmektedir. Bunlar (Kalkancı, 2007);

- Uygun noktalara trafik lambaları konulması,
- Zemin kaplamalarına farklılık getirmek suretiyle taşıt hızını düşürme,
- Yollarda çeşitli şekillerde daralma ve genişleme yaratmak suretiyle taşıt hızını düşürme, şeklinde sıralanabilir.

Taşıt ve yaya yolunun çeşitli ayrıcalıklarla ayrılması, ağaç, değişik bitkisel elemanlar, yapay elemanlar gibi yayaların güvenliğini sağlayacak önlemlerdir (İlze, 1996; Kalkancı, 2007).

Bu tür yol uygulamalarında kentsel alanda trafiğe kısmen kapatılmasının mümkün olmadığı durumlarda, eğer yol genişliği uygunsa yaya yolu genişlikleri arttırılarak çözüm aranmaya çalışılmaktadır (Çınaroğlu, 2002; Kalkancı, 2007).

BÖLÜM 3

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde tez çalışmasının çalışmanın materyal ve yöntemine yer verilmiştir.

3.1 Materyal

Çalışmanın ana materyalini, İstanbul ili Çekmeköy ilçesi Alemdağ Mahallesi İlim Caddesi ve çevresi oluşturmaktadır. Cadde üzerinde Üsküdar Parkı, Yunus Erenoğlu Parkı, Alemdağ Aile Sağlığı Merkezi, 1877 Alemdağ Spor Kulübü Tesisi, Alemdağ Muhtarlığı, Tarihi Alemdağ Vakıf Camii, Alemdağ Merkez Camii, Alemdağ Kız ve Erkek Kuran Kursları, Alemdağ Bilgi Evi, caddenin çevresinde ise Alemdağ İlk ve Orta Okulu ve Alemdağ Polis Merkezi bulunmaktadır.

Tez çalışması aşamasında, araştırma alanının kültürel peyzaj özellikleri ile İlim Caddesi ve çevresi öneri kentsel tasarım projesi ve mekânsal analizlerinin hazırlanmasında aşağıdaki bilgisayar programları ve yazılı kaynaklar kullanılmıştır. Bunlar;

- NETCAD 7 programı: Çekmeköy Belediyesi'ne ait 1/1000 ölçekli Hâlihazır ve İmar paftalarının okunması için kullanılmıştır.

- Autocad 2018 programı: Kentsel tasarım projesi ile proje öncesi ve sonrası mekânsal analizlerin hazırlanması için kullanılmıştır.

- Sketch up 2018 programı: Kentsel tasarım projesinin 3 boyutlu mekânsal modellerinin hazırlanması için kullanılmıştır.

- Lumion 9.0.2 programı: Kentsel tasarım projesinin 3 boyutlu mekânsal modellerinin render görselleri ve animasyon hazırlanması için kullanılmıştır.

- Photoshop CS6 programı: Kentsel tasarım projesi ile proje öncesi ve sonrası alana ilişkin mekânsal analiz önerileri ve görselleri geliştirmek amacıyla kullanılmıştır.

- Çeşitli kitaplar, tezler, makaleler vb. eserler ile internet taraması sonuçları: Kuramsal temellerin ve yöntemin oluşumunda yararlanılmıştır.

3.2 Yöntem

Araştırmanın yöntemi aşağıdaki şekilde sunulan on ana aşamadan oluşmaktadır. Bunlar;

I. Aşama: Literatür taraması ve veri toplama

II. Aşama: Araştırma alanına yönelik arazi çalışması ile kültürel peyzaj özelliklerinin saptanması

III. Aşama: İlim Caddesi ve çevresine yönelik mekânsal analizler

IV. Aşama: Kentsel planlama ve tasarım kararlarının verilmesi

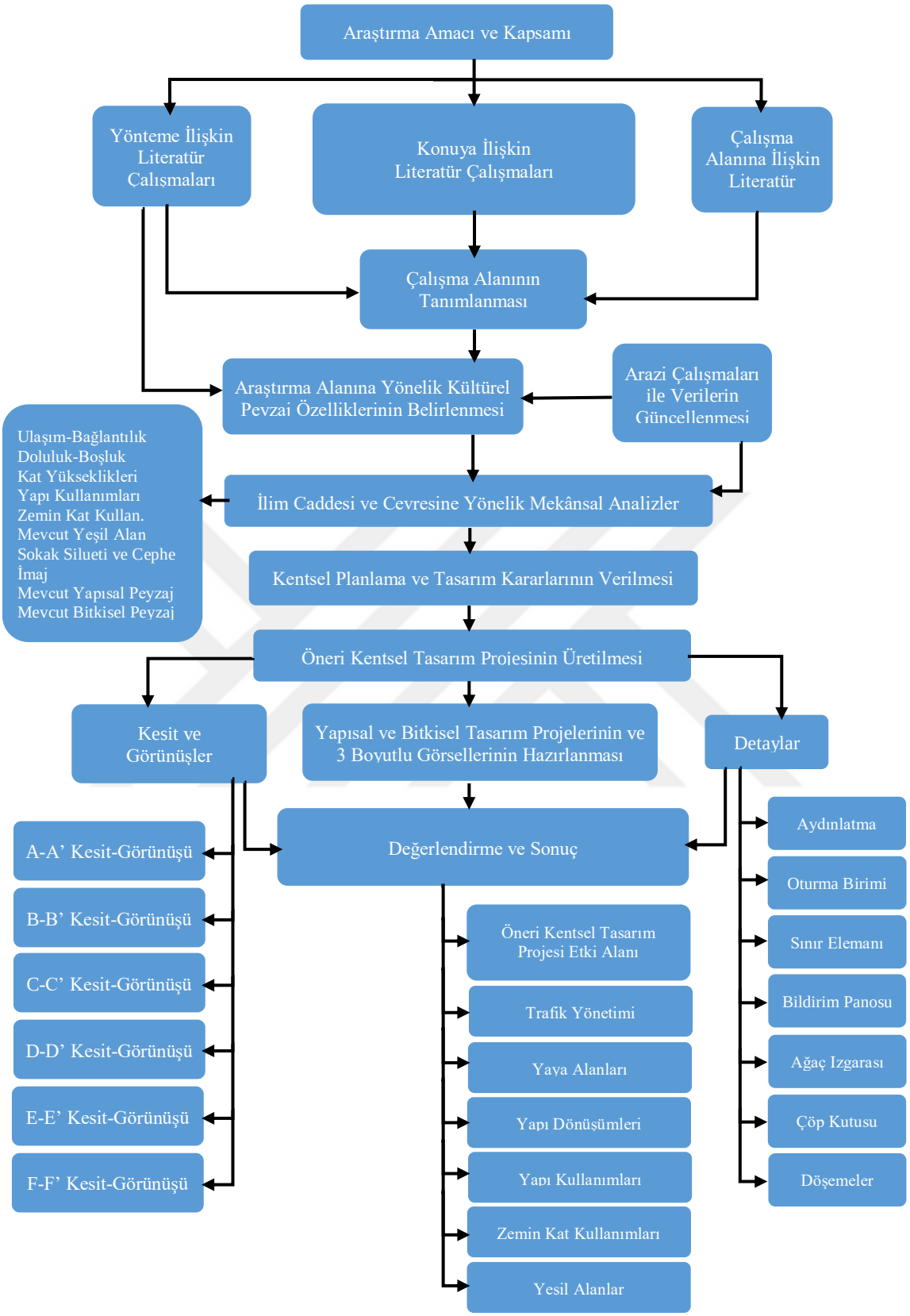
V. Aşama: Öneri kentsel tasarım projesinin üretilmesi

VI. Aşama: Yapısal ve bitkisel peyzaj tasarım projesinin ve 3 boyutlu görsellerinin hazırlanması

VII. Aşama: Öneri kentsel tasarım projesine ait kesit-görünüş çalışmalarının hazırlanması

VIII. Aşama: Öneri kentsel tasarım projesinde kullanılan detayların hazırlanması

IX. Aşama: Öneri kentsel tasarım projesine ilişkin değerlendirme ve sonuç

Şekil 3.1: Yöntem akış şeması.

BÖLÜM 4

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde araştırma alanı olarak seçilen İlim Caddesi ve çevresine ilişkin kültürel peyzaj özellikleri ile mekânsal analizler yer almaktadır.

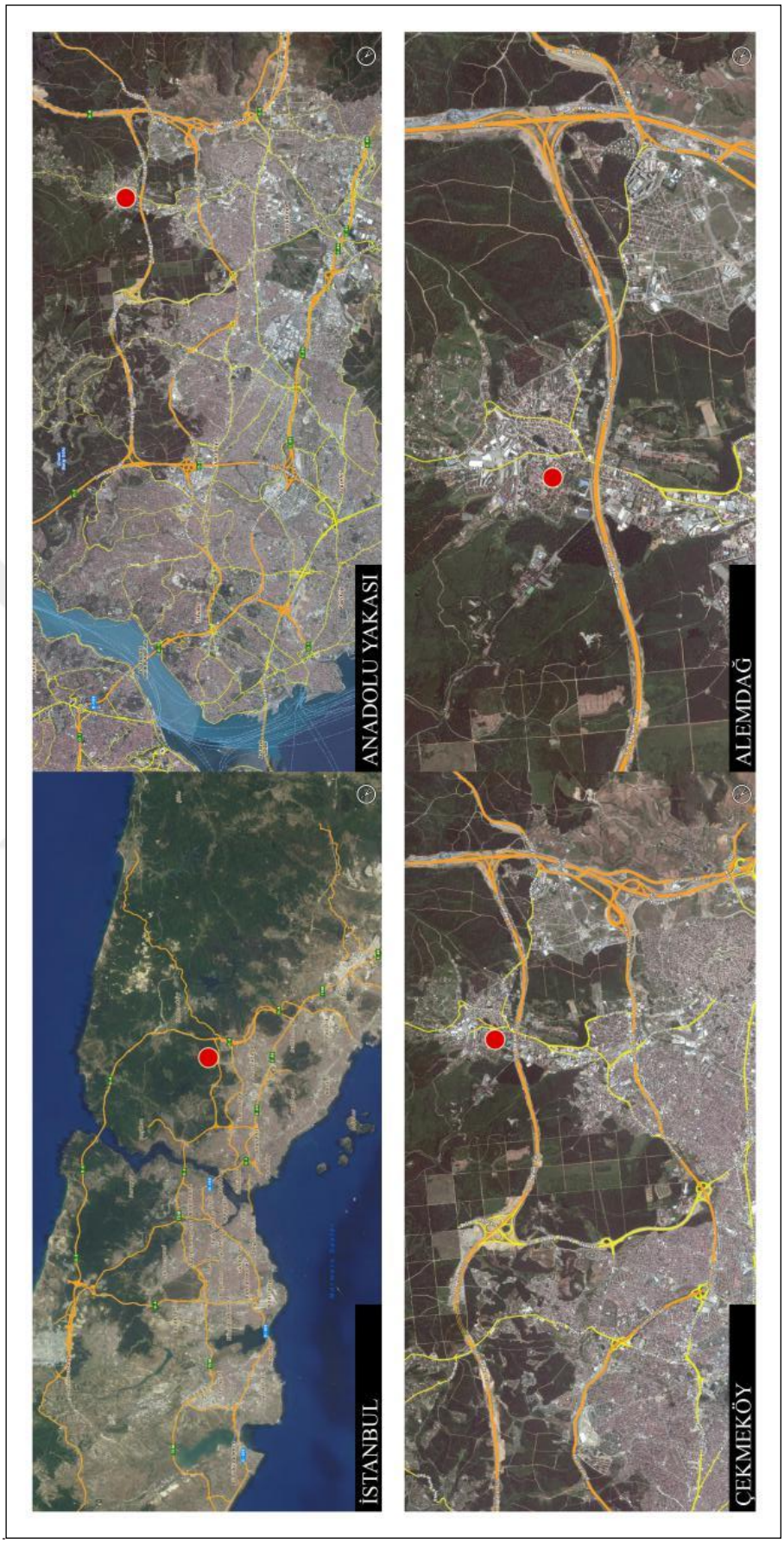
4.1 Araştırma Alanına İlişkin Kültürel Peyzaj Özellikleri

Bu başlıkta proje alanını oluşturan İlim Caddesi ve çevresinin bitkisel ve yapısal peyzaj özellikleri, sokak sülieti, cephe analizi, alan kullanım, imaj analizi, proje alanının tarihçesi ve demografik yapısı gibi kültürel peyzaj özellikleri ve bu özelliklerin doğrudan sonucu olan ulaşım-bağlantılık, doluluk-boşluk, kat yükseklikleri, mevcut yeşil alan, zemin kat kullanımları gibi analiz çalışmaları yer almaktadır.

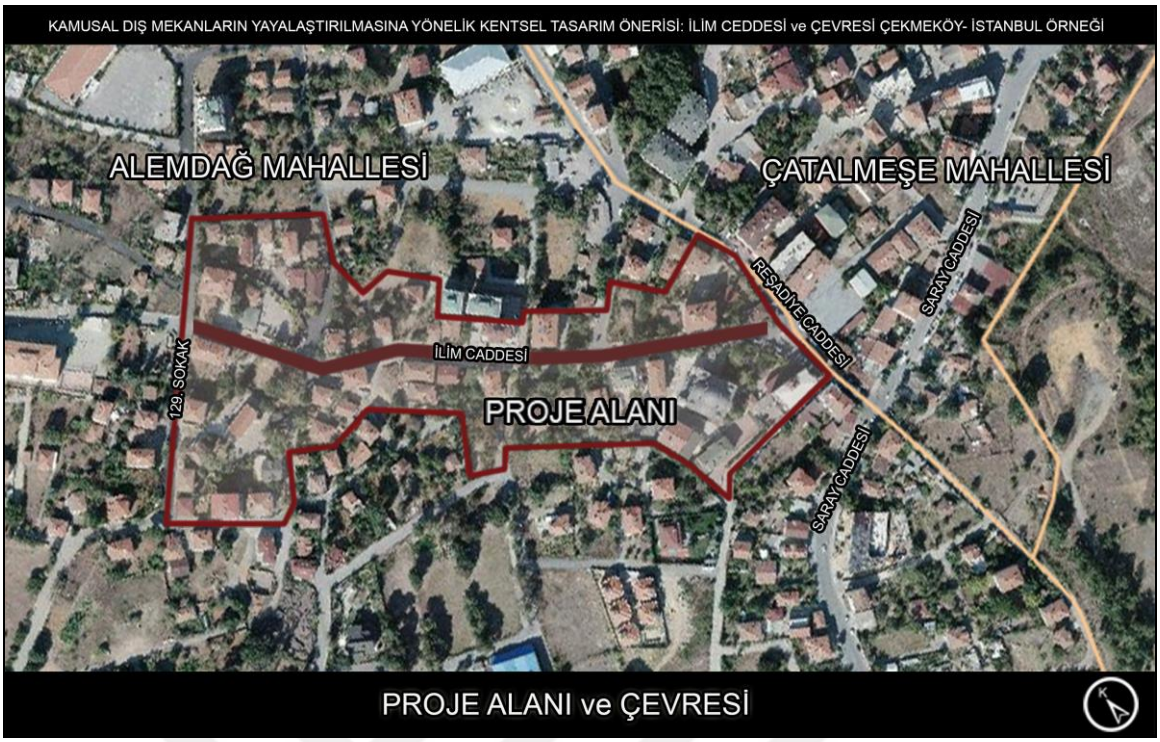
4.1.1 Araştırma Alanının Konumu ve Çevre İlişkisi

İstanbul'u oluşturan tarihi sur içi haricinde tarih boyunca gelişen nüfus hareketleri sonucunda boğazın iki yakasında yüzlerce semt, köy ve mahalleler kurulmuştur. Bunlardan biri de özgün kent belleğiyle oluşan ve semt kültürü barındıran Alemdağ Mahallesi'dir. Esasen Alemdağ köyü olarak kurulan, bugün İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde, 2009 yılında kurulan Çekmeköy ilçesi içinde kalan Alemdağ Mahallesi, semt olarak şu anki mahalle sınırlarından daha geniş bir etki alanına sahiptir

Çalışma alanı İstanbul İli Çekmeköy İlçesi Alemdağ Mahallesi'nde bulunan İlim Caddesi ve yakın çevresidir. Çalışma alanı Şile otobanı, 3. Köprü bağlantı yoluyla İstanbul'un merkezi noktalarına yarım saat ile bir saat arasında mesafede bulunmaktadır. Çalışma alanının İstanbul ölçeğinden başlayarak sırasıyla Anadolu yakası, Çekmeköy ve Alemdağ Mahallesi içinde uydu görüntüsündeki konumları Şekil 4.1'de, Alemdağ Mahallesi içindeki yeri ve çevresiyle olan fiziksel ilişkisi Şekil 4.2'de sunulmuştur.

Şekil 4.1: Çalışma alanının konumu (Google Maps, 2019).

Şekil 4.2: Çalışma alanı ve fiziksel çevresi (Google Maps, 2019).

4.1.2 Araştırma Alanının Tarihi Süreçte Gelişimi

Alemdağ Orhan Gazi döneminde Türk topraklarına katılmıştır. Ancak köylerin isimlerine en erken ulaşabildiğimiz dönem Kanuni Sultan Süleyman dönemidir. Tahrir kayıtları ve Şeriye sicillerine göre Alemdağ'ı Yoros kazasına köydür (URL-1, 2019).

Osmanlı belgelerinde ise bölge Alemdağı olarak geçmektedir. Fakat Cumhuriyet Dönemi'nde bir süre Alemdar olarak anılmıştır. Daha sonra hem buradaki sakinlerden hem de kamuoyundan gelen eleştiriler üzerine Alemdar ismi, 23 Aralık 2005 tarihli ve 26032 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanıp yürürlüğe giren kararla tekrar Alemdağ'a dönüştürülmüştür (URL-1, 2019).

Çekmeköy, İstanbul İli'nin Anadolu yakasında ormanları, kaynak suları, ana ulaşım akslarına olan yakınlığı ve son dönemlerde geliştirilen modern konut alanlarıyla öne çıkan bir ilçedir. Çekmeköy belde belediyesi olarak 1994'ten sonra Ümraniye'ye bağlanmıştır. Daha sonra 2009 yılında ilçe statüsü kazanmış ve kendi ile aynı statüde olan Alemdağ belde belediyesi de Çekmeköy'e bağlanmıştır (URL-1, 2019).

4.1.2.1 Demografik Yapı

Alemdağ nüfusu ile ilgili en net bilgiler 19. yüzyılın ortalarına aittir. Bu dönemlere ait yapılan nüfus sayımları ve tutulan kayıtlar bu bilgileri elde etmemizi sağlamaktadır. (URL-1, 2019).

Alemdağ'ına ait nüfus defteri incelediğimiz diğer köylerdeki nüfus defterinden hem şekil, hem muhteva hem de tarih bakımından farklıdır. 1858 yılına ait bu defterde sadece Alemdağ ve Sultançiftliği'nde bulunun erkek Ermeni halk nüfus kayıtlarına geçirilmiştir. Müslüman nüfus kaydedilmemiştir. Buna göre Alemdağ ve Sultançiftliği'nde 90 erkek nüfusun yanında 90 kadın olduğu varsayılırsa toplam Ermeni nüfusun 180 civarında olduğunu söyleyebiliriz (URL-1, 2019).

Çekmeköy, 1840 yılı temettuat defterlerine (Temettüat defterleri; Tanzimat döneminde bölgelerin mal-mülk, hayvan, arazi ve yaşayan bütün insanların şahsi mal varlıklarını kaydetmek için hazırlanmış resmi belgelerdir. Bu defterler, sosyo-ekonomik hayat, nüfus ve tarımsal ekonomi ile ilgili bütün karakteristik özellikleri kapsamaktadır) göre Alemdağ Ermeni Köyü Üsküdar Toptaşı'ndaki Valide Sultan Camii imaretinin vakfı idi. Köyde 21 hane Ermeni aile ve bir çiftlik bulunmaktaydı. Buna göre, çiftlikte de ortalama 10 kişinin yaşadığı varsayılırsa 1840 yılındaki Ermeni Köyü nüfusu 94 kişidir (URL-1, 2019).

19. yüzyılda dünyadaki gelişmelere paralel olarak Osmanlı Devleti işgaller, isyanlar, muhacirlerin gelişi vb. gibi çok önemli siyasi, iktisadi ve toplumsal olaylara maruz kalmıştır. Bu gelişmelerden başkente yakınlığı dolayısıyla Çekmeköy ve civarı en çok etkilenen bölgelerden biri olmuştur (URL-1, 2019).

Cumhuriyet sonrasında 1938 yılında Alemdar, Üsküdar Kazası'na bağlı bir köydür. Alemdar Köyü'nün nüfusu 33'dur. 1950 yılı nüfus sayımlarına göre Alemdar, Üsküdar kazasına bağlı Kısıklı nahiyesine tabi köy durumundadır. Bu tarihte Alemdar'ın 499 nüfusu vardır. 1960 yılında ise Alemdar, Üsküdar kazasının Kısıklı Bucağı'na bağlı bir köydür. Yine 1960 yılında Alemdar'ın 690 (408'i erkek, 282'si kadın) nüfusu bulunmaktadır. 1967 yılında bazı köylerin idari yapısında değişiklikler yapılmıştır. Beykoz İlçesi Mahmutşevketpaşa nahiyesine bağlı iken, Üsküdar ilçesine bağlı 7 bucak teşkilatı kaldırılmış, bu bucaklara bağlı köylerden Alemdar, merkez ilçeye bağlanmıştır. 1975 yılında, Alemdar nüfusu 3.056, 1980

yılında 4.044'dür. 1994 yılında ise Alemdağ, Ümraniye ilçesine bağlı belde haline getirilmiştir. 2009 yılında Çekmeköy ilçe vasfını kazandığında nüfusu 154.103, Alemdağ'ın nüfusu ise 4145'dir (URL-1, 2019). 2019 yılı TÜİK verilerine göre Çekmeköy' ün nüfusu 126.336 erkek ve 125.601 kadın olmak üzere 251.937'dir. Alemdağ'ın nüfusu ise 3.916 erkek ve 3.075 kadın olmak üzere 6991'dir. Sayım yıllarına göre nüfus, Tablo 4.1'de sunulmuştur.

Tablo 4.1: Alemdağ'ın sayım yıllarına göre nüfus sayısı.

Tarih	Nüfus	Tarih	Nüfus
1840	94 (Tahmini)	**1975**	3056
1858	180 (Tahmini)	**1980**	4044
1938	330	**1994**	4145
1950	499	**2019**	6911
1960	690		

4.1.2.2 Sosyo-ekonomik Yapı

Çekmeköy ve Alemdağ'da geçmişte çiftçilik, kömürcülük, odun arabacılığı, süpürgecilik, demircilik, gemicilik gibi meslek gruplarının ağırlıklı olarak bulunduğu bölgede ticari faaliyetlerin yapıldığı da temettuat defterlerindeki kayıtlardan ayrıca anlaşılmaktadır (URL-1, 2019).

Çekmeköy ve çevresi hem tarım hem de hayvancılığa elverişli bir alan olduğundan başta Çekmeköy, Alemdağ, Sultançiftliği, Ömerli, Hüseyinli ve Taşdelen olmak üzere bölgede çok sayıda çiftlik bulunmaktadır (URL-1, 2019). Günümüzde ise Çekmeköy ve Alemdağ'ın ekonomisi sanayi, lojistik depolama alanları, askeriye, özel eğitim kurumları ve esnaf ekonomisi üzerinden gerçekleşmektedir.

4.1.2.3 Sosyo-kültürel Yapı

Çekmeköy her meslek grubundan insanların da ilgisini çekmiştir. Çekmeköy şairlerin şiirlerine, yazarların hikâye, roman ve anılarına, gazetecilerin köşelerine, ressamların tablolarına yani sanatçıların her türlü sanat eserine konu olmuştur (Kolay, 2012).

Alemdağ üzerinde bulundurduğu su, orman vb. doğal güzellikleriyle eğlenme, dinlenme ve mesire alanı olmasının yanında temiz havası bol oksijeni ile aynı zamanda bir şifa yeri olmuştur. Geçmişten beri pek çok insan hastalık ve dertlerine şifa bulmak için bu bölgeye gelmişlerdir. Yine Çekmeköy, başta Osmanlı padişahları olmak üzere yerli ve yabancı devlet adamlarının hem eğlenmek hem de şifa bulmak için sıkça ziyaret ettiği bir bölge olmuştur (Kolay, 2012).

Mehmet Akif Ersoy Mısır'dan dönünce ömrünün son günlerini Alemdağ Said Hali Paşa köşkünde geçirmiştir (Kolay, 2012). Şiirlerine Çekmeköy'ü konuk eden şairlerden biri de, 19. yüzyıl Ermeni edebiyatının en büyük lirik şairlerinden ve ilk Ermeni piyes müelliflerinden biri olan Mugırdiç Beşiktaşliyan'dır (Kolay, 2012).

Sait Faik Abasıyanık'ın romanı "Alemdağ'da Bir Yılan Var" yazarın hayatta iken çıkan son kitabıdır. Alemdağ çok hoş öten bülbülleriyle de meşhurdur. Bülbül sesi dinlemek için çok uzaklardan Alemdağ'ına gelinirdi. Bülbül dinlemek için yapılan bu yolculuklar ve varışta yaşananlar daha sonra satırlara dökülmüştür. Ahmet Rasim de bu satırların sahiplerinden biridir. (Kolay, 2012).

Çağdaş Türk resim sanatının temel taşlarından biri olarak değerlendiren Şeker Ahmed Paşa ve Tophane Müşiri Ferik Selim Paşa'nın oğlu olan ressam Halil Paşa'nın Alemdağ'ı resmeden ünlü tabloları bulunmaktadır (Kolay, 2012).

4.1.2.4 Tescilli Yapılar

Çalışma alanı içinde tescilli yapı olarak günümüze kadar uzun süre Vakıf Camii olarak anılan ve kullanılan, inşa edildiği dönemde Surp Nişan Kilisesi bulunmaktadır. Alemdağ Surp Nişan Kilisesi'nin ne zaman inşa edildiği hakkında bilgi bulunmamaktadır. İstanbul ve tevâbii Ermeni Patriği'nin talebi üzerine 1833 tarihinde kilisenin tamirine izin verilmiştir. Bu bilgilerden kilisenin 1833 yılından önce inşa edildiği anlaşılmaktadır. Alemdağ Köyü'nde bulunan Ermeni kilisesi Birinci Dünya Savaşı öncesinde Taşnak komitacılarının en önemli gizli toplanma ve faaliyet merkezlerinden biri olmuştur. Bunun sonucunda da kilise camiye çevrilmiştir (Kolay, 2012).

4.2 Araştırma Alanına İlişkin Mekânsal Analizler

Bu başlık altında ulaşım-bağlantılık analizi, doluluk-boşluk analizi, kat yükseklikleri analizi, yapı kullanımları analizi, zemin kat kullanımları analizi, yeşil alanlar analizi, cephe ve siluet analizi, imaj analizi, mevcut yapısal ve bitkisel peyzaj elemanlarına yönelik analizler gibi alanın mevcut durumunu ortaya koyan analizler yapılmıştır.

4.2.1 Ulaşım-Bağlantılık Analizi

Ulaşım ve bağlantılık analizinde Reşadiye Caddesi ve 129. ve 140. Sokak arasında kalan İlim Caddesi ve çevresinde onu kesen Balcılar, 126., 127., 128., 134., 138., 139. Sokakların arasındaki yol ve trafik ilişkileri ortaya konulmuştur.

Çalışma alanının ana aksını oluşturan İlim Caddesi ve ona bağlanan tali yollarda, az katlı konut dokusu, az sayıda ticari birimler dolayısıyla araç ve yaya hareketliliği ve bunun sonucunda mevcut durumda yollar arasındaki bağlantılık genel itibariyle az yoğun şeklindedir (Şekil 4.3). Ulaşım-bağlantılık analiz çalışması Şekil 4.4'de sunulmuştur.

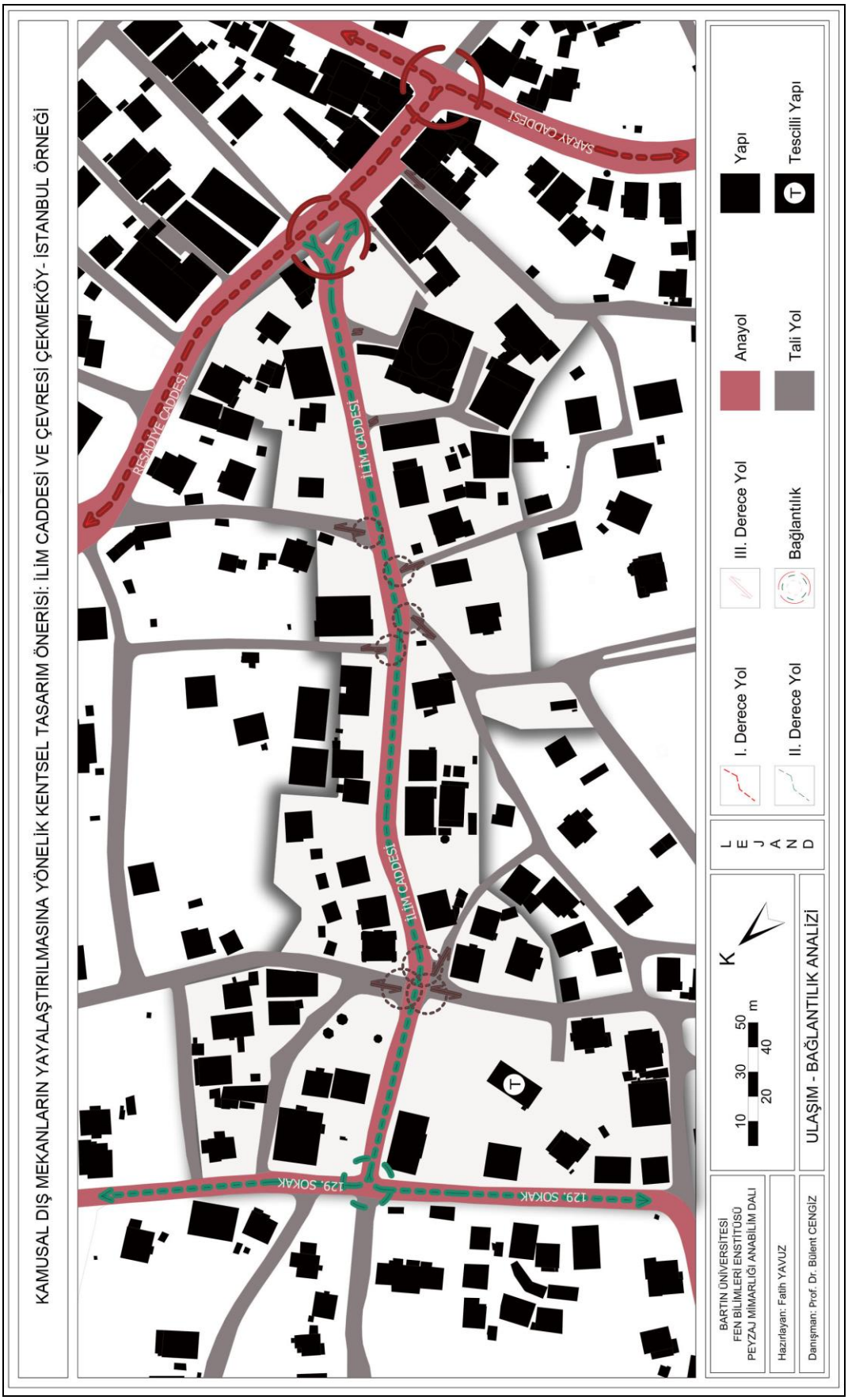

Şekil 4.3: 2. derece yol İlim Caddesi ve 3. derece yol 128. Sokak bağlantısı ve trafik yoğunluğunun görünümü (Orijinal, 2019).

Çalışma alanında anayol sistemini Reşadiye Caddesi, 129 ve 140. Sokaklar ve arasındaki İlim Caddesi oluşturmaktadır. Reşadiye Caddesi 1. derece, İlim Caddesi, 129 ve 140. Sokaklar 2. derece yoldur. İlim Caddesi'ni kesen diğer tüm 126., 127., 128., 134., 138., 139. sokaklar 3. dereceden trafik yoğunluğu olan tali yollardır. Proje alanı içindeki cadde ve sokakların sayısı 10'dur. Yüzde olarak % 10'u 1. derece yollar, %30'u 2. derece yollar ve %60'ı 3. derece yollardır. Çalışma alanı içinde ve çevresindeki araç yollarının yoğunluk dereceleri Tablo 4.2'de sunulmuştur.

Tablo 4.2: Çalışma alanı içinde ve çevresindeki araç yollarının yoğunluk dereceleri.

Araç Yolları	**1.Derece Yol**	**2.Derece Yol**	**3.Derece Yol**
Reşadiye Caddesi	**X**		
İlim Caddesi		**X**	
126. Sokak			**X**
127. Sokak			**X**
128. Sokak			**X**
129. Sokak		**X**	
134. Sokak			**X**
138. Sokak			**X**
139. Sokak			**X**
140. Sokak		**X**	

Şekil 4.4: Ulaşım-bağlantılık analizi (Orijinal, 2019)

4.2.2 Doluluk-Boşluk Analizi

Çalışma alanında bulunan açık alanlar ve yapılar işaretlenerek, cadde boyunca ve çevresindeki yerleşim alanlarında doluluk boşluk analizi yapılmıştır.

Araştırma alanında eski ve imarsız yapılaşmanın ve çok köşeli düzensiz parsel alanlarının sonucu olarak cadde geneline hakim az katlı bahçeli yapılardan oluşan yapılı çevrede, orta yoğunlukta bir mekânsal doluluk-boşluk göründüğü saptanmıştır.

Çalışma alanında devam eden imar faaliyetleri, alanın doluluk-boşluk dengesini sürekli değiştirmektedir. Doluluk-boşluk analizine ilişkin çevresel görünüm Şekil 4.5'de, analiz çalışması Şekil 4.6'da sunulmuştur.

Şekil 4.5: Çalışma alanında doluluk-boşluk durumu (Orijinal, 2019).

Şekil 4.6: Doluluk-boşluk analizi (Orijinal, 2019).

4.2.3 Kat Yükseklikleri Analizi

Çalışma alanına çoğunluk olarak eski yapılar hakim olup yeni yapıların oluşmasıyla alanındaki yüksek katlı yapıların sayısı artmaya başlamıştır.

Kat yükseklikleri analizine giren 52 yapı bulunmakta olup, yapıların % 27,08'i 5 kat ve üzeri (13 yapı), %12,49'u 4 katlı (6 yapı), %16,66'sı 3 katlı (8 yapı), %27,08'i 2 katlı (13 yapı) ve %24,99'u tek katlı (12 yapı) olarak dağılım göstermektedir. Yapıların kat yüksekliklerinin yüzde değerleri Tablo 4.3'de sunulmuştur.

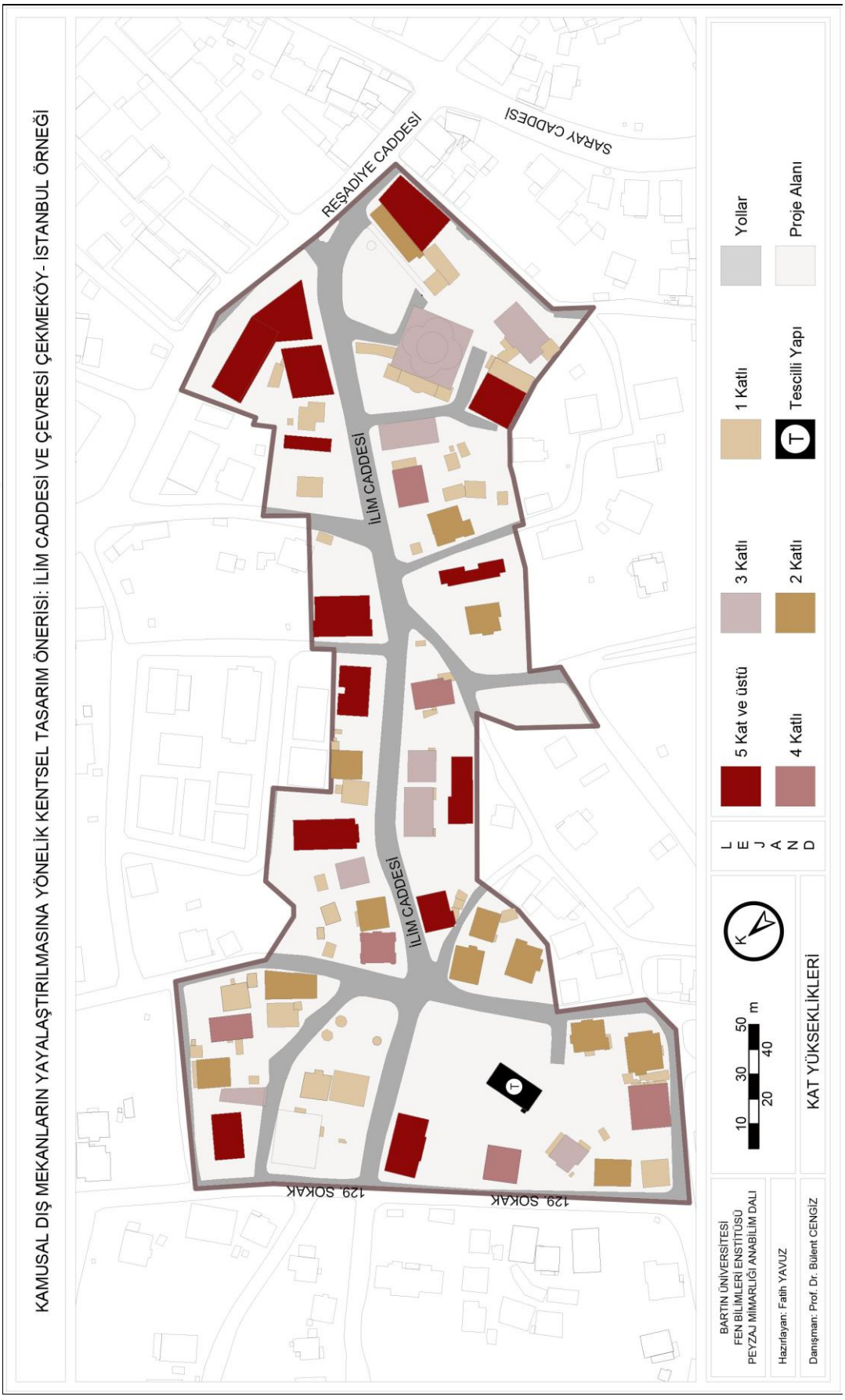
Tablo 4.3: Mevcut yapıların kat yükseklikleri dağılımı.

Mevcut Zemin Kat Kullanımları	**1 Katlı**	**2 Katlı**	**3 Katlı**	**4 Katlı**	**5 Katlı**	**Toplam**
Yapı Adeti	12	13	8	6	13	52
(Yüzde-%)	24,99	27,08	18,75	12,49	27,08	100

Kat yüksekliği analizine ilişkin yapı görünümleri Şekil 4.7'de, analiz çalışması Şekil 4.8'de sunulmuştur.

Şekil 4.7: Üç katlı özel mülkiyetli (solda) ve kamusal (sağda) yapı görünümleri (Orijinal, 2019).

Şekil 4.8: Kat yükseklikleri analizi (Orijinal, 2019).

4.2.4 Yapı Kullanımları Analizi

Caddenin mevcut yapı kullanımları analizinde çalışma alanı içinde toplamda 52 adet yapı olup bunların 9 tanesi sosyal donatı fonksiyonları olan kamusal yapılardır. Yüzde oranları olarak bakıldığında proje alanında %82,70'i konut ve ticaret gibi özel mülkiyetli, %17,30'u kamusal kullanım içeren yapılar bulunmaktadır (Tablo 4.4).

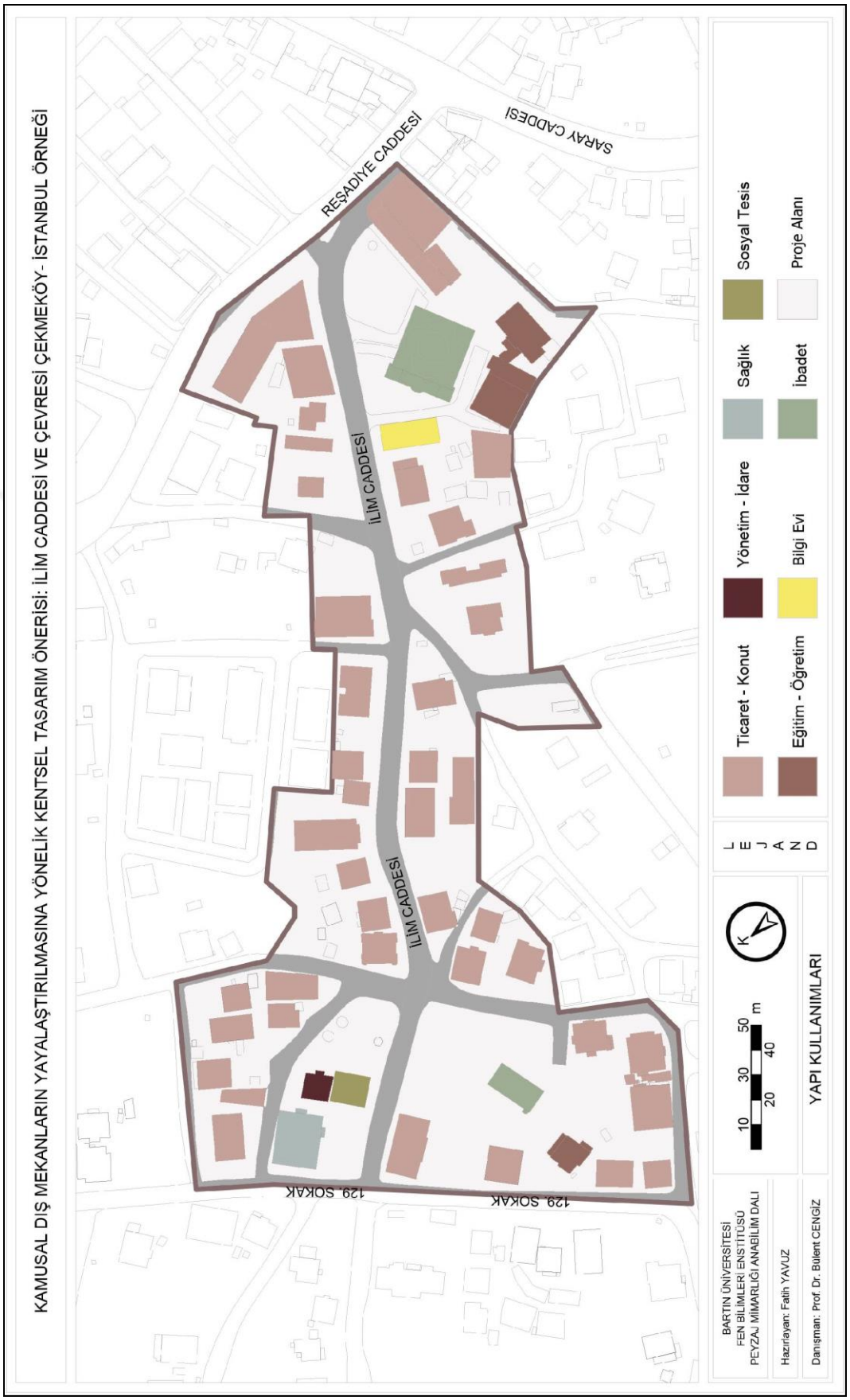
Tablo 4.4: Mevcut yapı kullanımları.

Yapı Kullanımları	Konut-Ticaret Yapıları	Kamusal Yapılar
Yapı Adeti	43	9
Yüzde-%	82,70	17,30

Kamusal yapıların 2'si (% 22,22'si) ibadet yapıları olan camiler, 3'ü (% 33,33'ü) ibadet yapıları çevresinde oluşan dini eğitim kurumlarıdır. Diğer kamusal yapılar ise birer adet (% 11,11'lik) yüzdelere sahip, sosyal tesis, bilgi evi, sağlık merkezi, muhtarlık gibi hizmet birimleri ve çeşme, abdesthane gibi sosyal ve kentsel donatılardır (Tablo 4.5). Yapı kullanımları analizi Şekil 4.9'da sunulmuştur.

Tablo 4.5: Kamusal kullanım işlevine sahip sosyal donatı yapılarının kullanımları.

Kamusal Yapıları	Yapı Adeti
Eğitim - Öğretim	3
Yönetim - İdare	1
Sağlık	1
İbadet	2
Sosyal Tesis	1
Bilgi Evi	1
Toplam	9

Şekil 4.9: Yapı kullanımları analizi (Orijinal, 2019).

4.2.5 Zemin Kat Kullanımları Analizi

Çalışma alanı içindeki yapıların tamamı cadde ve sokaklara cepheli olmasına rağmen mahremiyet öncelikli eski yapılaşmanın olması nedeniyle tüm mülkiyetli yapıların zemin katları ticari amaçla kullanılmamaktadır.

Caddede bulunan yapıların zemin kat kullanımının % 27,45'i ticari (14 yapı), % 56,86'sı konut (29 yapı), %15,68'i kamusal işleve sahip (8 yapı) şekilde dağılım göstermektedir. Zemin kat kullanımlarına ait sayısal değerler Tablo 4.6'da sunulmuştur.

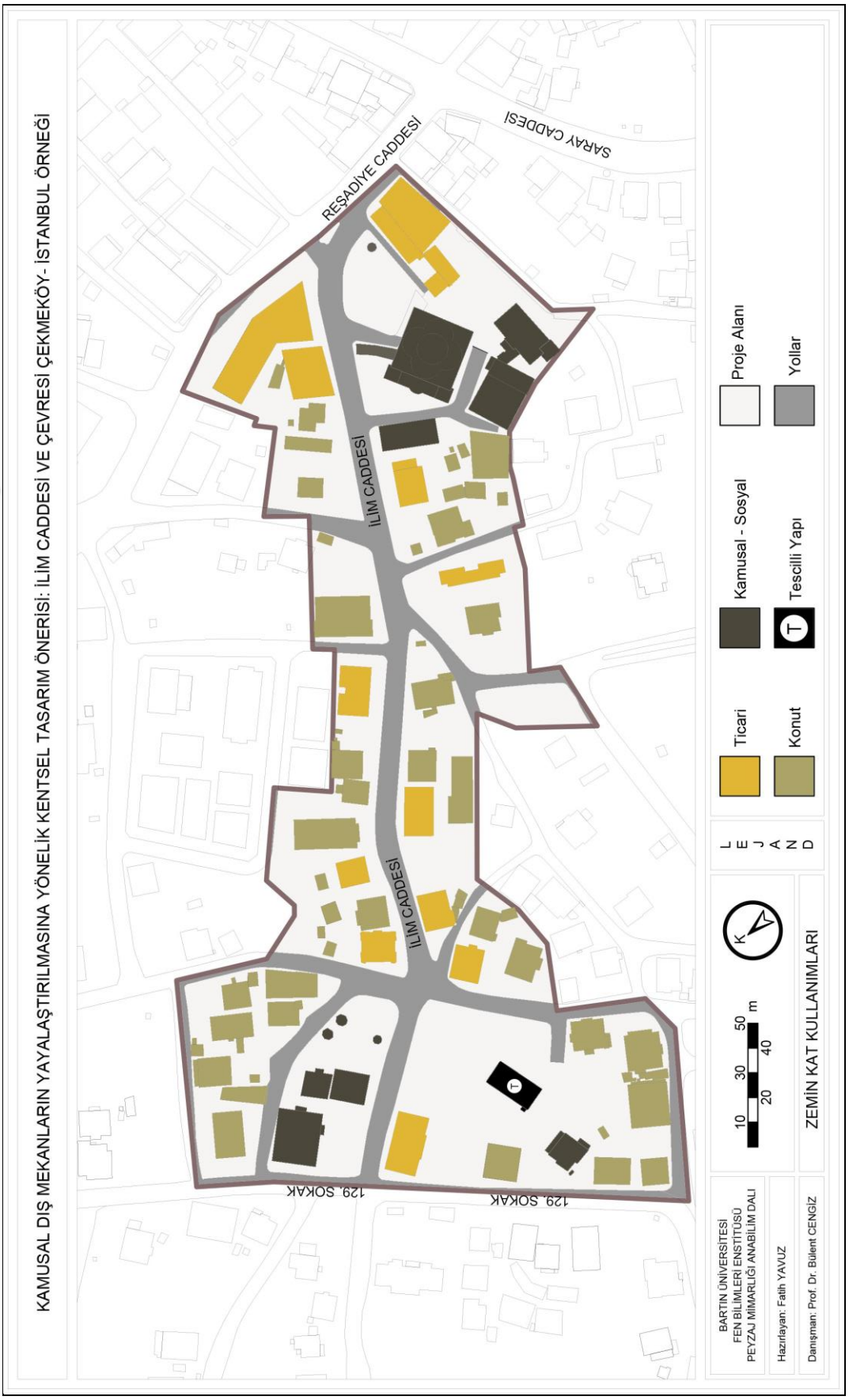
Tablo 4.6: Mevcut zemin kat kullanımları dağılımı.

Zemin Kat Kullanımları	Ticari	Konut	Kamusal Yapılar	Toplam
Yapı Adeti	14	29	8	51
Yüzde-%	27,45	56,86	15,68	%100

Zemin kat kullanımları analizine ilişkin yapı görünümleri Şekil 4.10'da, analiz çalışması Şekil 4.11'de sunulmuştur.

Şekil 4.10: Ticari olarak kullanılan zemin kat (a) ve konut olarak kullanılan zemin kat (b) (Orijinal, 2019).

Şekil 4.11: Zemin kat kullanımları analizi (Orijinal, 2019).

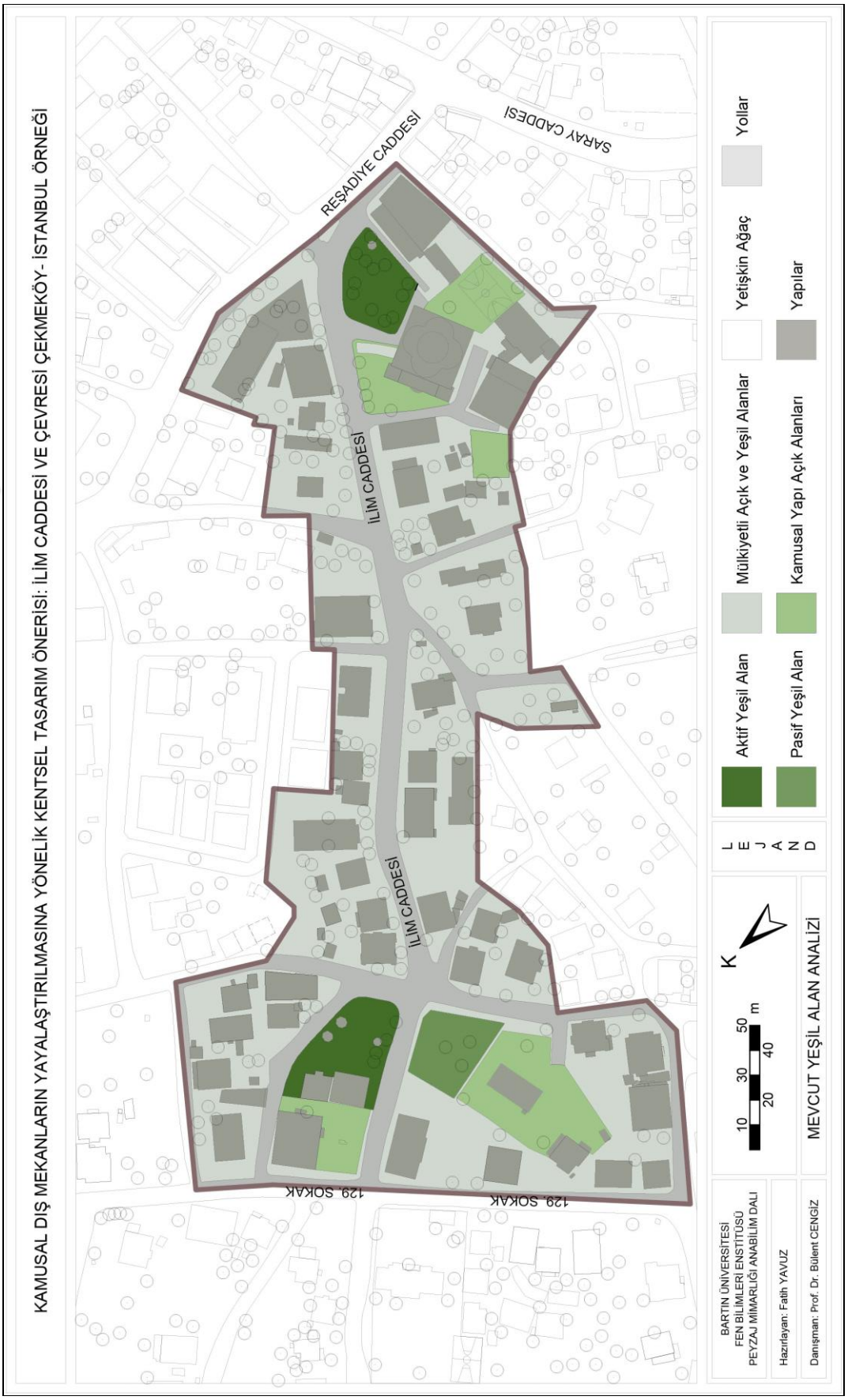
4.2.6 Yeşil Alan Analizi

Çalışma alanında hâlihazırdaki parklar aktif yeşil alan, imar planında park alanı olarak ayrılan fakat kullanılmayan boş alanlar pasif yeşil alan, cami avluları ve beraberlerindeki eğitim yapıları ve aile sağlığı merkezinin bahçeleri kamusal yapı açık alanları ve özel şahıslara ait yapıların bahçeleri mülkiyetli açık yeşil alanlar olarak tanımlanmıştır.

Çalışma alanındaki mevcut yeşil alanlar gerek fiziksel içerikleriyle gerekse mülkiyet durumları ile bağlantılı olarak genel itibariyle çok kısıtlı işlevselliğe sahiptir. Bu durum planda oldukça yoğun görünen yeşil alanların mevcut kullanımda tam tersi olduğunu göstermektedir. Yeşil alanların görünümleri Şekil 4.12'de, analiz çalışması Şekil 4.13'de sunulmuştur.

Şekil 4.12: Aktif yeşil alan (a), pasif yeşil alan (b), kamusal yapı açık alanları (c), mülkiyetli açık yeşil alanlar (d) (Orijinal, 2019).

Şekil 4.13: Yeşil alan analizi (Orijinal, 2019).

Analiz çalışmasında yeşil alan olarak tanımlanan yüzeyler tümüyle yeşil kaplı yüzeyler değillerdir. Analiz çalışmasında asıl gösterilmek istenen aktif veya dolaylı şekilde kullanıma açık olan park, bahçe ve kentsel açıklıkları ifade etmektir.

Proje alanı içinde 475 m² park alanı, 200 m² dolaylı kullanıma açık olan (Çekmeköy 1/1000 Uygulama İmar Planı'nda park olarak görünen boş arazi) pasif yeşil alan ve 955 m² kamusal yapılara ait kentsel açık alan bulunmaktadır. Kamusal kullanıma açık olan kentsel açıklıklar toplam 1630 m²'dir. Kamusal kullanıma açık olan kentsel açık alanlar Tablo 4.7'de sunulmuştur.

Tablo 4.7: Kamusal kullanıma açık olan kentsel açık alanlar.

Mevcut Kamusal Yeşil Alanlar	**Park Alanları**	**Pasif Yeşil Alanlar**	**Kamusal Yapılara Ait Alanlar**	**Toplam**
Alan (m²)	475	200	955	1630

4.2.7 Sokak Silueti ve Cephe Analizi

Çalışma alanının siluetini, uzunca bir dönem değişiklik göstermeyen İlim Caddesi ve çevresinin az katlı ve bahçeli yapılardan oluşan görünümü oluşturmaktadır. Siluete etki eden diğer unsur ise İlim Caddesi ve çevresindeki kamusal işlevleri bulunan binalar ve açık yeşil alanlardaki boylu ağaçlardır.

Cadde üzerinde kentsel dönüşüm faaliyetleri ile yeni yapılaşma süreci başlamadan evvel caddede imar kanunlarına uygun olmayan ve cephe durumları olarak da estetik değer taşımayan minimum bir katlı maksimum beş katlı binalardan oluşan, yapı stoku bulunmaktadır. Yapıların cadde üzerindeki konumsal yönelimi, ticari birimlere ait uyumsuz tabelalar, yapılardaki açık ve kapalı balkonlar, sıvasız cepheler, farklı çatı formları yapılar arasındaki uyumsuzluğu oluşturmaktadır ve bunun sonucunda da sağlıksız bir cadde peyzajı görüntüsü ortaya çıkmaktadır. Cadde ve çevresindeki eski yapıların görünümleri Şekil 4.14'de sunulmuştur.

Şekil 4.14: İlim Caddesi üzerindeki eski yapılara ait cephe ve bahçe görünümleri (Orijinal, 2019).

Kentsel dönüşüm çalışmalarıyla bölgede başlayan yeniden yapılaşma süreci cadde siluetini de değiştirmeye başlamıştır. Yeni yapılar İlim Caddesi için altı kata kadar olacak şekilde inşa edilmeye başlamıştır.

Yeni yapılar için Çekmeköy Belediyesi cephe çalışmaları için öneri görseller hazırlanmış ve yeni yapılar buna uygun inşa edilmeye başlamıştır. Cephe çalışması öncesi inşa edilen yeni yapılara ait görseller Şekil 4.15'de, öneri cephe sonrası inşa edilen yapılara ait görseller ise Şekil 4.16'da sunulmuştur.

Şekil 4.15: Belediye'nin öneri cephe çalışması öncesindeki yeni yapılar (Orijinal, 2019).

Şekil 4.16: Belediye'nin öneri cephe çalışması sonrasındaki yeni yapılar (Orijinal, 2019).

Planlı imar alanlarının gerekliliğine göre yapılar çekme mesafeli oluşmaya başlayınca bu yapıların ön ve yan bahçeleri açık otopark şeklinde düzenlenmiştir. Bu tarz mekan kullanımları ve yapı yükseklikleri hem de kaybedilen yeşil alanlarla caddenin peyzaj bütünlüğü bozulmaya başlamıştır. Cadde üzerindeki eski ve yeni yapıların görünümleri Şekil 4.17'de sunulmuştur.

Şekil 4.17: İlim Caddesi üzerindeki eski ve yeni yapıların bir arada görünümü (Orijinal, 2019).

Cadde ve çevresinde bulunan kamusal yapılarda da bir yapı ve cephe bütünlüğü bulunmamaktadır. Bu yapılarda gerek mimari gerekse cephe uyumsuzluklarıyla caddenin kentsel peyzaj kalitesini düşürmektedir. Proje alanı içindeki kamusal yapıların cepheleri Şekil 4. 18'de sunulmuştur.

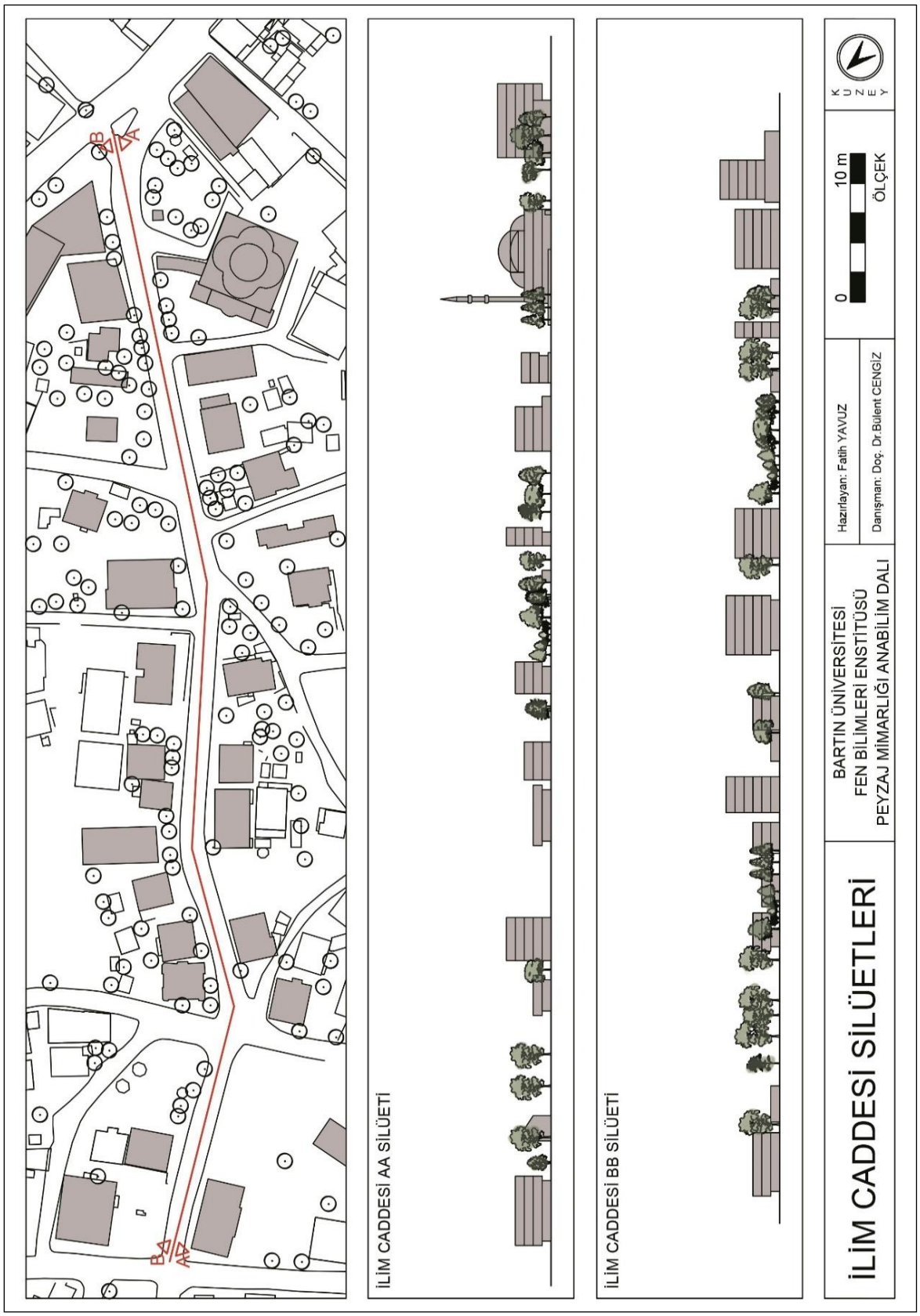
Şekil 4.18: Alemdağ Merkez Camii (a), Bilgi Evi (b), Aile Sağlığı Merkezi (c), 1877 Alemdağ Spor Kulübü Tesisi (d), Mahalle Muhtarlığı yapılarının görünümleri (e) (Orijinal, 2019).

Çalışma alanı içinde kalan tescilli yapı Alemdağ Vakıf Camii bugüne kadar mimari eklemelere maruz kalmıştır. Sadece mimarisi bozulmakla kalmamış cephesinde de aslına uygun olmayan yanlış uygulamalar yapılmıştır. Bununla ilgili olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü caminin aslına uygun haline getirilmesi için restorasyon çalışmalarına başlamıştır. Vakıf Cami'nin yenileme öncesi ve restorasyon çalışmalarına ait görünüm Şekil 4.19'da sunulmuştur.

Şekil 4.19: Vakıf Camii restorasyon öncesi (a) ve restorasyon sonrası (b) görünümü (Orijinal, 2019).

Sonuç olarak cadde ve çevresi hala büyük çoğunlukta eski yapı stokundan oluştuğu için yapı yükseklikleri ve cephe farklılıkları ile peyzaj bütünlüğünün bozulması görsel açıdan karmaşıklık yaratmıştır. İlim Caddesi'nin mevcut mimari yapı siluetlerini gösteren görünüş çalışması Şekil 4.20'de sunulmuştur.

Şekil 4.20: İlim Caddesi yapı siluetlerine ilişkin görünüşler

4.2.8 İmaj Analizi

Çalışma alanın giriş noktası olan Reşadiye Caddesi ile İlim Caddesi'nin kesişim noktası olan Üsküdar Parkı, cadde içindeki iki aktif yeşil alandan biridir. Bulunduğu cadde Çatalmeşe Mahalles'ine komşu olduğu için sadece Alemdağ Mahallesi'nin değil semt ölçeğinde Çatalmeşe Mahallesi'ne de hizmet etmektedir. Reşadiye Caddesi ile İlim Caddesi'nin kesişimi (Şekil 4.30) ve Üsküdar Parkı'nın görünümü Şekil 4.21'de sunulmuştur.

Şekil 4.21: İlim Caddesi'nin Reşadiye Caddesi'nden girişi ve Üsküdar Parkı (Orijinal, 2019).

Fonksiyonel ve estetik olarak kullanımı çok sınırlı olmakla beraber çoğunlukla yanındaki Alemdağ Merkez Cami'sine gelenlerin dinlenme alanı olarak kullanılan bir mekân özelliği göstermektedir. Herhangi bir oyun grubu ve alanı barındırmadığı için çocuklar ve aileleri tarafından tercih edilmemektedir.

Park alanı mevcut haliyle çok kısıtlı bir kullanıcı kitlesinin günün belli zaman aralığında ve yol güzergâhını kullanan yayaların anlık dinlenme ihtiyacına cevap veren bir kamusal kullanım yapısına sahiptir. Bir park asli amacı olan kentlilerin her kesiminin asgari rekreasyon ihtiyacını görme durumundan çok uzak bir durumdadır.

İçinde barındırdığı ve çevresini belirleyen kent mobilyalarının sağlıksız ve dağınık duruşu, kullanılan bitkisel materyalin parkın tümüyle olan uyumsuzluğu ve rastgele malzeme ve materyal seçimi parkı peyzaj kalitesinden yoksun bırakmaktadır (Şekil 4.22).

Şekil 4.22: Üsküdar Parkı'nın içeriden panoramik görünümü (Orijinal, 2019).

İlim Caddesi iki yönlü trafiğe açık ve çevresi boylu ve tepe çapı geniş ağaçlarla çevrili bir cadde özelliği göstermektedir. Ağaçlar düzensiz olarak dikili bulunmakla beraber sağlıklı forma da sahip değillerdir (Şekil 4.23). Mevcut ağaçlar cadde üzerinde gölge elemanı işlevine sahiptir.

Şekil 4.23: Hatalı budama sonucu formları bozulmuş ağaçlardan *Fraxinus exelsior* (Orijinal, 2019).

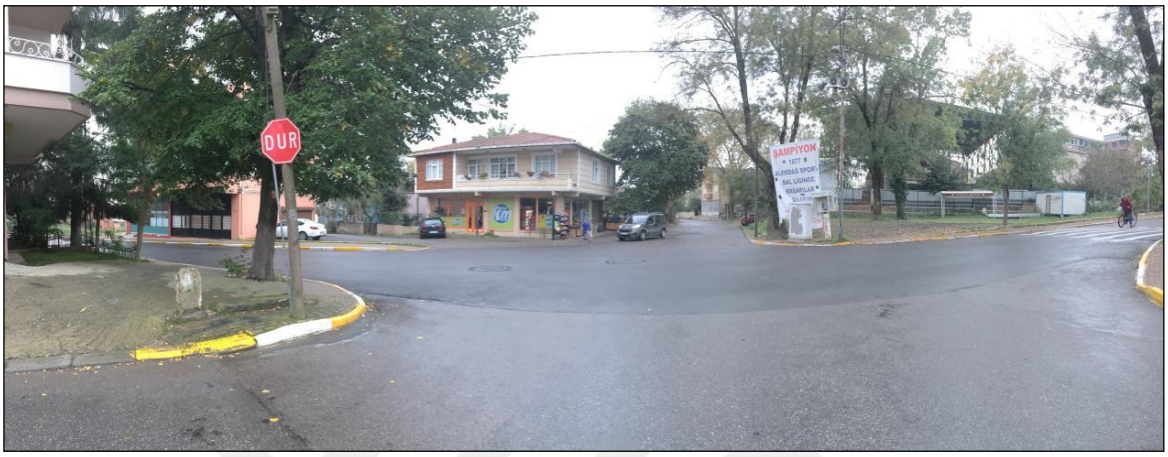
Şekil 4.24: Cadde üzerindeki aydınlatma, telefon, sokak levhaları ve tesisat kabloları (Orijinal, 2019).

Cadde üzerinde asfalt yol kaplaması ve kaldırımlar iyi, tekerlekli sandalye, çocuk arabası ve bisiklet gibi kullanıcılar için uygun rampalara sahip olmakla beraber estetik değerden yoksun malzeme ve işçilik kullanılmıştır (Şekil 4.25).

Şekil 4.25: İlim Caddesi'nde yaya ve araç yollarının görünümü (Orijinal, 2019).

Cadde kuzeybatıda 128. Sokak ve Balcılar sokak ile kesişmektedir (Şekil 4.30). Proje alanı içinde yaya ve araç trafiğinin toplanma ve dağılım noktasıdır. Çalışma alanı içinde çok fazla araç hareketliliği olmadığı için sinyalizasyon gerektirmeyen bir düğüm noktasıdır ve hâlihazırda da bir sinyalizasyon sistemi bulunmamaktadır. İlim Caddesi ile 128. Sokak ve Balcılar Sokağı'nın kesişimine ait görünüm Şekil 4.26'da sunulmuştur.

Şekil 4.26: İlim Caddesi'nin 128. Sokak ve Balcılar Sokak ile kesişimi (Orijinal, 2019).

Bu kesişim alanı çevresindeki Vakıf Camii ve Kız Kuran Kursu, Yunus Erenoğlu Parkı, 1877 Alemdağ Spor Kulübü Tesisi, Alemdağ Mahalle Muhtarlığı ve Aile Sağlığı Merkezi ile çalışma alanı içinde asıl kamusal odak merkezi olarak belirlenmiştir. Alanın mevcut peyzaj özellikleri bu fikri desteklemekten oldukça uzak bir görünüm sergilemektedir. Bu noktadaki yapılar ve cepheleri, atıl haldeki arsa, sınır duvarları, kentsel donatıların sağlıksız ve estetikten yoksun durumları bir araya geldiğinde genel peyzaj kullanımı olarak proje alanının tümündeki gibi olumsuz özellikler göstermektedir.

Kamusal açık mekânların yine kamusal binalara ev sahipliği yapması normal bir kentsel durumdur. Bu mekânlar ve yapılar arasındaki fonksiyonel ve estetik tutarlılık durumu mekânsal uyumu ve kullanım yoğunluğunu oluşturmaktadır. Yunus Erenoğlu Parkı içinde bulunan 1877 Alemdağ Spor Kulübü Tesisi ve mahalle muhtarlığı yapıları birbirleriyle uyumsuz dış yapı görünümlerinin yanı sıra kullanıcılar arasındaki farklılıklardan dolayı donatı elemanlarının kullanımı açısından karmaşıklık ve dağınıklık görülmektedir. Yunus Erenoğlu Parkı içindeki genel peyzaj görünümü Şekil 4.27'de sunulmuştur.

Şekil 4.27: Yunus Erenoğlu Parkı'nın içerinden panoramik görünümü (Orijinal, 2019).

Üst ölçekli kentsel tasarım çalışma alanlarında yollar belirleyici sınır çizgileridir. Bazen yolun karşı tarafına geçtiğinde bir mahalle, şehir, ülke hatta kültür coğrafyası değişmektedir. Çalışma alanının girişi olarak tanımlanan Reşadiye Caddesine paralel 129. Sokak İlim Caddesi'ni diğer uçta keserek (Şekil 4.30) çalışma alanının bir diğer uçtaki sınırını çizmektedir (Şekil 4.28).

Şekil 4.28: 129. Sokak'tan İlim Caddesi'ne bakış (Orijinal, 2019)

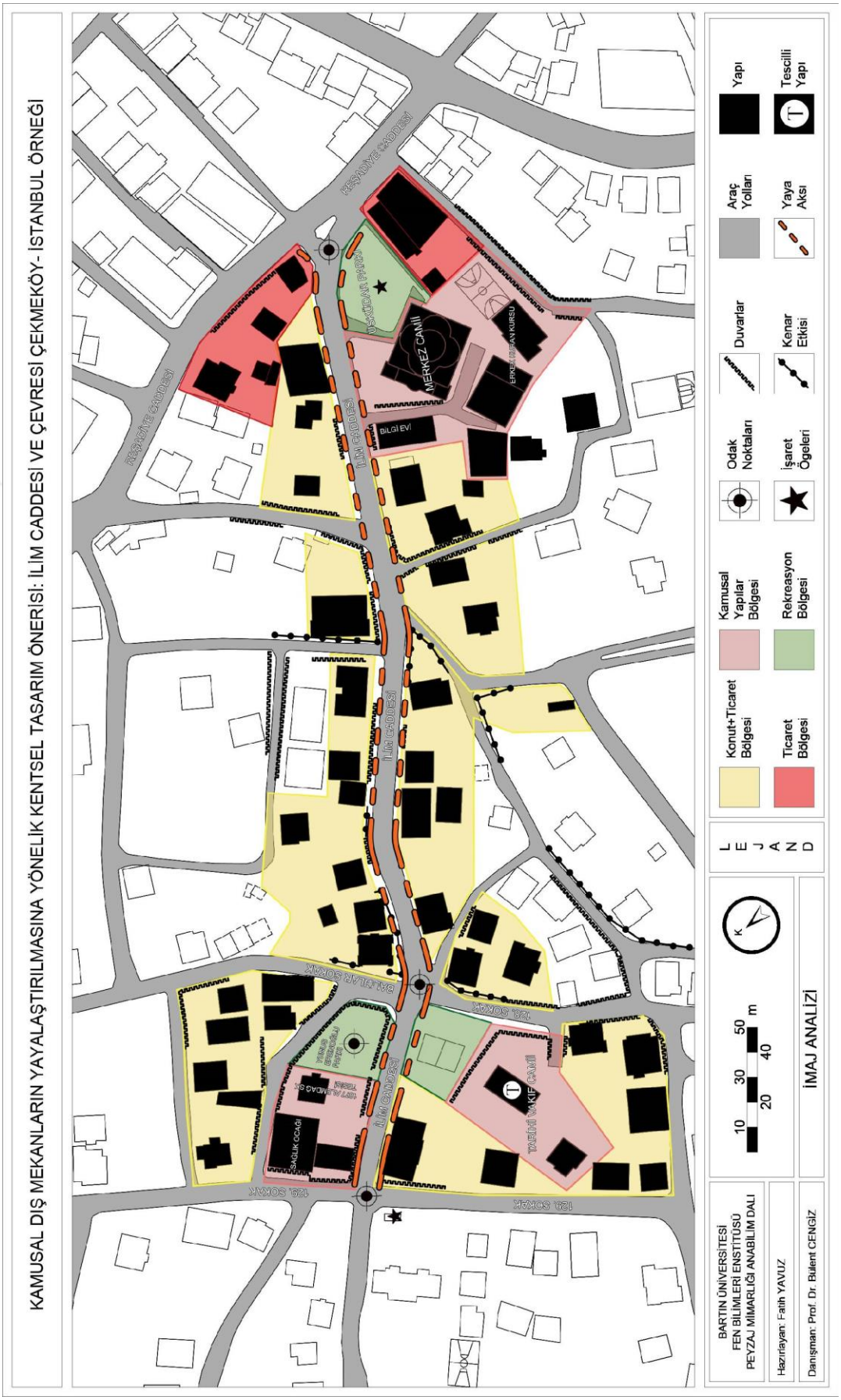
Alemdağ'ın semt kültürü iddiasının kanıtı olan Alemdağ Vakıf Camii giriş kapısının açıldığı cephe itibariyle caddeye sırtını dönse de, çevre binaları arasında minimal fakat heybetli varlığıyla Alemdağ tarihinin canlı işaret ögesi olarak durmaktadır. Çalışma alanının sınırlarından biri de Vakıf Camii avlu giriş kapısıdır (Şekil 4.29).

Şekil 4.29: Vakıf Camii avlu girişi ve 128. Sokak

Kevin Lynch'in (1960) kent bileşenleri olarak tanımladığı yollar, kenarlar, bölgeler, düğüm/odak noktaları, işaret ögeleri imaj analizi ortaya koymaktadır. Araştırma alanının çalışma ölçeğinde bu kent bileşenleri alandaki yapılı çevrenin, yapısal ve bitkisel peyzaj elemanlarının mevcut durumu, kalitesi ve insanların çevreyi kullanımı ile etkileşim içindedir.

Çalışma alanı içinde konut-ticaret, ticaret, kamusal yapılar ve rekreasyon bölgesi olarak dört grupta analiz edilmiştir. Genel olarak mülkiyetli alanları yoldan ve birbirinden ayıran tel çitler, duvarlar proje alanı içindeki sınır etkisini oluşturan yapılardır. Çalışma alanını tanımlarken yol gösteren, İlim ve Reşadiye Cadde'lerinin kesişim-bağlantı noktasında bulunan (Şekil 4.30), Üsküdar Parkı mevcut kentsel imajı açısından işaret ögesidir. Çalışma alanındaki odak noktaları ise İlim ve Reşadiye Cadde'lerinin buluştuğu nokta ve proje alanının diğer bir uç sınırı olan Yunus Erenoğlu Parkı'dır. Çalışma alanının kent imgesini ifade eden imaj analizi Şekil 4.30'da verilmiştir. Sonuç olarak çalışma alanının seçiminde ve sınırlarının belirlenmesinde, tarihi süreçte oluşan fiziksel ve kültürel etmenler kent imgesini oluşturmuştur. Çalışma alanına ait imaj analizi Şekil 4.30'da sunulmuştur.

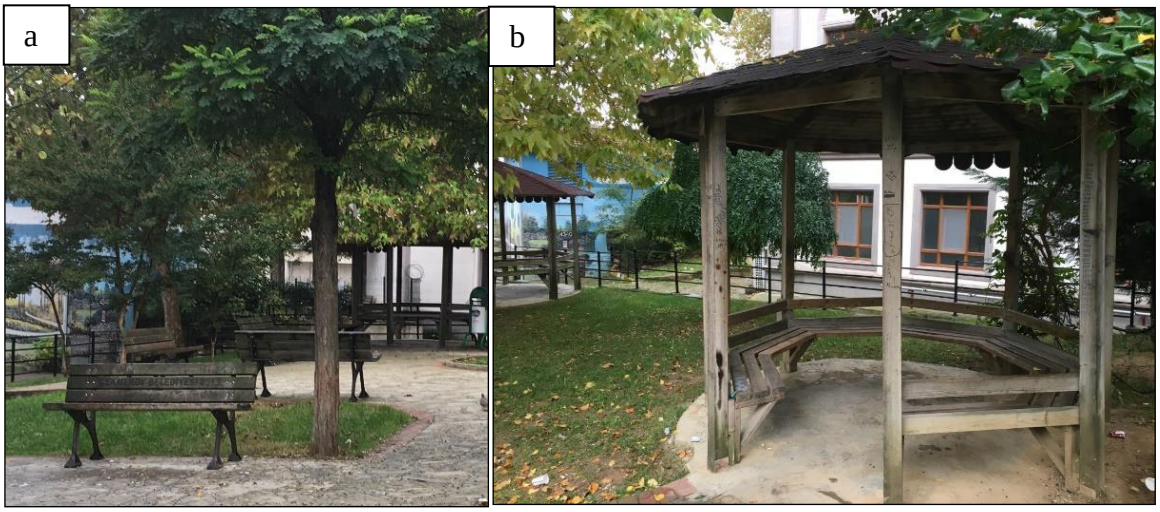
Şekil 4.30: İmaj analizi (Orijinal, 2019)

4.2.9 Mevcut Yapısal Peyzaj Elemanları

Yapısal peyzaj elemanları ya da diğer adıyla kent mobilyaları veya donatıları, kamusal dış mekânlarda insanların yaşamlarını kolaylaştıran ve estetik ihtiyaçlarına cevap veren, ergonomik ve fonksiyonel nesnelerdir.

Çalışma alanındaki yapısal peyzaj elemanları bank, piknik masası, kameriye, havuz, çeşme, geri dönüşüm, evsel atık ve diğer çöp kutuları, baba ve ferforje gibi sınır elemanları, sokak trafik uyarı levhaları ve reklam panoları şeklinde bilgilendirme panoları, telefon kulübesi, aydınlatma ve telefon direkleri, rögar ve tesisat kapakları, anıt ve bayrak direkleri, çocuk oyun elemanı grubu gibi kent donatı ve mobilyaları ile parke taşı, baskı beton ve asfalt gibi zemin döşemeleridir.

Üsküdar Parkı'nda bulunan açık ve kapalı oturma birimlerinin ahşap kısımları koruyucu kimyasallarla korunmadığı için ahşap malzemede kararmalar meydana gelmiştir. Bu sürecin devamında ahşap malzeme dayanım gücünü kaybedebilir ve kullanıcılar için tehlikeli hale dönüşebilir. Çalışma alanı içindeki açık ve kapalı oturma donatıları olan yapısal peyzaj materyallerine ait görünümler Şekil 4.31'de sunulmuştur.

Şekil 4.31: Proje alanı içindeki bankların (a) ve kameriyelerin (b) görünümleri (Orijinal, 2019).

Park içinde su ögesi olarak kaskatlı bir havuz ve parkın İlim Caddesi'ne bakan kısmında dört yüzlü bir çeşme bulunmaktadır. Havuz parkın merkezinde olacak bir şekilde tasarlanmıştır. Mevcut halinde çalışmamaktadır. İçinde biriken çöpler her yerde oyun kurgulama gücüne

sahip çocuklar ve genel olarak parkı kullanan her yaş grubu ziyaretçi için olumsuz sağlık koşulları oluşturmaktadır. Çalışma alanı içindeki süs havuzu ve sokak çeşmesine ait görüntüler Şekil 4.32'de sunulmuştur.

Şekil 4.32: Üsküdar parkındaki su ögeleri kaskatlı süs havuzu(a) dört yüzlü çeşme (b) (Orijinal, 2019).

İlim Caddesi üzerinde değişik noktalarda araç trafiği akışı ve yaya yönlendirici levhalar, tabelalar bulunmaktadır. Levhaların konumlandırılması kaldırımlar üzerinde yaya akışı bozmayacak şekilde olmakla beraber bazıları fiziksel olarak kullanıcılar için tehlikeli olabilecek durumdadır. Çalışma alanı içindeki trafik yönlendirme ve sokak levhası yapısal peyzaj materyallerine ait görünümler Şekil 4.33'de sunulmuştur.

Şekil 4.33: İlim caddesi ve çevresindeki trafik uyarı ve sokak levhaları (Orijinal, 2019).

Çalışma alanı içinde çöp kutuları, geri dönüşüm kutuları ve evsel atık çöp kutuları bulunmaktadır. Sokak çöp kutularının ve geri dönüşüm toplama kutularının sayısı yetersiz, konumu ise uygun değildir. Evsel atık kutuları ise araç yoluyla kaldırım kenar çizgisi üzerinde yer yer konulmuştur. Kaldırımı kullanan yayalar için sağlıksız ortam oluşturan bu donatılar aynı zamanda araç yolunu kullanan sürücüler içinde tehlike oluşturmaktadır. Tüm bu donatıların görünüşleri estetikten yoksun olmakla beraber kent sağlığını ve güvenliğini olumsuz etkileyebilecek şekildedir. Çalışma alanı içindeki sokak, evsel atık ve geri dönüşüm kutularına ait görünümler Şekil 4.34'de sunulmuştur.

Şekil 4.34: İlim Caddesi ve parklardaki çöp kutusu, geri dönüşüm ve evsel atık kutuları (Orijinal, 2019).

Çalışma alanı içinde reklam bildirim panosu olarak İlim Caddesi'nin ana ticaret aksı olan Reşadiye Caddesi ile kesişim noktasında bulunan (Şekil4.30), Üsküdar Parkı'nın Reşadiye Caddesi kısmında Çekmeköy Belediyesi'ne ait aynı anda birçok afiş asılabilen büyük bir afiş standı bulunmaktadır. Standın fiziki yapısı iyi görünümde olmakla beraber, standın estetikten uzak tasarımı ve aynı anda asılan farklı birçok afiş görüntü kirliliğine sebep olmaktadır. Çalışma alanı içindeki reklam panosuna ait görünüm Şekil 4.35'de sunulmuştur.

Şekil 4.35: Reklam panosu (Orijinal, 2019).

Parkları çevreleyen ferforjeler ve kaldırımdaki babalar proje alanı içindeki sınırlama elemanlarıdır. Çalışma alanı içindeki sınır elemanlarına ait görünümler Şekil 4.36'da sunulmuştur.

Şekil 4.36: Sınır elemanları olan metal ferforjeler ve kaldırım babaları (Orijinal, 2019).

Çalışma alanı içinde İlim Caddesi ile 128. Sokak'ın kesişim köşesinde (Şekil 4.30) günümüzde işlevlerini oldukça yitirmiş ankesörlü telefon kulübesi bulunmaktadır. Yıllar içinde işlevsizlikten ve bakımsızlıktan fiziksel durumu sağlıksız bir hale gelmiş kötü bir görünüm sergilemektedir. Çalışma alanı içindeki telefon kulübesine ait görünüm Şekil 4.37'de sunulmuştur.

Şekil 4.37: Telefon kulübesinin mevcut görünümü (Orijinal, 2019).

Çalışma alanı içinde bulunan iki parktan sadece Yunus Erenoğlu Parkı'nda çocuk oyun grubu bulunmaktadır. Parkın Balcılar Sokak cephesine bakan kenarına konumlanan çocuk oyun grubunun zemini kauçuk kaplıdır. Fakat oyun grubu içinde elemanların birbirine yakınlık mesafeleri güvenlik sınırından daha azdır. Parkın bulunduğu çevrede başka park ve oyun grubu olmaması çocuklar için oyun alanını çekici kılmaktadır. Oyun alanı ve eleman sayısı yetersizdir. Çocuk oyun grubuna ait görünüm Şekil 4.38'de sunulmuştur.

Şekil 4.38: Yunus Erenoğlu Parkı'ndaki çocuk oyun grubu (Orijinal, 2019).

İlim Caddesi ve onu kesen cadde, sokaklarda bulunan aydınlatma, telefon direkleri kaldırım üzerinde bulunarak yaya hareketliliğini olumsuz etkilemekle beraber, yayalar ve araçlar açısından tehlikeli durumlar oluşturmaktadır. Bu direkler arasından geçen bağlantı kabloları da estetikten yoksun bir görünüm oluşturmaktadır. Çalışma alanı içindeki kent donatılarından aydınlatma ve telefon direklerine ait görünümler Şekil 4.39'da sunulmuştur.

Şekil 4.39: Cadde üzerindeki aydınlatma (a) ve telefon (b) direkleri (Orijinal, 2019).

Çalışma alanında kaldırımlarda beton parke taş kaplama kullanılmıştır. Kaldırımlarda kullanılan malzemenin görünümü yeterince estetik olamamasına rağmen fiziksel olarak iyi durumdadır. Çalışma alanı içindeki beton parke kaldırım ve asfalt yol kaplamalarına ait görünüm Şekil 4.40'da sunulmuştur.

Şekil 4.40: İlim Caddesi'nde kaldırım ve yol kaplaması (Orijinal, 2019).

Çalışma alanı içinde bulunan iki parkta da zemin kaplaması olarak baskı beton kullanılmıştır. Beton baskıya doğal taş görünümü verilerek estetik bir tasarım oluşturulmak istenmiştir. Kaplama fiziksel olarak iyi durumdadır. Çalışma alanı içindeki zemin döşemelerinden parklarda kullanılan baskı beton kaplamalara ilişkin görünüm Şekil 4.41'de sunulmuştur.

Şekil 4.41: Parklarda zemin döşemesi olarak kullanılan baskı beton kaplaması (Orijinal, 2019).

4.2.10 Mevcut Bitkisel Peyzaj Elemanları

Çalışma alanının bitkisel peyzaj envanterini Reşadiye Caddesi girişindeki Üsküdar Parkı'ndan başlayarak bütün İlim Caddesi ve çevresi, yayalaştırma alanı içinde kalan İlim Caddesi'ni kesen 128. Sokak ve Balcılar Sokak (Şekil 4.30), Vakıf Camii ve Kız Kuran Kursu, Vakıf Camii önündeki boş park arazisi, Alemdağ Aile Sağlığı Merkezi ve Yunus Erenoğlu Parkı'ndaki geniş ve iğne yapraklı ağaç ve çalı türleri oluşturmaktadır.

Genel olarak bitkiler bakımsız görünmekte ve dikilen türler arasında herhangi bir uyum görülmemektedir. Cadde üzerindeki ağaçların büyük bir kısmı, bölgenin ilk yerleşim yeri olduğu yıllardan, günümüze kadar ulaşabilmiş türlerden oluşmaktadır.

Üsküdar Parkı'nda geniş yapraklı türlerden *Robinia pseudoacacia* L. (Akasya), *Aesculus hippocastanum* (Atkestanesi), *Acer negudo* (Akçaağaç yapraklı dişbudak), *Prunus ceracifera* (Süs eriği), *Cercis siliquastrum* (Erguvan), *Platanus oriantalis* (Çınar), *Tilia tomentosa* (Ihlamur), *Carpinus betulus* (Gürgen), *Quercus ilex* (Meşe) ve çalı türü olarak *İlex aquifolium* (Çalı ilex), iğne yapraklı ağaç türü olarak *Pinus nigra* (Karaçam) ve iğne yapraklı çalı olarak *Thuja orientalis* 'Compacta Aurea' (Top mazı) türleri bulunmaktadır. Üsküdar Parkı'ndaki mevcut bitkisel peyzaj materyallerinin kullanımlarına ait görünümler Şekil 4.42'de ve Şekil 4.43'de sunulmuştur.

Şekil 4.42: Üsküdar Parkı bitkisel peyzajının park içinden panoramik görünümü (Orijinal, 2019).

Şekil 4.43: Üsküdar Parkı bitkisel peyzajının park dışından panoramik görünümü (Orijinal, 2019).

Alemdağ Merkez Camii avlusunun cadde ile kesiştiği avlu önünde ise yan yana dizilmiş 6 adet *Cedrus libani* (Toros sediri) caddedeki iğne yapraklı tür olarak görülmektedir. Alemdağ Merkez Camii avlusu ile İlim Caddesi'nin kesiştiği alandaki Toros sediri ağaçlarına ait görünüm Şekil 4.44'de sunulmuştur.

Şekil 4.44: Alemdağ Merkez Camii avlusu önünde *Cedrus libani* (Toros sediri) ağaçlarının görünümü (Orijinal, 2019).

İlim Caddesi'nde ise baştan sona *Fraxinus exelcior* (Dişbudak) hakim tür olarak yer almaktadır. Yayalaştırma alanı içinde İlim Caddesi'ni kesen 128. Sokak ve Balcılar Sokak'ta (Şekil 4.30) ise *Platanus oriantalis* (Çınar), *Robinia pseudoacacia* (Akasya), ve *Tilia tomentosa* (Ihlamur) görülmektedir. İlim Caddesi'ndeki mevcut bitkisel peyzaja ait görünüm Şekil 4.45'de, onu kesen çalışma alanı içindeki 128. Sokak ve Balcılar Sokak'taki bitkisel peyzaja ait görünümler ise Şekil 4.46'da ve 4.47'de sunulmuştur.

Şekil 4.45: İlim Caddesi'ndeki *Fraxinus exelcior* (Dişbudak) ağaçları (Orijinal, 2019).

Şekil 4.46: 128. Sokak'ta yer alan *Platanus orientalis* (Doğu çınarı) kullanımına ilişkin görünüm (Orijinal, 2019).

Şekil 4.47: Balcılar Sokak'ta *Tilia tomentosa* (Ihlamur ağacı) kullanımına ilişkin görünüm (Orijinal, 2019).

Caddenin diğer ucundaki kamusal alanlardan Alemdağ Vakıf Camii ve avlusunda *Tilia tomentosa* (Ihlamur), *Prunus laurocerasus* (Karayemiş) ve *Platanus orientalis* (Çınar) ağaçları bulunmaktadır. Çalı olarak ise *Hydrangea macrophylla* (Ortanca) ve *Rosa* spp. (Gül) türleri görülmektedir. Alemdağ Vakıf Camii ve Kız Kuran Kursu'nun avlusundaki bitkisel peyzaj elemanlarına ait görünüm Şekil 4.48'de sunulmuştur.

Şekil 4.48: Alemdağ Vakıf Camii ve Kız Kuran Kursu avlusundaki bitkisel peyzaj elemanlarının görünümü (Orijinal, 2019).

Vakıf Camii'nin önündeki planda park alanı olarak ayrılan boş arazide ise caddenin hakim türü olan geniş yapraklı *Fraxinus exelcior* (Dişbudak) ağacı ve iğne yapraklı *Cupressus sempervirens* (Kara servi) türleri bulunmaktadır. Planda park alanı olarak görünen boş arazideki bitkisel peyzaj elemanlarına ait görünüm Şekil 4.49'da sunulmuştur.

Caddenin diğer ucundaki Yunus Erenoğlu Parkı'nda *Prunus ceracifera* (Süs eriği), *Prunus serrulata* (Süs kirazı), *Platanus oriantalis* (Çınar) ve *Fraxinus exelcior* (Dişbudak) türleri geniş yapraklı *Pinus nigra* (Karaçam) ise iğne yapraklı ağaç türleri olarak bulunmaktadır. Yunus Erenoğlu Parkı'ndaki bitkisel peyzajın görünümleri Şekil 4.50'de ve 4.51'de sunulmuştur.

Şekil 4.49: Atıl haldeki park alanı ve bitkisel peyzaj görünümü (Orijinal, 2019).

Şekil 4.50: Yunus Erenoğlu Parkı'nın içinden bitkisel peyzajın görünümü (Orijinal, 2019).

Şekil 4.51: Yunus Erenoğlu Parkı bitkisel peyzajının dışarıdan görünümü (Orijinal, 2019).

Parkın yanındaki Alemdağ Aile Sağlığı Merkezi'nde ise *Fraxinus exelcior* (Dişbudak), *Prunus* spp. (Erik) ve sınır bitkisi olarak kullanılan *Cupressus leylandii* (Leylandi) türleri bulunmaktadır. Aile Sağlığı Merkezi'nin bitkisel peyzajı görünümü Şekil 4.52'de sunulmuştur.

Şekil 4.52: Alemdağ Aile Sağlığı Merkezi'nin bitkisel peyzajının dışarıdan görünümü (Orijinal, 2019).

BÖLÜM 5

İLİM CADDESİ VE ÇEVRESİ ÖNERİ KENTSEL TASARIM PROJESİ

Bu başlık altında çalışma alanına ait kentsel tasarım projesini oluşturan planlama ve tasarım kararları sonucu oluşan tasarım projesi ve projeye ait kesit ve görünüşler, detaylar, tasarım sonucu oluşan mekânsal analizler ve projenin uygulama stratejisine yer verilmiştir.

5.1 İlim Caddesi ve Çevresi Öneri Kentsel Tasarım Projesine İlişkin Planlama ve Tasarım Kararları

Öneri projeye ilişkin planlama kararlarının çıkış noktası İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 1/5000 ölçekli nazım imar planına göre hazırlanmış Çekmeköy Alemdağ Merkez 1/1000 uygulama imar planının belirlediği alan kullanım kararlarıdır.

Mevcut alan kullanımları ile plan kararlarında ortaya çıkan alan kullanım kararları doğrultusunda proje alanın GZFT (güçlü, zayıf, fırsat ve tehdit) analizi yapılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda kentsel tasarım projesinin ana konsepti oluşturulmuştur. Daha sonra ise çalışma alanına ilişkin kentsel tasarım ilkeleri ortaya koyulmuştur.

5.1.1 Alemdağ'ın Kentsel Hafızası

Alemdağ ismini verdiği meşhur ormanlarıyla, şifalı ve tatlı yeraltı su kaynaklarıyla, kendine özgü endemik bitki türleriyle ve yine ismini verdiği Alemdağ ispinozu gibi canlı türleriyle, hem İstanbul halkının hem de birçok siyasetçi, devlet adamı, şair, yazar ve ressamın huzur ve ilham bulduğu bir mekân olmuştur (Kolay, 2012).

İstanbullular, devlet adamları ve sanatçılar Alemdağ'ı dinlence, gezinti ve bir sağlık mekânı olarak kullanmış, özellikle Taşdelen suyu için bölgeye ziyaretler düzenlemişlerdir. Şairler, ressamlar Alemdağ ormanlarından ilham alarak şiir, roman, resim gibi birçok eserler vermişlerdir (Kolay, 2012).

Önceleri büyük bir Ermeni köyünün, vakıf ve şahıs çiftliklerinin bulunduğu Alemdağ, 19. yüzyıldaki bağımsızlık rüzgârlarına paralel olarak azınlıklar tarafından çıkarılan çetecilik

faaliyetlerini önlemek için özellikle 93 harbinden gelen muhacirlerin yerleştirildiği bir yerleşim alanı olmuştur. Muhacirlerin iskânı için bölgeden gönderilen Ermeni ailelerin ve Alemdağ'daki Atik Valide Sultan vakıflarının arazileri kullanılmıştır. Böylece Alemdağ'ın bugünkü toplumsal kimlik yapısının temelleri o dönemde atılmıştır. Alemdağ daha sonrada Karadeniz illerinden göç almaya devam etmiş ve bölge karadenizlilerin yoğunlukta bulunduğu, hemşerilik ve buna bağlı komşuluk ilişkilerinin sürdürüldüğü bir yerleşim alanına dönüşmüştür (Kolay, 2012).

Yapı ve şehircilik olarak 20. yüzyılın ortalarına kadar yığma taş şeklindeki zemin katlara sahip, genelde ahşap konutlardan, bir cami ve ilkokul gibi yapılardan oluşan klasik bir Osmanlı-Türk köyü olan Alemdağ, bu tarihlerden sonra ülkemizde değişen yapı yapma usulleri sonucunda tek kat ile üç kat arasında, arsa mülkiyeti sınırlayıcılarla çevrelenmiş yapılar topluluğundan oluşan bir İstanbul semtine dönüşmüştür.

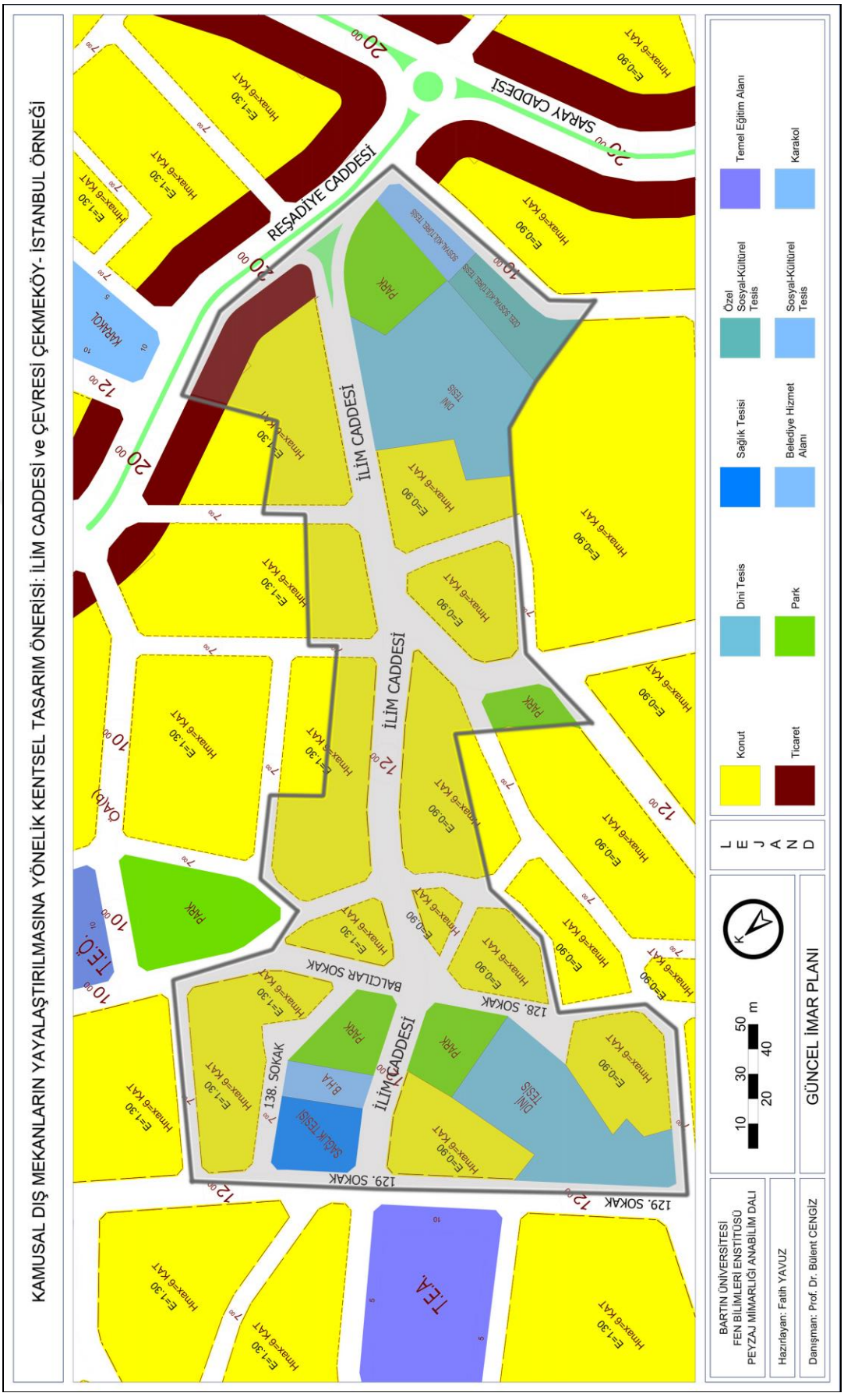
Son yıllara kadar adeta Alemdağ ormanlarının uzantısı olan yeşiller içinde bahçeli birkaç katlı yapılardan oluşan kentsel tipolojisi, yine son yıllarda hızlanan imar faaliyetleri ile İstanbul'un kentsel çeperi olan Alemdağ'a kadar gelmiş ve yoğun imar ve yapılaşma semti baskılamıştır.

5.1.2 Planlama Kararları

Planlama kararları bir bölgenin geleceğini oluşturan en önemli şehircilik kararları bütünüdür. Kentin fiziksel gelişimini yönlendiren bu kararlar şehrin kaderini belirledikleri için bulundukları bölgeye uygunlukları ve uygulanabilirlikleri büyük önem taşımaktadır.

Kentsel tasarım projeleri, çalışma alanının büyüklüğüne ve işlevlendirilme fikirlerine göre bağlı bulundukları idari bölgenin plan kararlarına bağlıdırlar. Bu karalara ek olarak yine resmi kurumların planlarının dışına çıkmamak kaydıyla projeyi geliştirme amaçlı planlama kararları eklenebilir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planına göre hazırlanmış Çekmeköy Alemdağ Merkez 1/1000 Uygulama İmar Planı ile mevcut ve üretilmesi planlanan yapı ve alan kullanımları için kadastral ada/parsel sınırları belirlenmiştir. Çalışma alanına ait güncel imar planı Şekil 5.1'de sunulmuştur.

Şekil 5.1: Çalışma alanının güncel imar planı (Çekmeköy Belediyesi, 2019).

Öneri kentsel tasarım projesine ilişkin Çekmeköy Uygulama İmar Planı'na uygun geliştirilmiş planlama kararları şöyledir;

- Belirlenen alan kullanım fonksiyonları ile mevcutta bulunan yapılar bütünü çalışma alanını bir semt ve mahalle merkezi ile kamusal odak noktası haline getirmektedir,

- Çalışma alanının ana aksı olan İlim Caddesi'nin girişinde bulunan Alemdağ Merkez Camisi, Alemdağ Erkek Kuran Kursu, Üsküdar Parkı, Alemdağ Bilgi Evi ve aksın diğer ucu olan Tarihi Vakıf Camisi, Alemdağ Kız Kuran Kursu, Yunus Erenoğlu Parkı, 1877 Alemdağ Spor Kulübü Sosyal Tesisi, Alemdağ Muhtarlığı, Alemdağ Sağlık Merkezi alanı mahalle merkezi konumuna getirmiştir,

- Üsküdar Parkı'nın yanında bulunan özel tıp merkezi Uygulama İmar Planı'nda sosyo-kültürel yapı alanı olarak belirtilmiştir. İlim Caddesi'nin diğer ucundaysa Tarihi Vakıf Camisi'nin önündeki boş parsel de planda park alanı olarak fonksiyolandırılmıştır. Bütün bu mevcut ve planlanan fonksiyonlar, yapılar bütünü proje alanı olarak seçilen İlim Caddesi ve çevresini kentsel odak noktası haline getirmiştir,

- Ülkemizde hızla gelişen yapılaşma çalışmaları ile daha önce yarı kırsal, tek veya birkaç katlı bahçeli yapılardan oluşan bölgeler de çok katlı yapılara dönüştürülmektedir. Bu alanların planlı imar çalışmaları ve kentsel tasarım çalışmaları ile nitelikli dönüşümü sağlanıp, yeni gelişen konut-iş alanları, çevrelerindeki kamusal alanlarla birlikte odak merkezine dönüştürülerek hem kentli için yeni nitelikli kamusal yaşam alanları hem de özel sektör için özendirici bir rant oluşturularak, nitelikli alanların devamlılığı sağlanacaktır,

- Uygulama İmar Planında İlim Caddesi'nin kuzeyi için emsal 1.30 ve maksimum 6 kat, güneyinde ise 0.90 emsal ve maksimum 6 kat inşaat hakkı belirlenmiştir. Bu değerler alanın yoğunluğunu arttırıp bölgeye yeni yerleşimcilerin geleceği anlamını taşımaktadır. Öneri kentsel tasarım projesiyle oluşacak senaryoyla yeni yerleşimcilerin de semt hafızasını yapılı çevre ile yerinde her an yaşayarak, kendini bütünün bir parçası olarak tanımasını sağlayacaktır,

- Uygulama İmar Planı ve kentsel tasarım projeleri bir bütündür. Proje alanında farklı yapı tipolojileri yer alacak olup, bu şekilde mahalle yapısına uygun nitelikli bir doku oluşturulacaktır,

- Proje alanında karakteristik bir yapı tipolojisi olmadığından yeni nesil yapılar için kaynak oluşturacak bir görsel kimlik yoktur. Çekmeköy Belediyesi tarafından proje alanındaki yapılar için 3 adet yapı cephe referansı hazırlatılmıştır,

- Yeni üretilecek ve mevcutta bulunan sosyal donatı alanları için de cephe tasarımında bir dil birliği oluşturulacaktır,

- Kentsel dönüşüm çalışmalarıyla hızla yapılaşan çalışma alanı ve çevresi, İlim Caddesi'nin fiziksel avantajlarıyla oluşacak iki uçtaki yaya hareketliliği dikkate alınarak cadde yayalaştırılmış ve bir ticaret aksı olarak planlanmıştır,

- Çalışma alanının nitelikli dönüşümüyle, geçmişten gelen doğal ve yapısal unsurlarla oluşan semt hafızası korunup geliştirilecektir,

- Hayatın sosyal, ekonomik, sağlık, idari, kültürel her noktasına ulaşabilen bir yaya bölgesi oluşturulması planlanmıştır.

Kentsel tasarım çalışmalarında imar planları kararlarına uygun hareket etmek başarılı tasarım projelerinin oluşmasında ana etkenlerden biridir. Kentin kütlesel mimari gelişimini, bunun devamında nüfus projeksiyonunu yönlendiren imar planları, uygun kentsel tasarım projeleriyle buluştuklarında kente sadece estetik değer katmakla kalmaz aynı zamanda hikâyesini oluşturur ona yeni bir kimlik kazandırır.

5.1.3 Çalışma Alanına İlişkin GZFT Analizi

GZFT analizi, bir projede çalışma alanının güçlü ve zayıf yönlerini belirlemekte, iç ve dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditleri saptamak için kullanılan stratejik bir tekniktir. GZFT, çalışma alanının güçlü, zayıf yönlerini belirlemek, fırsat ve tehditlerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Güçlü yanlar:

- İlim Caddesi'nin bir semtin ihtiyacı olan bütün kamusal yapıları üzerinde barındırması,
- Kendine has belleği olan semt geçmişi,
- Kentsel gelişime açık imar planına sahip olmak,
- Rant odaklı yapılaşma ile arazi sahiplerinin dönüşüme destek vermesi.

Zayıf yönler:

- Yavaş imar hareketleri ve dönüşemeyen yapılar.

Fırsatlar

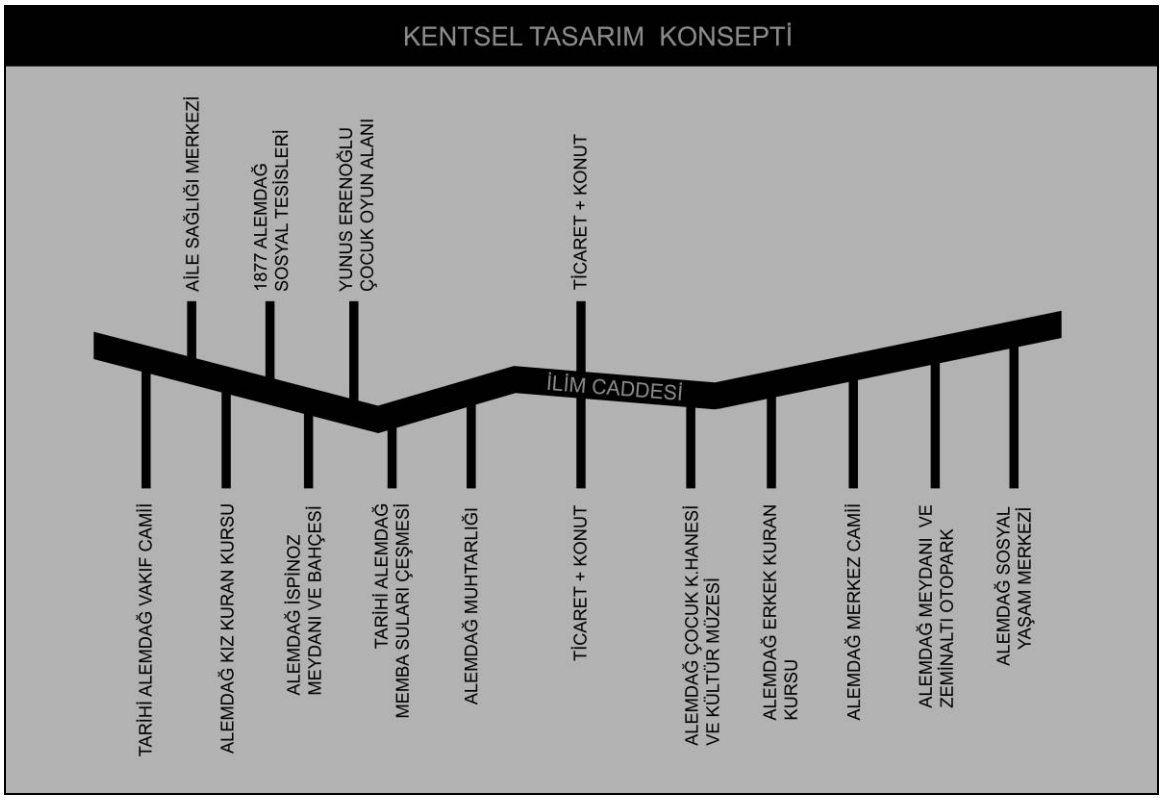
- Resmi kurumlar tarafından desteklenen kentsel proje alanı olması,
- Bölgede oluşacak ekonomik faaliyetler,
- Proje alanının çevresinde olan imar hareketliliği ve nitelikli yapılaşmalar,
- Bölgenin geniş orman alanlarına olan yakınlığı,
- Düşük ve orta gelir grubuna hitap eden konut fiyatları.

Tehditler

- Proje alanı ve çevresindeki sosyo-ekonomik ve demografik farklılıkları bulunan kullanıcı grupları arasındaki dengesizliğin oluşturacağı olumsuzluklar.

5.1.4 Kentsel Tasarım Konsepti

Alemdağ Sosyal Yaşam Merkezi ve Zemin Altı Otoparkı, Alemdağ Meydanı, Alemdağ Merkez Camii ve Erkek Kuran Kursu, Alemdağ Çocuk Kütüphanesi, Alemdağ Muhtarlığı, tarihi memba suyunu barındıran meydan çeşmesi, tarihi Vakıf Camii ve Kız Kuran Kursu, Alemdağ İspinoz Meydanı, Alemdağ 1877 Spor Kulübü Sosyal Tesisi, Alemdağ Aile Sağlığı Merkezi ve Yunus Erenoğlu Çocuk Oyun Alanı kentsel tasarımın yönlenmesinde etkili olan kamusal mekânlardır. Çalışmada İlim Caddesi, öneri kentsel tasarım projesinin ana konseptini oluşturan unsurları birbirine bağlayan bir aks niteliğindedir (Şekil 5.2).

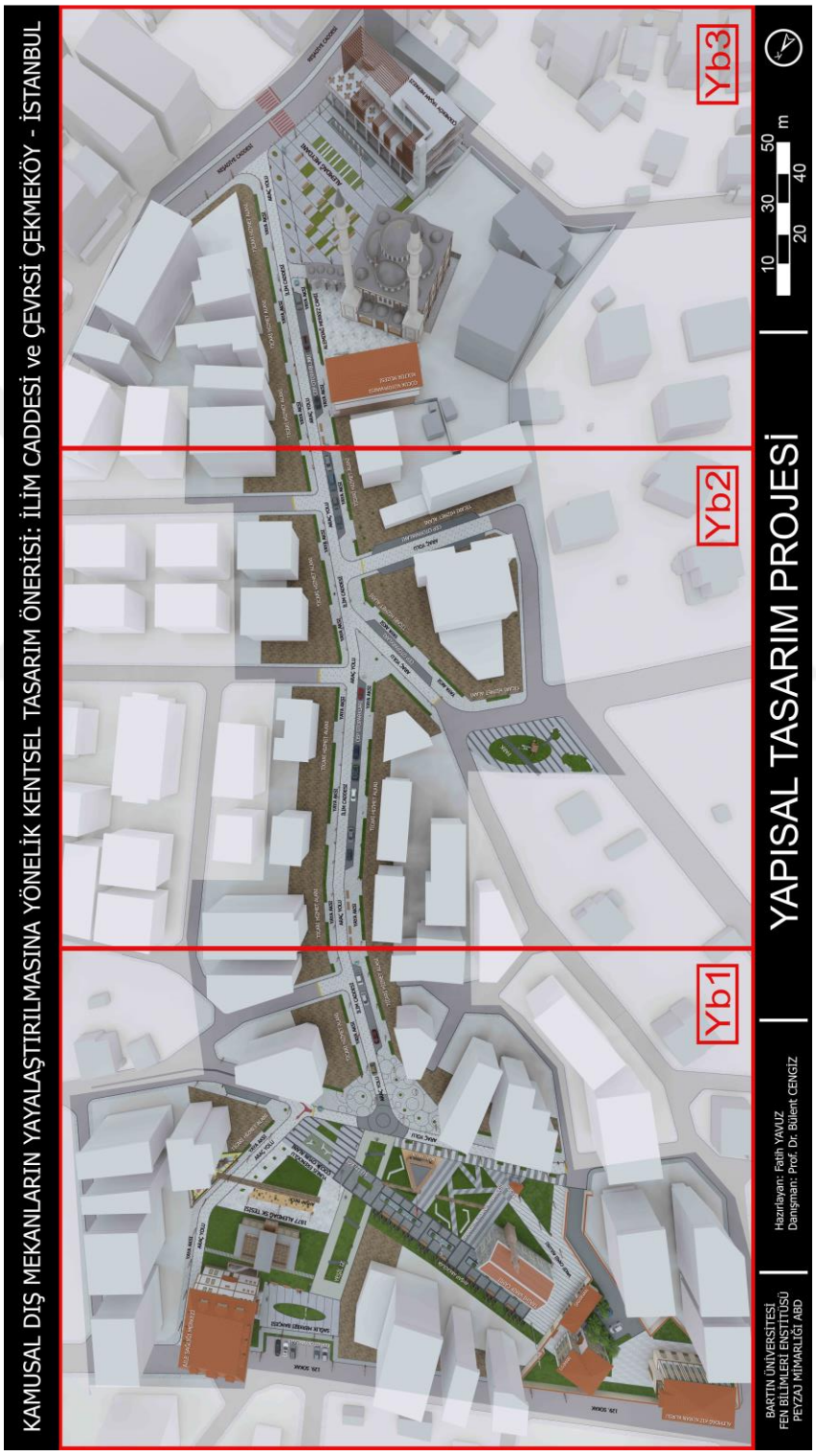
Şekil 5.2: Kentsel tasarım konseptinin şematik gösterimi (Orijinal, 2019).

5.2 Öneri Kentsel Tasarım Projesi

Bu başlıkta çalışma alanı için planlama kararları doğrultusunda hazırlanan yapısal ve bitkisel tasarım projesi sunulmuştur.

5.2.1 Yapısal Tasarım Projesi

Yapısal tasarım projesi Şekil 5.3'de verilmiştir. Yapısal tasarım projesi Yb1, Yb2, ve Yb3 numaralı üç büyütme paftası olarak sunulmuştur.

Şekil 5.3: Yapısal tasarım projesi (Orijinal, 2019).

Yb1 numaralı Büyütme Alanı: Yb1 büyütme paftasında Alemdağ Meydanı, Alemdağ Merkez Camii ve Erkek Kuran Kursu, Çekmeköy Sosyal Yaşam Merkezi, Çocuk Kütüphanesi ve Kültür Müzesi ve yakın çevresi sunulmuştur. Yb1 büyütme alanına ilişkin pafta Şekil 5.4'de sunulmuştur.

Şekil 5.4: Yapısal tasarım projesi Yb1 büyütme paftası (Orijinal, 2019).

Üsküdar Parkı tasarlanan projede Alemdağ Meydanı'na dönüştürülmüştür. Çekmeköy Sosyal Yaşam Merkezi ile proje alanının dışarıyla temasını sağlayan projeyi kente ve bölgeye kapalı bir hizmet alanından çıkarıp onu kentin diğer kalanına bağlayan davetkar bir meydan olarak tasarlanmıştır. Alemdağ Meydanı ve Çekmeköy Sosyal Yaşam Merkezi'nin Reşadiye Caddesi'nden görünümü Şekil 5.5'de, İlim Caddesi'nden görünümü Şekil 5.6'da sunulmuştur.

Şekil 5.5: Alemdağ Meydanı ve Çekmeköy Sosyal Yaşam Merkezi'nin peyzaj ve mimari tasarımlarının Reşadiye Caddesi'nden görünümleri (Orijinal, 2019).

Şekil 5.6: Alemdağ Meydan ve Çekmeköy Sosyal Yaşam Merkezi'nin peyzaj ve mimari tasarımlarının İlim Caddesi'nden görünümleri (Orijinal, 2019).

Alemdağ Meydanı'nın altı çalışma alanı içinde kalan konutlara hizmet eden bir kapalı otopark olarak çalışacaktır. İlim Caddesi'nin etrafındaki binalarda ikamet eden mahalle sakinleri için, mevcut Üsküdar Parkı'nın altı 3 katlı kapalı otopark şeklinde tasarlanmıştır. Böylece çalışma alanının ihtiyacı olan otopark problemi çözülmüştür.

Meydanın üst kısmında proje alanı ve çevre sakinlerinin faydalanacağı sosyo-kültürel hizmet binası Çekmeköy Sosyal Yaşam Merkezi'nin önünde bina ile meydanı bağlayıp ayıran hem meydanın hem de yaşam merkezindeki kullanıcıların seyir odağı olacak hareketli, görsel ve işitsel bir havuz (Şekil 5.7) ile hoş kokulu bitki türlerinin oluşturduğu renk ve koku kompozisyonuna sahip bitkisel tasarım bulunmaktadır (Şekil 5.8).

Şekil 5.7: Çekmeköy Sosyal Yaşam Merkezi ve Alemdağ Meydanı'ndaki havuz ilişkisi (Orijinal, 2019).

Meydanın ana teması ağaçlar altında gölgelik bir oturma mekânıdır. Yapılı çevrenin içinde adeta bir koru görevi üstlenecektir. Altı kapalı otopark olarak planlandığı için üzerindeki bitki seçimi özel olarak yapılacaktır. Çok fazla kök yapısına sahip olmayan gövde boyu uzun tepe çapları dikilme sıklığına göre birbirine temas edecek ve gölgeli oturma alanları olacak şekilde bitkisel tasarım yapılmıştır (Şekil 5.9).

Şekil 5.8: Alemdağ Meydanı'ndaki yapı ve peyzaj alanları ilişkisi (Orijinal, 2019).

Şekil 5.9: Alemdağ Meydanı'nda gölgeli oturma mekânları (Orijinal, 2019).

Yb2 numaralı Büyütme Alanı: Yb2 büyütme paftasında İlim Caddesi üzerindeki servis yolu, park şeridi, yaya mekânları ile diğer yapılar arasındaki ilişki sunulmuştur. Yb2 büyütme paftası Şekil 5.10'da sunulmuştur.

Şekil 5.10: Yapısal tasarım projesi Yb2 büyütme paftası (Orijinal, 2019).

Projenin asıl odağı bir yayalaştırma projesi olduğu için, tasarımda çalışma alanı içinde tek yönlü, yavaşlatılmış trafiğe açık bir yol tasarlanmıştır. Bu yol 3,2 m genişliğinde her türlü acil durum geçişine uygun bir servis yolu olarak da çalışmaktadır (Şekil 5.11).

Şekil 5.11: İlim Caddesi servis yolu (Orijinal, 2019).

Araç yolunun sol kısmı uzun süreli park yapmaya izin verilmeyen paralel park şeridi olarak tasarlanmıştır. Bu park şeridi öncelikli olarak yolun etrafındaki yapılarda oluşacak dükkan, mağaza, kafe, restoran vb. ticari kullanımlara imkan sunacaktır (Şekil 5.12).

Şekil 5.12: İlim Caddesi park şeridi (Orijinal, 2019).

Araç yolunun sağında ve solunda 2,2 m genişliğinde projedeki Alemdağ Meydanı ile Alemdağ İspinoz Meydanı'nı birbirine bağlayan omurga şeklinde, yaya mekânları oluşturulmuştur (Şekil 5.13).

Şekil 5.13: İlim Caddesi'ndeki yaya mekânları (Orijinal, 2019).

Binalarla yolun arasında plan notları gereği bırakılan 5 m çekme mesafesi de tasarım projesine dâhil edilerek hem ticari ünitelere hem de yayalara geniş yaya mekânları sağlamıştır. Ticari alan ile yaya mekânları 1 metre genişliğinde üzerinde ağaçların bulunduğu yeşil bant ile ayrılmıştır (Şekil 5.14).

İlim Caddesi'nde, Merkez Camisi'nin hemen solunda ise Alemdağ Bilgi Evi bulunmaktadır. Bilgi evleri gelişen teknoloji ve artan bilgisayar kullanım imkânları dâhilinde geçmişe nazaran işlevlerini kaybetmişlerdir. Bu yapının Alemdağ Çocuk Kütüphanesi ve Kültür Müzesi'ne dönüştürülerek yeniden aktif şekilde kullanılması planlanmıştır. Kültür Müzesi'nde Alemdağ'ın kentsel hafızasını oluşturan yazarların, şairlerin, ressamların Alemdağ hakkındaki eserleri sergilenecek ve özellikle kütüphane kısmının ziyaretçileri olacak çocukların kentsel belleği tanıması sağlanacaktır. Cadde üzerindeki tüm kamusal yapılar gibi bu yapıda da projenin bütünlüğü içinde cephe çalışması yapılmıştır. Cepheler tuğla, ahşap, beyaz sıva vb. unsurlarla kaplanmıştır (Şekil 5.15).

Şekil 5.14: İlim Caddesi'nde ticari alanlarla yaya alanlarını ayıran yeşil bant uygulaması (Orijinal, 2019).

Şekil 5.15: Çocuk Kütüphanesi ve Kültür Müzesi'ne Dönüşen Bilgi Evi (Orijinal, 2019).

Yb3 numaralı Büyütme Alanı: Yb3 büyütme paftasında Alemdağ Vakıf Camii ve Kız Kuran Kursu, İspinoz Meydanı ve Bahçesi, Alemdağ Muhtarlığı, Alemdağ Sağlık Merkezi, Yunus Erenoğlu Çocuk Oyun Alanı, 1877 Alemdağ Spor Kulübü Sosyal Tesisleri ve yakın çevresi sunulmuştur. Yb3 büyütme paftası Şekil 5.16'da sunulmuştur.

Şekil 5.16: Yapısal tasarım projesi Yb3 büyütme paftası (Orijinal, 2019).

Daha önce İlim Caddesi'ni kesen 128. Sokak ve Balcılar Sokak tek yönlü yavaşlatılmış trafik şeklinde servis yolu olarak tasarlanan araç yolunun dışarıya açılan çıkış kapıları olmuştur.

İlim Caddesi'nin 128.Sokak ve Balcılar Sokak ile kesişiminin projede görünümü Şekil 5.17'de, 128. Sokak ve çevresinin görünümü Şekil 5.18'de sunulmuştur.

Şekil 5.17: İlim Caddesi'nin 128.Sokak ve Balcılar Sokak ile kesişimi (Orijinal, 2019).

Şekil 5.18: 128. Sokak ve çevresi (Orijinal, 2019).

Projedeki diğer meydan ise İlim Caddesi'nin diğer ucundaki Vakıf Camisi'nin önündeki imar planında park alanı olarak ayrılan ve kullanılmayan parseldir. Cami ile bu parselin

arasındaki duvarlar kaldırılarak cami burada oluşturulacak meydanla bütünleştirilmiştir. Alemdağ'ın kentsel hafızasında yer eden Alemdağ ispinozunun dinlenişini çalışma alanında tekrar yaşatmak için Alemdağ'ın kendi endemik türlerinden özellikle kuşların ilgisini çeken bitki türleri ile yapılan tasarım ile İspinoz Meydanı ve Bahçesi olarak tasarlanmıştır (Şekil 5.19 ve Şekil 5.20).

Şekil 5.19: İspinoz Meydanı ve çevresiyle ilişkisi (Orijinal, 2019).

Şekil 5.20: Alemdağ İspinoz Meydanı'nın farklı bir açıdan görünümü (Orijinal, 2019).

İspinoz Meydanı'ndaki Alemdağ Vakıf Camisi'nin kapısı meydana bakan cephesinin arka cephesinde kalmıştır. Bu durum meydanı hem kendi içinde bir kullanım alanı olarak düşünmeyi hem de bir üst ölçekte meydanın içinde kalan cami olarak, cami ile meydanın tasarım olarak bütünleşmesini sağlamaktadır.

Caminin giriş kapısını karşımıza aldığımızda, sol cephesinden başlayarak meydana doğru giden bir hareketli su alanı tasarlanmıştır. Ara ara yaya geçişleri ile kesilen süs havuzu içinde su kenarlarının önemli ögesi olan söğüt ağaçları önerilmiştir. Havuzun içindeki fıskiyeler ile hareket ve ses kazandırılan bu alan meydandan döşeme farklılığıyla ayrılmıştır (Şekil 5.21).

Şekil 5.21: Alemdağ Vakıf Camii avlusu ve solda hareketli su alanı (Orijinal, 2019).

Döşeme ile sınırları belirginleştirilen su ögesi bir aks halinde İspinoz Meydanı'nı Yunus Erenoğlu Parkı'na yönlendirmektedir. Proje alanının çevresindeki yapı parselleriyle arasında oluşturulan yeşil alan kısmında oluşturulan arkadlar, ağaçlarla beraber pergola görevi görmekte olup altına yerleştirilen oturma birimleriyle gölgeli oturma, dinlenme ve seyir alanı oluşturulmuştur (Şekil 5.22).

Caminin minaresinin de bulunduğu alan ağaçlar altında yeşil zemin olarak tasarlanmıştır. Bu yeşil zemini çapraz bölen bir yol İspinoz Meydanı ve Bahçesi'ni ve geri kalan bütün yaya bölgesini camiye taşımaktadır (Şekil 5.23).

Bu bölgenin hemen köşesine yapı olarak üçgen, çatı formu olarak ise altı köşeli küfeki taşı kaplamalı, tarihi yapılarımızın süsleme unsurlarından olan çini süslemelere sahip, caminin tarihi yapısına uygun olarak klasik tasarım bir çeşme konulmuştur. Meydanların önemli unsurlarından olan çeşmeler aynı zamanda semt belleğinde önemli yeri olan Alemdağ memba sularının kullanıcılara sunulmasını sağlamaktadır (Şekil 5.24).

Şekil 5.22: Su alanın arkadlar ve çevresiyle peyzaj ilişkisi (Orijinal, 2019).

Şekil 5.23: İspinoz Meydanı ve Bahçesi'ni cami avlusuna taşıyan aks (Orijinal, 2019).

Şekil 5.24: Çalışma alanında tasarlanan tarihi görünümlü Alemdağ Meydan Çeşmesi (Orijinal, 2019).

Caminin giriş kapısı Alemdağ Kız Kuran Kursu ve lojman alanını barındıran parsele bakmaktadır. Bu yapılar ve parsel projenin doğrudan içinde olmakla beraber kullanıcıların sınırlı kullanacağı bir alandır. Bu alan ve içindeki yapılar direk camiye açılan bir kapıyla birlikte duvarla meydandan ve camiden ayrılmıştır. Duvarın bir kısmı mevcutta bulunmayan şadırvan ve WC yapısı olarak tasarlanmıştır. Duvarın camiye bakan yüzü abdest alma mahalli, yapının iç kısmı ise kadın ve erkek tuvalet ve lavaboları olarak tasarlanmıştır. Bu yapıda duvarla beraber caminin tarihi yapısına uygun küfeki taşı kaplama ve kiremit kaplı çatı ve duvar harpuştası olarak şekillenmiştir (Şekil 5.25).

Alemdağ Kız Kuran Kursu ve lojman yapısı mevcutta imkânları sınırlı bir yapıda hizmet vermektedir. Bu iki kullanım yeni projede sınırları genişleyen dini tesis lejantlı parselde iki ayrı yapıya dönüşecek şekilde ve diğer kamusal yapılarla bütünlük sağlayan tarihi yapılarımızdan esinlenen tarzda küfeki taşı ve ahşap kaplama ve beyaz cephe formlarıyla tasarlanmıştır. Kız Kuran Kursu'nun zemin katı aynı zamanda bina dışı girişi olan bir toplantı, konferans ve taziye yeri olarak tasarlanmıştır. Projenin bu kısmında ana yaya ve araç girişi proje içindeki pasif araç yoluyla direk ilintili şekilde başka yerden verilmiş ve kendi içinde çözümlenen yarı kapalı bir sistem olarak planlanmıştır. Aynı avluyu paylaşan Kuran Kursu ve lojman yapısı tasarımı ile ilgili görünümler Şekil 5.26'da sunulmuştur.

Şekil 5.25: Cami avlusu ile Kız Kuran Kursu'nu ayıran duvar ve şadırvan (Orijinal, 2019).

Şekil 5.26: Aynı avluyu paylaşan Kız Kuran Kursu (a) ve lojman yapısı (b) (Orijinal, 2019).

Daha önce Yunus Erenoğlu Parkı içinde kalan Alemdağ Mahallesi Muhtarlığı, yaya odaklı tasarım ve idari kamu yapılarının merkeziyette olması fikri ile İspinoz Meydanı'nın üzerine tasarım çizgileri referans alınarak üçgen formlu olarak inşa edilmiştir. Bu yapı birimi aynı zamanda belediyenin istek, şikayet, temenni gibi durumlar için vatandaş erişim noktası faaliyetlerinin yürütüleceği bir mekan olarak halkın idareye direk temasına imkan veren bir yapı olarak dizayn edilmiştir. Yapı tek katlı, hafif çelik strüktür ile inşa edilip ahşap kaplanarak çevresindeki tarihi ve kamusal yapılarla bir bütünlük içinde olması sağlanmıştır. Yapı önü ahşap ile çevrelenerek ve bir köşesinde endemik türlerden çiçek bahçesine yer verilerek tasarlanmıştır (Şekil 5.27).

Şekil 5.27: İspinoz Meydanı ve muhtarlık yapısı ilişkisi (Orijinal, 2019).

Öneri kentsel tasarım projesinden önce, mevcutta Yunus Erenoğlu parkı içinde kalan 1877 Alemdağ Spor Kulübü Sosyal Tesis yapısı meydanın ve çevresindeki yapıların yeni cephe tasarımlarıyla bütünlük oluşturacak şekilde tuğla ve ahşap kaplamalı, ahşap pergola örtülü yarı açık terası olan bir yapı olarak tasarlanmıştır. Geliştirilen bu yapı ile tesisin kullanım kapasitesi ve kalitesi tabii olarak artmış olacak ve daha önce özellikle erkek kullanıcıların kullandığı bir lokal şeklinde hizmet veren tesis, toplumun her kesiminin kullanabileceği bir mekan olacaktır. Tesis İspinoz Meydanı'nın ve çevresindeki kamusal alanın kafe, restoran ihtiyacına cevap vermek üzere kullanılacaktır (Şekil 5.28).

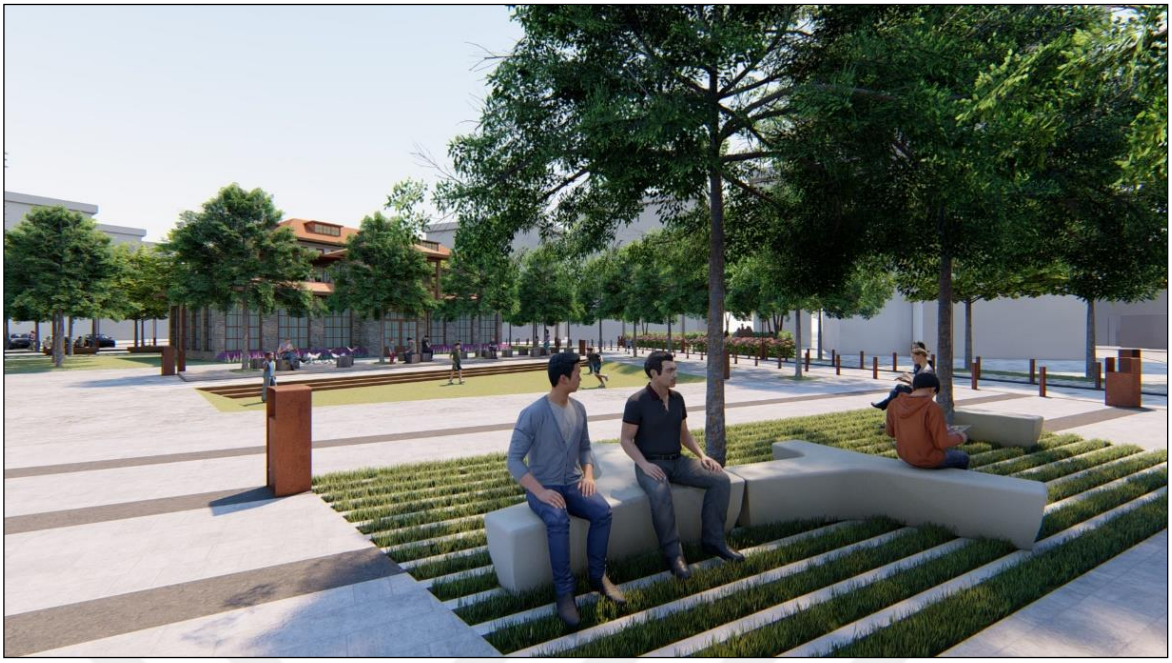

Şekil 5.28: 1877 Alemdağ Spor Kulübü Sosyal Tesisi (Orijinal, 2019).

1877 Alemdağ Spor Kulübü Sosyal Tesis yapısının önünde bulunan 5 m sert zeminden sonra Sosyal Tesis önündeki bu alan ile çim oyun alanı arasında ağaçlar altında ahşap bir platform tasarlanmış ve üzerine rastgele şekilde kütük oturma birimleri yerleştirilmiştir (Şekil 5.29). Ahşap platformun üzerine dikilecek ağaçlar ile gölgeli bir oturma alanı oluşturulmuştur. Çim oyun alanının diğer cephesinde ise çim derzli oturma alanı ve grup olarak ağaç dikimi için yeşil alanlar tasarlanmıştır (Şekil 5.30).

Şekil 5.29: Ahşap platform ve kütük oturma birimleri (Orijinal, 2019).

Şekil 5.30: Çim derzli gölgeli oturma alanı (Orijinal, 2019).

Ahşap platformun üzerindeki, çocuk oyun alanının araç yoluna bakan kısmında dikilen ve çim derzli oturma alanındaki ağaçlarla park alanını çizen soyut bir yeşil sınır oluşturulmuştur (Şekil 5.31).

Şekil 5.31: Parkı çevreleyen ağaçlar ile oluşturulan soyut sınır etkisi (Orijinal, 2019).

Çocuklar için serbest oyun alanı olarak tasarlanan çim alan ise meydan kotundan 45 cm düşürülerek tasarlanmıştır. Çalışma alanı ve çevresi itibariyle yeşil alanlardan ve sokak oyunlarından mahrum kalan yeni nesiller için bu alan oyun mekânı olacaktır. Bu alan duvarları kaldırılarak meydana dâhil edilen Yunus Erenoğlu Parkı yerine döşeme geçişleriyle sınırları belli edilen Yunus Erenoğlu Çocuk Oyun Alanı olarak isimlendirilmiştir (Şekil 5.32).

Şekil 5.32: Çim çocuk oyun alanı (Orijinal, 2019).

Çim oyun alanında koşup eğlenen çocukların oturup dinlenebileceği ebeveynlerinin ve çevredekilerin onları izleyebileceği seyir platformu ile oyun alanı arasında çocukları diğer yaş grupları için tasarlanan oyun alanına taşıyan yönlendirici bir yol bulunmaktadır. Bu çocuk oyun alanı çocukları düşme ve yaralanmadan korumak için EPDM malzeme ile kaplanmıştır. İçinde tırmanma ve kaykayı olan ahşap oyun grubu, zıpzıp oyuncağı, tırmanma tepeleri, yazı-karalama tahtası gibi 3-12 yaş grubuna ait oyun elemanları bulunmaktadır. Alanın üstü çelik yapıyla örtülmüş ve yapının üzeri sarmaşıklarla kaplanmıştır. Alanın çevre parsellere olan sınırları formlu çalılarla kaldırıma bakan cephesi ise çocukları çeken renkli bitkilerle sınırlandırılmıştır (Şekil 5.33).

İlim Caddesi'nin mevcutta tarihi Vakıf Camii önündeki boş parsel ile Yunus Erenoğlu Parkı arasındaki kısmı araç trafiğine kapatılmış ve meydanla park arasında bir bütünlük sağlanmıştır. Bu alan 5 m genişliğinde yeşil bir yüzey, yeşil alan içinde dikili ağaçlar ve çevresinde yürüyüş yolları ile döşeme olarak da tasarım içinde ayrılmıştır. Bu alan peyzaj

tasarımında aks çizgisini kuvvetlendirmekte ve yüzeyde çizgisel olarak ziyaretçileri yaya alanı içinden dışarıya ve sağlık merkezine yönlendirme işlevi de görmektedir (Şekil 5.34).

Şekil 5.33: 3-12 yaş grubu çocuk oyun alanı (Orijinal, 2019).

Şekil 5.34: İlim Caddesi'nin yayalaştırılan ve yeşil aksa dönüşen kısmı (Orijinal, 2019).

1877 Alemdağ Spor Kulübü Sosyal Tesisi'nin hemen arkasında çalışma alanının diğer ucunda bulunan ve dışarıya açılan diğer çeperi olan Alemdağ Aile Sağlığı Merkezi'ne ait

görünümler Şekil 5.35'te ve yapının avlusuna ait görünüm Şekil 5.36'da sunulmuştur. Daha önce sınırları belirgin olarak duvarlarla çevrili avlunun bütün duvarları kaldırılmış sınırlar yeşil alanlarla çizilmiştir. Avlunun ortasına uzun ince elips formunda yeşil bir yüzey tasarlanmış bu alana da avlu ve çevresinde bulunan ıhlamur ağaçlarından yerleştirilmiştir. Ihlamurların hoş kokularının hasta ve yakınlarına pozitif duyusal etki yapması amaçlanmıştır. Avlu içine yeteri miktarda oturma donatıları da yerleştirilerek, bekleyen hasta ve yakınlarına dinlenme alanı oluşturulmuştur. Avlunun caddeye bakan kısmına personel ve sağlık merkezi kullanıcıları için 8 araçlık bir cep otoparkı tasarlanmıştır.

Şekil 5.35: Aile Sağlığı Merkezi'nin cephe görünümleri (Orijinal, 2019).

Şekil 5.36: Aile Sağlığı Merkezi'nin avlusu (Orijinal, 2019).

Vakıf Camii ve çevresindeki sosyal donatı alanlarının, sınırları belirgin bölünmeyen bir yaya sirkülasyonu içinde bulunuşu, tarihimizde külliye olarak tanımlanan, cami etrafında oluşan,

içinde birçok idari ve imaret yapısını barındıran yapılar bütününe de bir atıf olarak tasarlanmıştır.

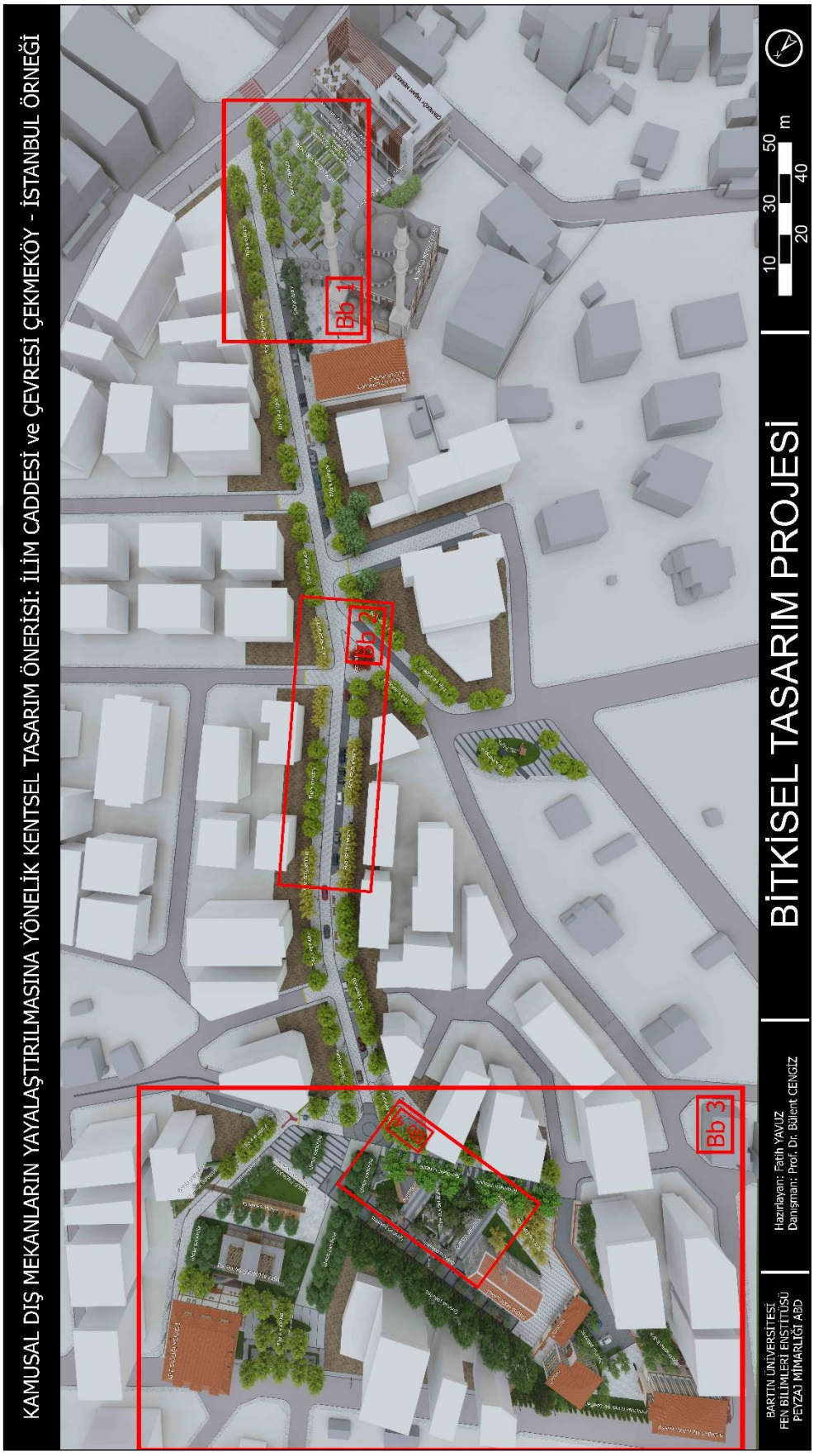
Çalışma alanında öneri kentsel tasarım projesiyle birlikte yeni nesil şehircilik ve çevresel öncelikli yenileme yaklaşımları kapsamında kentsel tasarım alanında inşa edilecek yeni mimarı yapılarda merkezi atık toplama sistemleri tesis edilecektir. Toplanan atıklar türlerine göre ayrıştırıldıktan sonra, geri dönüşüm ürünleri ilgili yerlerine aktarılıp, geri kalan evsel atıklar kompost gübreye dönüştürülerek çalışma alanı içinde tüm yeşil alanlarda kullanılacaktır.

Projede gri sular olarak tanımlanan yağmur suları da çatılarda ve yüzeylerde sifonik sistemlerle toplanıp yine yeşil alanlarının sulanmasında kullanılacaktır. Böylece proje alanında kendi içinde yeterliliği olan bir sistem kurulmuş olacaktır. Bu sistemle tasarım alanı sürdürülebilirlik ve ayrıca yeni nesil akıllı şehircilik uygulamalarına uygun bir anlam kazanmış olacaktır.

5.2.2 Bitkisel Tasarım Projesi

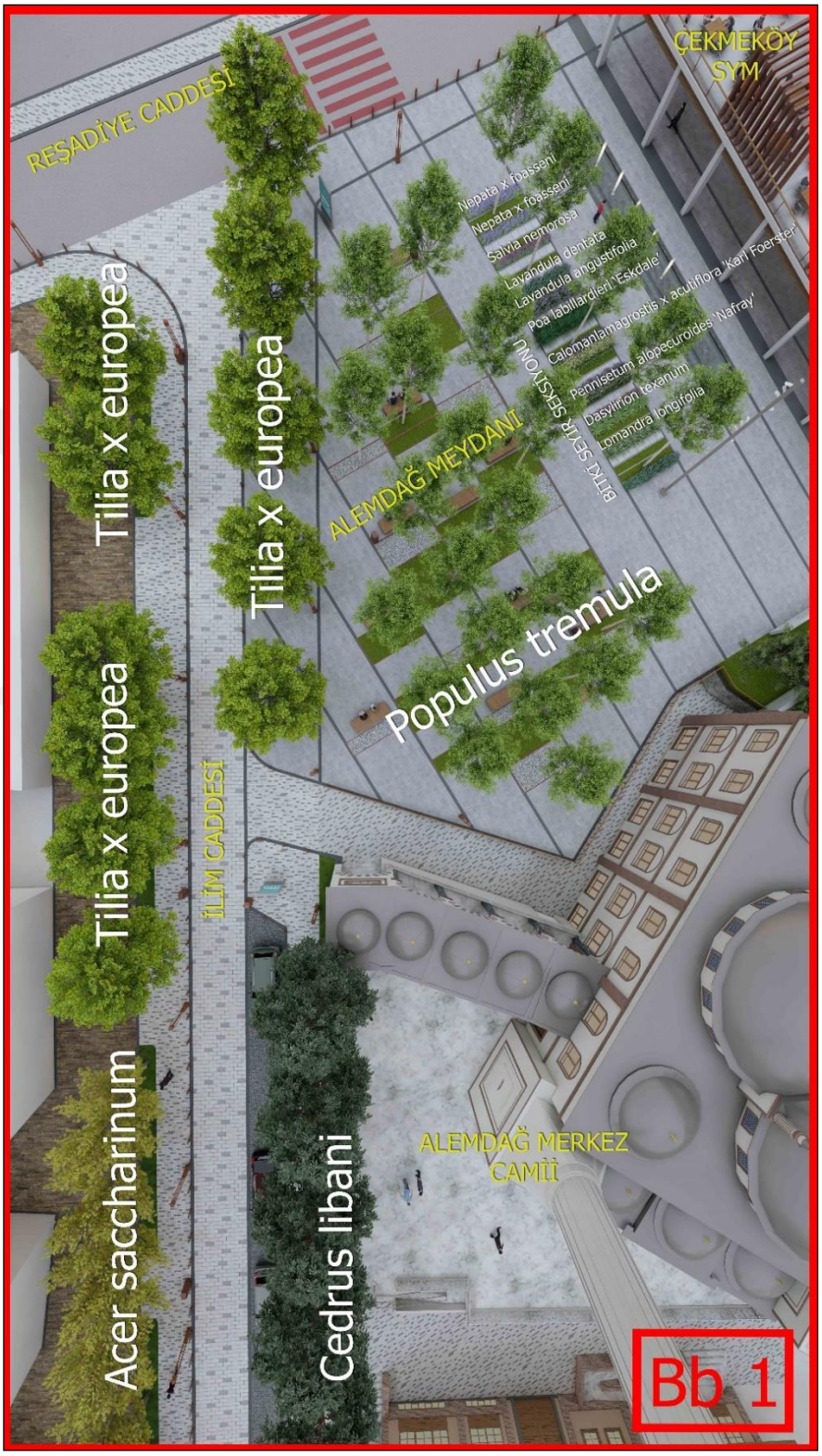
Bitkisel tasarım projenin yapısal peyzajını tamamlayan, projeyi yaşayan bir organizmaya dönüştüren en önemli etkendir. Çalışma alanında bazı kamusal ve mülkiyetli alanlar içinde kalan ağaçlar korunarak kullanılmakla beraber doğal, bütüncül ve estetik peyzaj tasarımı için yeni bir bitkisel tasarım projesi hazırlanmıştır. Çalışmada bitki seyir alanları, yeşil koridorlar, gölgelik alanlar için çok çeşitli ağaç ve çalı türleri seçilmiştir.

Öneri kentsel tasarım projesine ait bitkisel tasarım projesi Şekil 5.37'de sunulmuştur. Bitkisel tasarım projesi Bb1, Bb2, Bb3 ve Bp4 numaralı dört büyütme paftası olarak sunulmuştur.

Şekil 5.37: Bitkisel tasarım projesi (Orijinal, 2019).

Bp1 numaralı Büyütme Alanı: Bb1 büyütme paftasında Alemdağ Meydanı ve çevresinin ağaç, ağaççık, çalı, yer örtücü, çim alanlar vb. tüm bitkisel tasarımı sunulmuştur. Bp1 büyütme paftası Şekil 5.38'de sunulmuştur.

Şekil 5.38: Bitkisel tasarım projesi Bb1 büyütme paftası (Orijinal, 2019).

Alemdağ Meydanı'na dönüştürülen Üsküdar Parkı'ndaki ağaçlar daha sonra başka yerlerde kullanılmak üzere taşınmıştır. Meydan sert zeminler üzerinde açılan yeşil yüzeyler üzerinde sık dikilen ağaçlarla yeşil çatılı gölgelik bir oturma alanı ve kent korusu olarak tasarlanmıştır. Meydanın altı kapalı otopark olarak kullanılacağı için kök yapısı güçlü olmayan ve meydanın bitkisel karakterini oluşturacak tek bir tür seçilerek tasarım vurgusu güçlendirilmiştir.

Meydanda ana ağaç türü olarak 10-12 metre boylarında *Populus tremula* (Titrek kavak) seçilmiştir. *Populus tremula* rüzgâr hareketlerinde ses çıkarma özelliğinin yanı sıra alanın konumu ve mimari yapısına göre mekân oluşturmada bitkisel tasarım açısından en uygun tür olarak tercih edilmiştir (Şekil 5.39).

Şekil 5.39: Alemdağ Meydanı ve *Populus tremula* ağaçları (Orijinal, 2019)

Meydanda kokulu yer örtücü bitkilerin bulunduğu yeşil bir alan oluşturulmuştur. Havuzun yanına yerleştirilen bu yeşil alan, havuzdaki fıskiyenin suya kazandırdığı hareketle beraber bitkilerin kokularının etrafa daha iyi yayılması amaçlanmıştır (Şekil 5.40).

Seçilen bitki türlerinde hem yerli hem de egzotik türler tercih edilmiştir. Bitkilerin yanlarına yerleştirilecek tanıtım kartlarıyla meydanı kullananların dünya üzerinde farklı bitki türlerini tanıması, seyretmesi bitkiler hakkında bilgilendirilmesi sağlanacaktır. Bu bitkilerden *Nepata*

x foasseni (Kedi nanesi), *Salvia nemorosa* (Orman adaçayı), *Lavandula dentata* (Fransız lavantası), *Lavandula angustifolia* (İngiliz lavantası), *Pennisetum alopecuroides 'Nafray'* (Bataklı tilki kuyruğu), *Poa labillardieri 'Eskdale'* (Yaygın otlak otu), *Calomanlamagrostis x acutiflora 'Karl Foerster'* (Kandıra otu), *Dasylirion texanum* (Teksas ruhu), *Lomandra longifolia* (Kokulu lomandra) türleri sergilenmektedir (Şekil 5.41).

Şekil 5.40: Kokulu bitkiler ve havuz ilişkisi (Orijinal, 2019).

Şekil 5.41: Kokulu bitki kullanımı (Orijinal, 2019).

Ayrıca meydanın isim duvarının yanına soliter ve simgesel amaçlı tek bir *Olea europaea* (Zeytin ağacı) yerleştirilmiştir (Şekil 5.42).

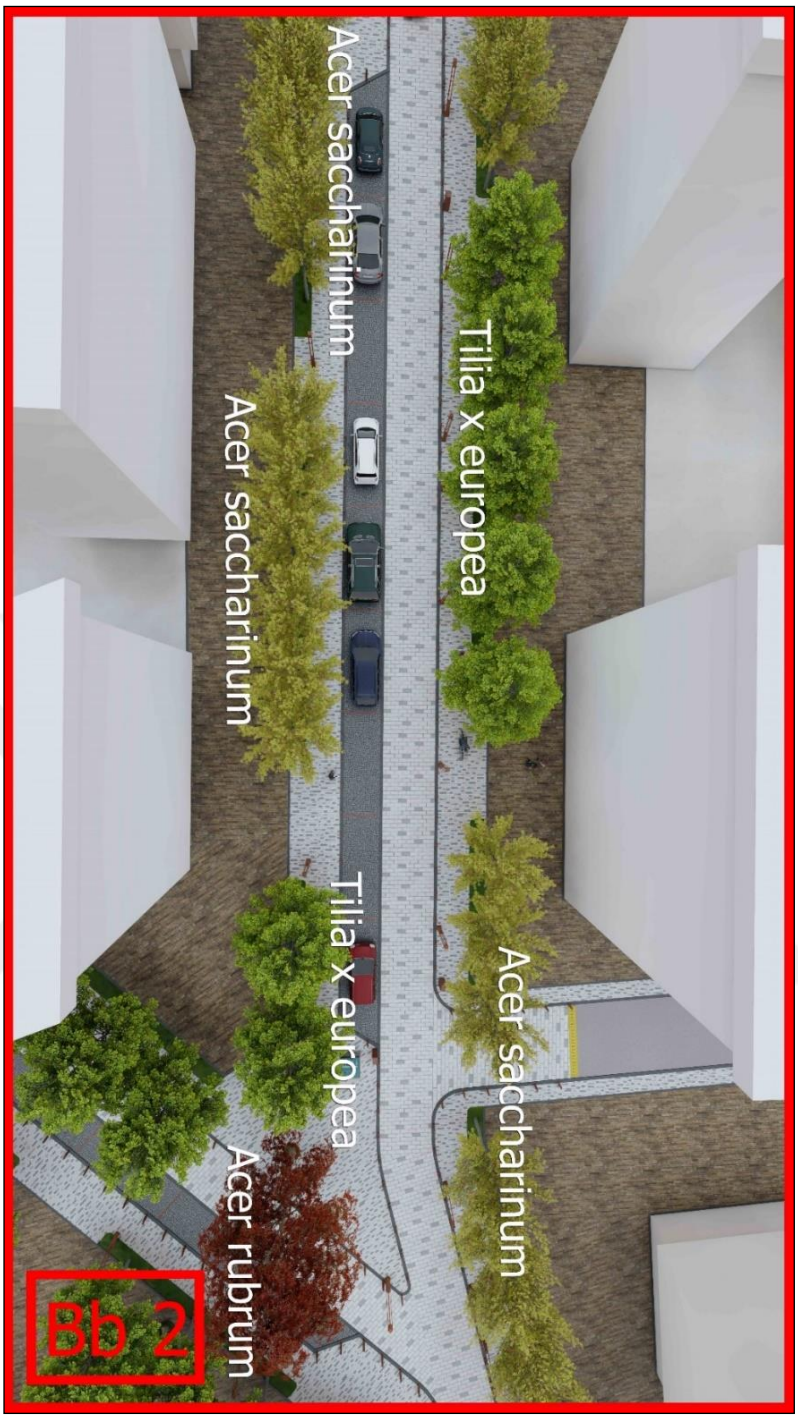

Şekil 5.42: Simgesel ve soliter amaçlı kullanılan zeytin ağacı *Olea europaea* (Orijinal, 2019).

Bp2 numaralı Büyütme Alanı: Bb2 büyütme paftasında İlim Caddesi ve çevresinin, ağaç, ağaççık, çalı, yer örtücü, çim alanlar vb. tüm bitkisel tasarımı sunulmuştur. Bp2 büyütme paftası Şekil 5.43'de sunulmuştur.

Alemdağ Meydanı'ndan İlim Caddesi'ne geçtiğimizde cadde genelindeki kamusal alandaki türler taşınarak yeni türlerle değiştirilmiştir. Yol boyu yeni kullanılan gölge ağaçları ile yaya sirkülasyonu bulunan caddenin korunaklı bir yeşil yol olarak işlevlendirilmesi düşünülmüştür.

İlim Caddesi üzerindeki Alemdağ Merkez Camii önünde bulunan *Cedrus libani* (Lübnan sediri) ağaçları yerinde korunmuştur. *Fraxinus exelcior* (Dişbudak), *Tilia tomentosa* (Ihlamur) ve *Platanus orientalis* (Çınar) ağaçları ise taşınarak çalışma alanı çeperindeki cadde ve sokaklarda değerlendirilmiştir.

Şekil 5.43: Bitkisel tasarım projesi Bb2 büyütme paftası (Orijinal, 2019).

Bitkisel tasarım kapsamında cadde üzerinde *Tilia x europa* (Avrupa ıhlamuru) ve *Acer saccharinum* (Gümüşi akçaağaç) olmak üzere 2 ana tür kullanılmıştır (Şekil 5.44).

Cadde peyzajında, caddenin tam orta konumunda tek bir adet *Acer rubrum* (Kırmızı akçaağaç) soliter amaçlı kullanılmıştır. Kırmızı ilgi çekici yaprakları ve geniş taç yapısıyla cadde üzerinde bir imge olarak tasarlanmıştır (Şekil 5.45).

Şekil 5.44: Solda *Acer saccharinum* ve sağda *Tilia x europa* ağaçları (Orijinal, 2019).

Şekil 5.45: Tek olarak soliter amaçlı kullanılan *Acer rubrum* (Orijinal, 2019).

Bp3 numaralı Büyütme Alanı: Bb3 büyütme paftasında Alemdağ İspinoz Meydanı ve Bahçesi, Yunus Erenoğlu Çocuk Oyun Alanı ve Alemdağ Aile Sağlığı Merkezi'nin, ağaç, ağaççık, çalı, yer örtücü, çim alanlar vb. tüm bitkisel tasarımı sunulmuştur.Bp3 büyütme paftası Şekil 5.46'da sunulmuştur.

Şekil 5.46: Bitkisel tasarım projesi Bb3 büyütme paftası (Orijinal, 2019)

İspinoz Meydanı'nın yola bakan cephesine yarım düzine *Magnolia grandiflora* (Manolya) dikilerek tarihi çevre özelliği bulunan meydana mekânsal etkiler yaratılmaya çalışılmıştır (Şekil 5.47).

Şekil 5.47: *Magnolia grandiflora* (Manolya) ağaçlarının ve İspinoz Meydanı ve Bahçesi'nin 128. Sokaktan görünümü (Orijinal, 2019).

Meydan ile cami arasında ortasından yaya yolu geçirilerek iki parçaya ayrılmış yeşil alanda, alanın formuna uygun olarak İlim Caddesi'nde kullanılan *Acer saccharinum'*lar grup olarak kullanılmıştır (5.48).

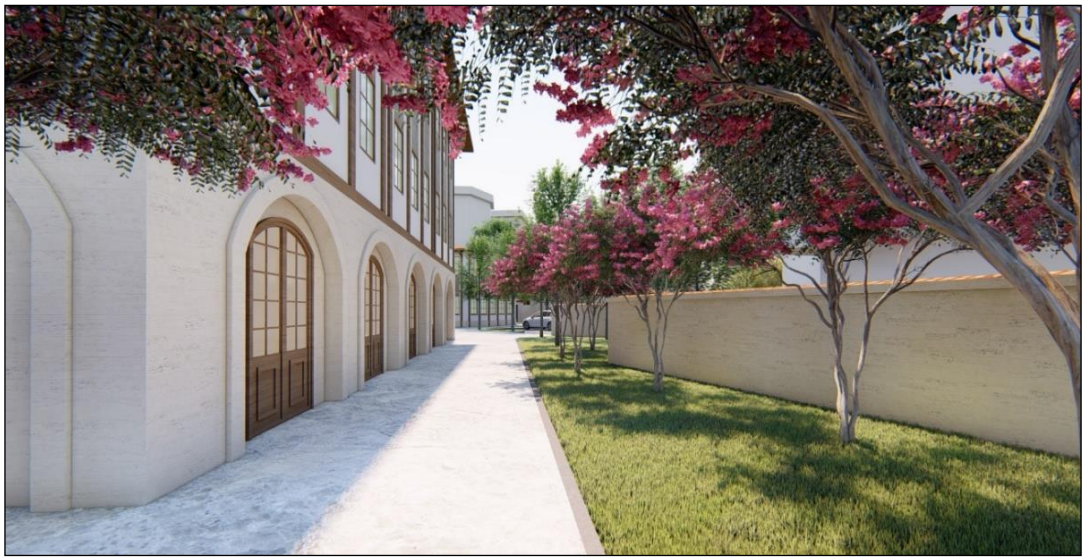

Şekil 5.48: Cami avlusu ile meydanı ayıran yeşil alan ve *Acer saccharinum* ağaçlarının görünümü (Orijinal, 2019).

Caminin hemen yanında bahçe duvarıyla ayrılan Alemdağ Kız Kuran Kursu avlusunda yola bakan bahçe duvarları çevresine yapının mimari kullanım işlevine göre görsel perdeleme amaçlı pramidal formlu *Juniperus chinensis* ağaçları dikilmiştir. Avluda diğer bir tür olarak bitkisel peyzaj tasarımının devamlılığına vurgu yapılarak *Acer platanoides* (Çınar yapraklı akçaağaç) kullanılmıştır. *Acer platanoides* hakim tür olarak gölgeli mekanların oluşturulmasında kullanılmıştır (Şekil 5.49). Yapılarla çevrili duvar kısımlarında ise duvarlar boyunca *Lagestroemia indica* 'Pink Velour' lar dikilerek avlu ve bahçeye görsel hareketlilik kazandırılmıştır (Şekil 5.50).

Şekil 5.49: Kız Kuran Kursu avlusunda solda *Acer platanoides* ve sağda *Juniperus chinensis* görünümü (Orijinal, 2019).

Şekil 5.50: Kız Kuran Kursu avlusunda *Lagestroemia indica* 'Pink Velour' görünümü (Orijinal, 2019).

Vakıf Camisi'nin özel mülkiyetli parseller ile olan sınırında oluşturulan yeşil alan üzerinde arkadlar altında gölge oturma mekânı ve süs havuzları tasarlanmıştır. Havuzların içinde *Betula pendula* 'Yongii'ler (Sarkık dallı huş) tek sıra halinde dizilmiştir. *Betula pendula* 'Yongii'ler (Sarkık dallı huş) ve havuza ilişkisine ait görünüm Şekil 5.51'de sunulmuştur.

Şekil 5.51: *Betula pendula* 'Yongii'ler ve havuz ilişkisi (Orijinal, 2019).

Hareketli su havuzunun bulunduğu yeşil alan çalışma alanını mülkiyetli alanlardan ayıran özellik taşımaktadır. Meydan ile cephesi olan konut yapıları arasında mahremiyet sağlamak ve meydandaki oturma donatılarına gölge sağlamak için boylu *Quercus palustris* (Bataklık meşesi) ağaçları dikilerek görsel perdeleme yapılmıştır.

Ayrıca yeşil alanla mülkiyetli parseller arasındaki duvarların önüne *Juniperus chinensis* (Çin ardıçı) ağaçları dikilerek duvarın soğuk yapısı bitkisel perdelemeyle kırılmış ve boylu *Quercus palustris* (Bataklık meşesi) ağaçlarıyla çim alan arasında estetik geçiş yapmak amaçlanmıştır. İspinoz Meydanı'ndan bakıldığında *Betula pendula* 'Yongii' (Sarkık dallı huş) ağaçları ve arkasındaki yeşil alan arasındaki bitkisel kompozisyonunun projede görünümü Şekil 5.52'de sunulmuştur.

Şekil 5.52: Meydandan bakıldığında su izleği ile arkasındaki yeşil alanda oluşturulan bitkisel kompozisyon (Orijinal, 2019).

İspinoz Meydanı ve Bahçesi ile Yunus Erenoğlu çocuk oyun alanı arasında daha önce İlim Caddesi'nin 129. Sokak'a açılan kısmı yayalaştırılmış, çim alan içinde *Ulmus parvifolia (Çin karaağacı)* ağaçları ile yeşil bir koridor etkisi yaratılmıştır (Şekil 5.53).

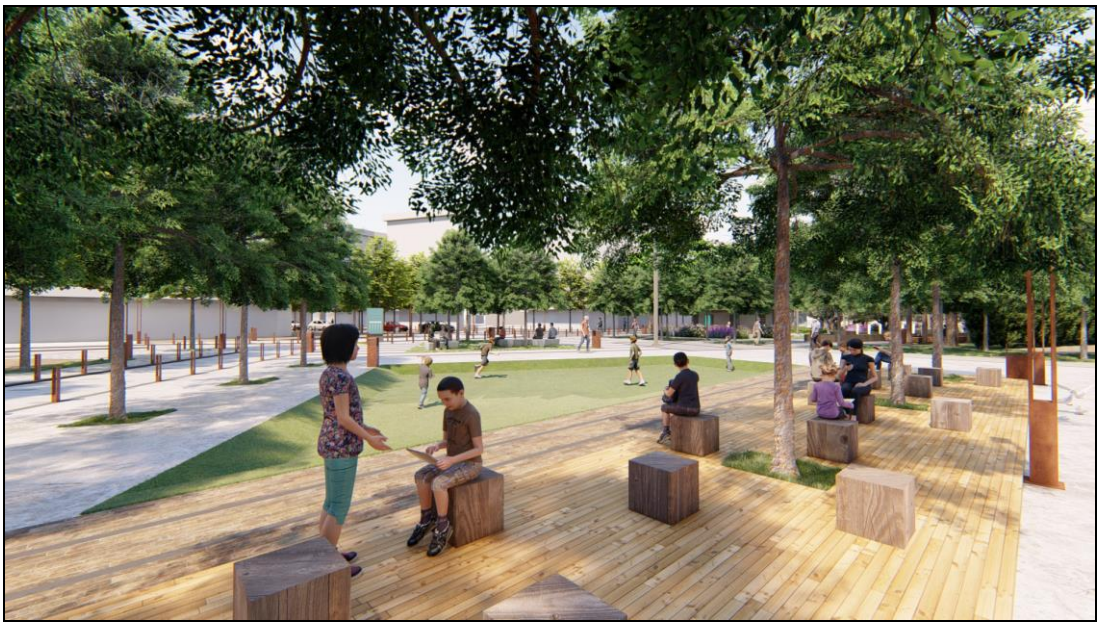
Şekil 5.53: *Ulmus parvifolia* ağaçları ile oluşturulan yeşil koridor (Orijinal, 2019).

Yunus Erenoğlu çocuk oyun alanının çevresi de *Ulmus parvifolia* ağaçları ile donatılarak ağaçların hem sınır yapma hem de yan yana kullanılmasıyla gölge etkisinden yararlanılarak oturma alanları oluşturulmuştur (Şekil 5.54).

Şekil 5.54: *Ulmus parvifolia* ağaçları ile oluşturulan sınır etkisi(Orijinal, 2019).

Çocuk oyun alanında tasarlanan ahşap platform ve *Ulmus parvifolia* ağaçları ile oluşturulmuş gölge oturma alanınının projede görünümü Şekil 5.55'de sunulmuştur.

Şekil 5.55: Ahşap platform üzerinde *Ulmus parvifolia* ağaçları (Orijinal, 2019).

Yunus Erenoğlu Çocuk Oyun Alanı'nda *Ulmus parvifolia* ağaçları ile oluşturulmuş çim derz döşemeli gölge oturma alanının projede görünümü Şekil 5.56'da sunulmuştur.

Şekil 5.56: Çim derz döşemeli oturma alanı ve *Ulmus parvifolia* ağaçları (Orijinal, 2019).

Daha önce Yunus Erenoğlu Parkı yanında yolun karşı tarafındaki atıl kadastral alan etrafı çit bitkileri, renkli çalılar ve sarmaşık ile çevrilerek güvenlikli bir çocuk oyun alanına dönüştürülmüştür. Sınır çit bitkisi olarak alanı yapılardan ayıran cephelerde *Euonymus japonicus* (Japon taflanı), yoldan ayıran parka bakan kısımda ise *Dianthus barbatus* (Hüsnüyusuf) kullanılmıştır. Oyun alanını örten metal konstrüksiyon üzerinde *Lonicera etrusca* (Hanımeli) kullanılarak gölgeli bir mekan tasarlanmıştır. Oyun alanındaki tırmanma tepesi üzerinde de soliter amaçlı tek bir *Betula papyrifera* (Kağıt huşu) kullanılmıştır (Şekil 5.57).

1877 Alemdağ Spor Kulübü Sosyal Tesis yapısının arkasında bulunan Alemdağ Aile Sağlığı Merkezi avlusunun ortasında uzun elips formunda çim ile kaplı yeşil açıklık bırakılmış burada İlim Caddesi'nde yol boyunca kullanılan diğer tür olan *Tilia x europea* (Avrupa ıhlamuru) ağaçları dikilmiştir. Avluyu yol ve kaldırımından ve 1877 Alemdağ SK yapısından ayıran yeşil alanlara da *Tilia x europe* ağaçları dikilerek İlim Caddesi'nin eski sınırı olan bu alan bitkisel tasarımla vurgulu hale getirilmiştir (Şekil 5.58).

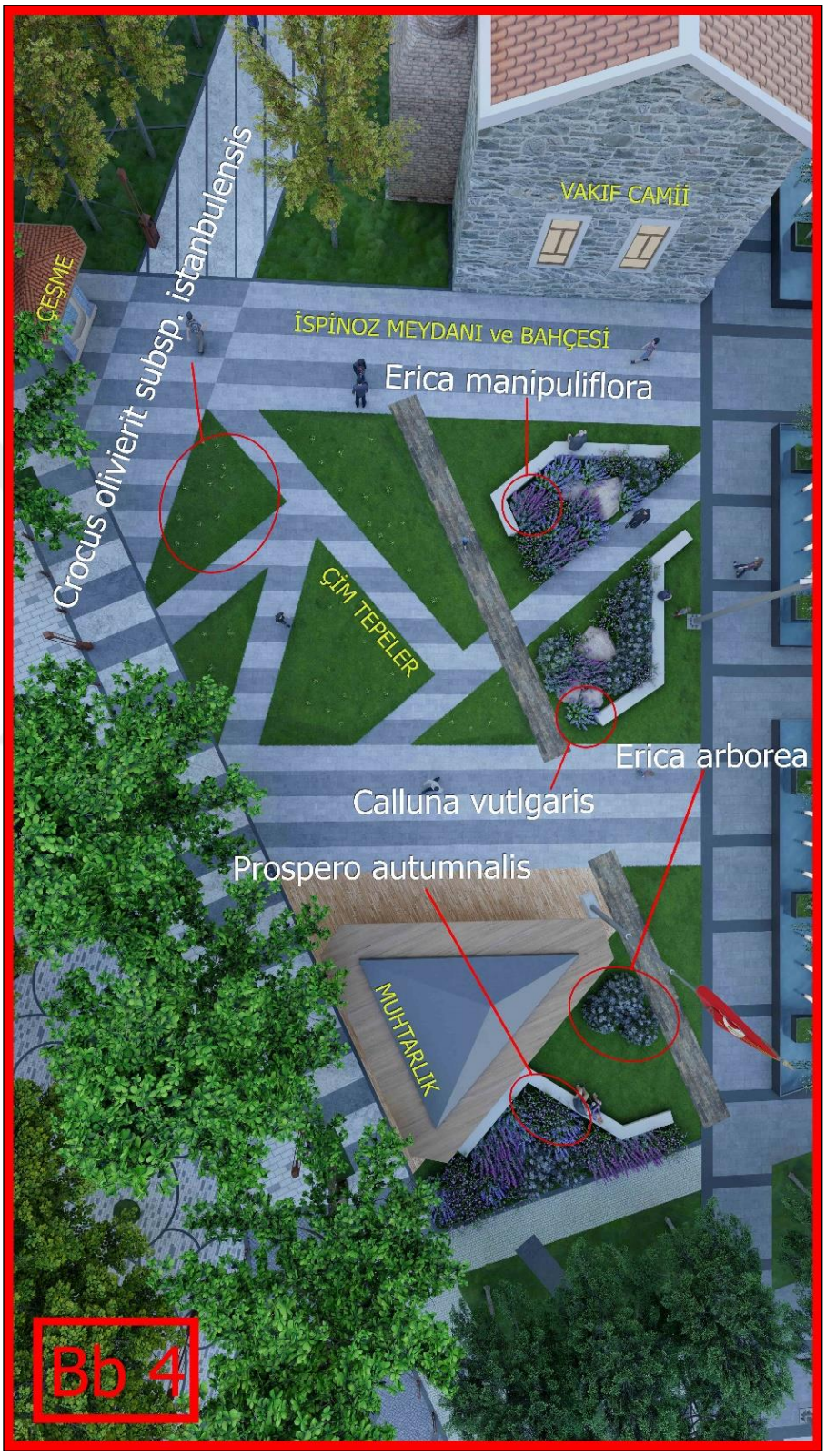
Şekil 5.57: Çocuk oyun alanı ve bitkisel peyzaj tasarım kompozisyonu (Orijinal, 2019).

Şekil 5.58: Alemdağ Aile Sağlığı Merkezi ve avlusundaki bitkisel tasarımın görünümü (Orijinal, 2019).

Bp4 numaralı Büyütme Alanı: Bp4 büyütme paftasında İspinoz Meydanı ve Bahçesi'nde Alemdağ'ın kentsel hafızasında yeri olan kuş seslerini tekrar bölgeye çekecek, bölgenin kendi endemik türlerinden seçilerek yapılan bitkisel tasarım sunulmuştur. İspinoz Meydanı

ve Bahçesi'nin endemik çalı ve yer örtücü türlerinden oluşan bitkisel tasarıma ait Bb4 büyütme paftası Şekil 5.59'da verilmiştir.

Şekil 5.59: Bitkisel tasarım projesi Bb4 büyütme paftası (Orijinal, 2019)

İspinoz Meydanı ve Bahçesi'nde kuşları meyveleriyle çekecek odunsu türlerinden Alemdağ'ın doğal ağaçları olan *Pyrus amaygdaliformis* (Ahlat), *Sorbus torminalis* (Akçaağaç yapraklı üvez) ile *Prunus cerasus* (Vişne) ağaçları kullanılmıştır (Şekil 5.60).

Şekil 5.60: Solda *Pyrus amaygdaliformis* (Ahlat) ve *Prunus cerasus* (Vişne) ağaçları (Orijinal, 2019).

Bitkisel tasarımda kullanılan diğer özel endemik tür ise meydanı belirginleştiren kırık formlu çim teperler üzerinde kullanılan, ismi ile de çalışma alanıyla bütünleşen *Crocus olivierit* subsp. İstanbulensis (Alemdağ çiğdemi/ İstanbul çiğdemi) türüdür (Şekil 5.61).

Şekil 5.61: *Crocus olivierit* subsp. İstanbulensis (Alemdağ çiğdemi/ İstanbul çiğdemi) ve çim tepeler (Orijinal, 2019)

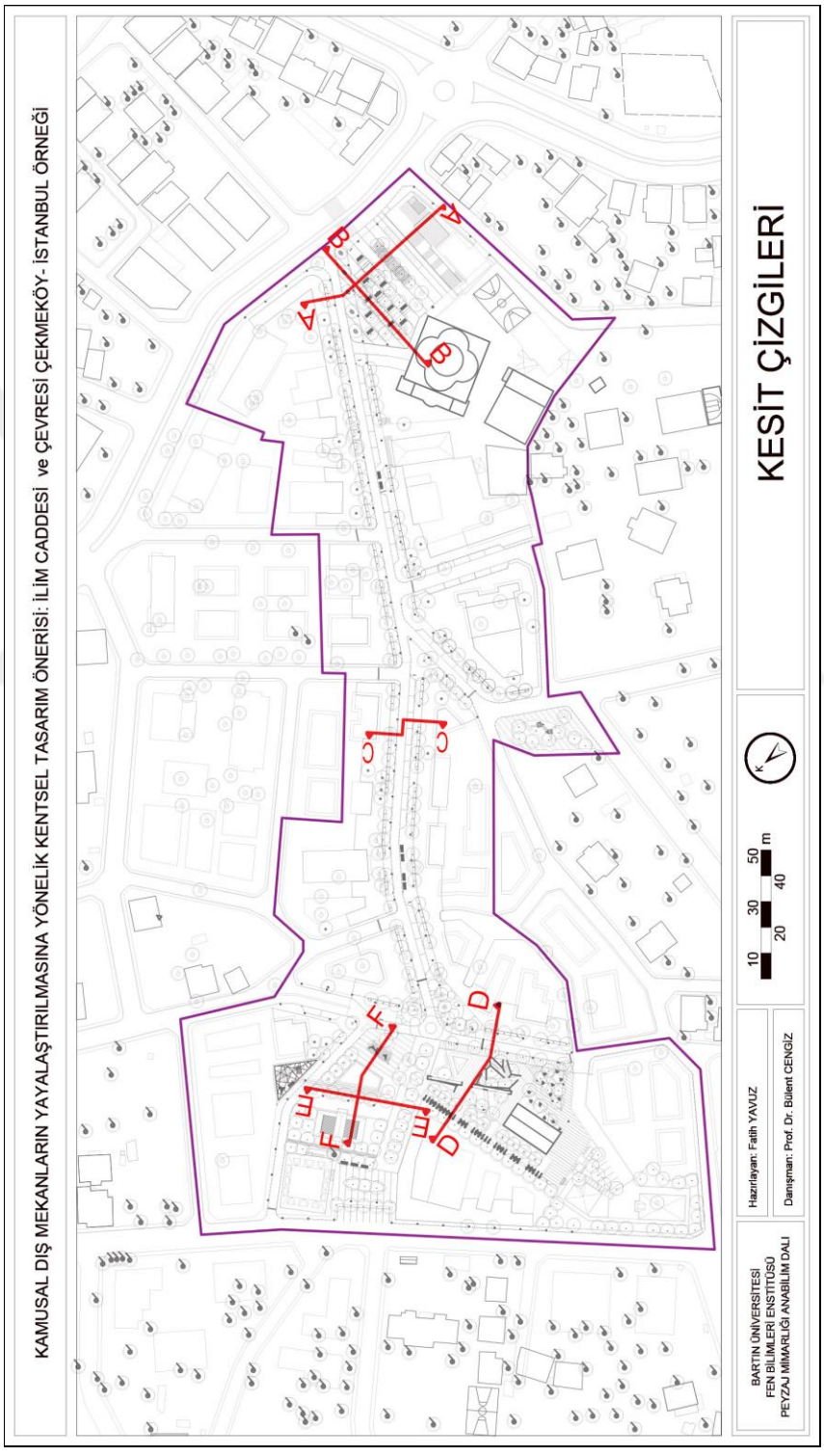
Meydandaki diğer bitkisel kompozisyon ise yine Alemdağ'ın endemik çalı ve yer örtücü türlerinden yapılan tasarımdır. Karışık bitkisel kompozisyonda *Erica manipuliflora* (Püren), *Erica arborea* (Funda), *Prospero autumnalis* (Güz sümbülü), *Calluna vulgaris (*Süpürge çalısı) türleri kullanılmıştır. Bitkisel kompozisyona ait görünüm Şekil 5.62'de sunulmuştur.

Şekil 5.62: İspinoz Meydanı ve Bahçesinde bitkisel kompozisyonda kullanılan endemik çalı türleri (Orijinal, 2019).

5.2.3 Kesit ve Görünüşler

Bu başlık altında kentsel tasarım projesi üzerinden 6 adet kesit-görünüş alınmıştır (Şekil 5.63).

Şekil 5.63: Öneri kentsel tasarım projesine ilişkin kesit-görünüş çizgileri (Orijinal, 2019).

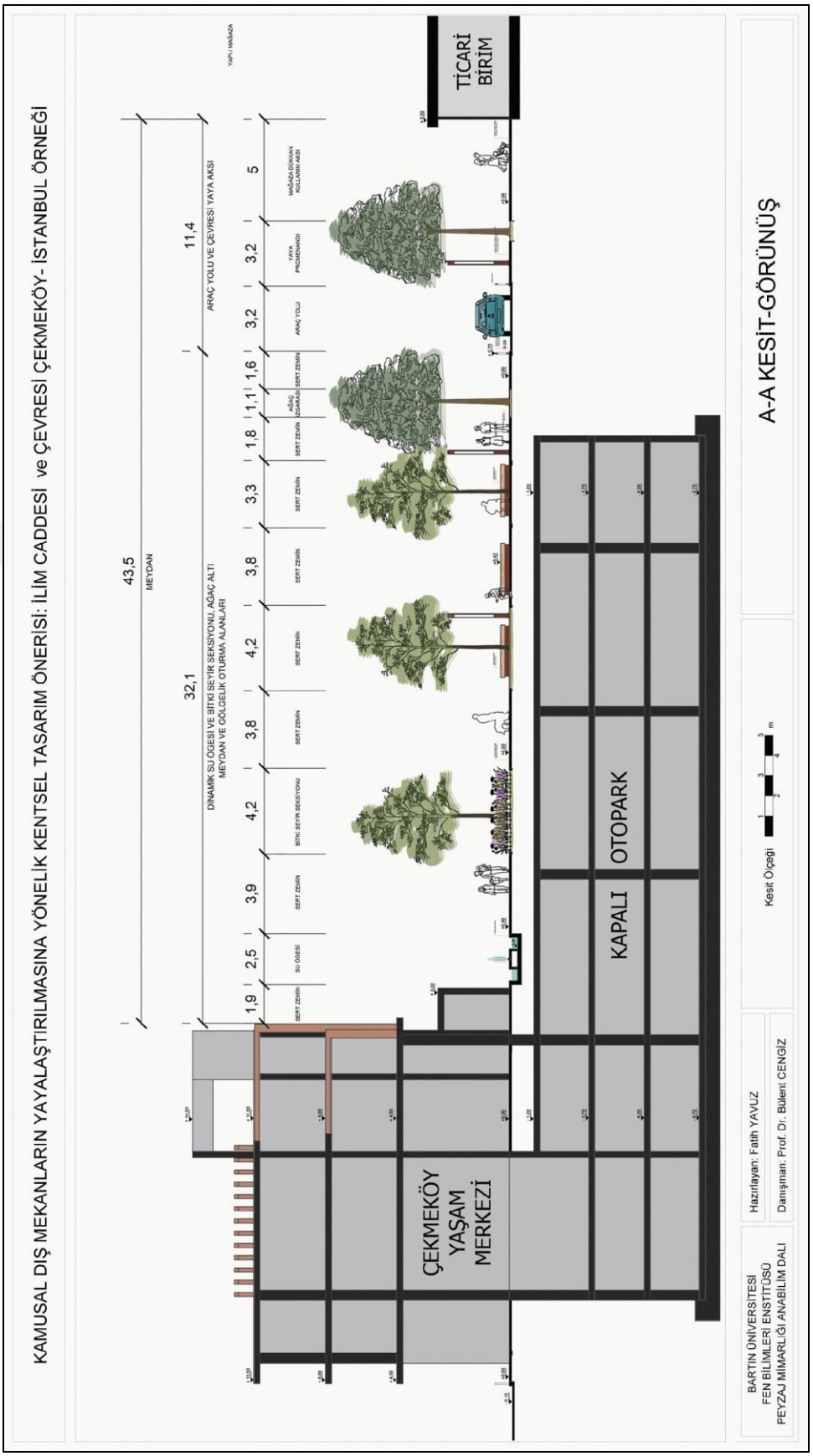
5.2.3.1 A-A’ Kesit-Görünüşü

A-A’ kesit görünüşü çalışması Çekmeköy Yaşam Merkezi ve kapalı otoparkı ile Alemdağ Meydanı ve İlim Caddesi arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir (Şekil 5.64).

Meydandaki ana mimari kütle olan Çekmeköy Yaşam Merkezi bölgenin kültürel etkinlik mekanı olarak tasarlanmış ve kapalı otopark ile mimari olarak birbirine entegre edilmiştir. Meydanın altı cadde ve çevresindeki konut sakinleri için otopark olarak düzenlenmiş ve projenin park sorunu ortadan kaldırılmıştır.

A-A’ kesit-görünüşünde yol meydan ilişkisi olarak meydanın İlim Caddesi’ne bakan kısmında tek yönlü olarak çalışan bir servis yolu görülmektedir. Meydanın bu araç yoluyla ilişkisi yol kotu 5 cm düşürülerek yaya ve engelli hareketlerini bozmayacak şekilde düzenlenmiştir.

Meydanda kullanılan bank, ağaç ızgarası, sınır babası ve yüksek aydınlatma elemanları gibi kent donatıları öneri tasarım projesindeki yerleşimlerine uygun olarak da A-A’ kesit-görünüşünde sunulmuştur.

Şekil 5.64: A-A’ kesit-görünüşü (Orijinal, 2019).

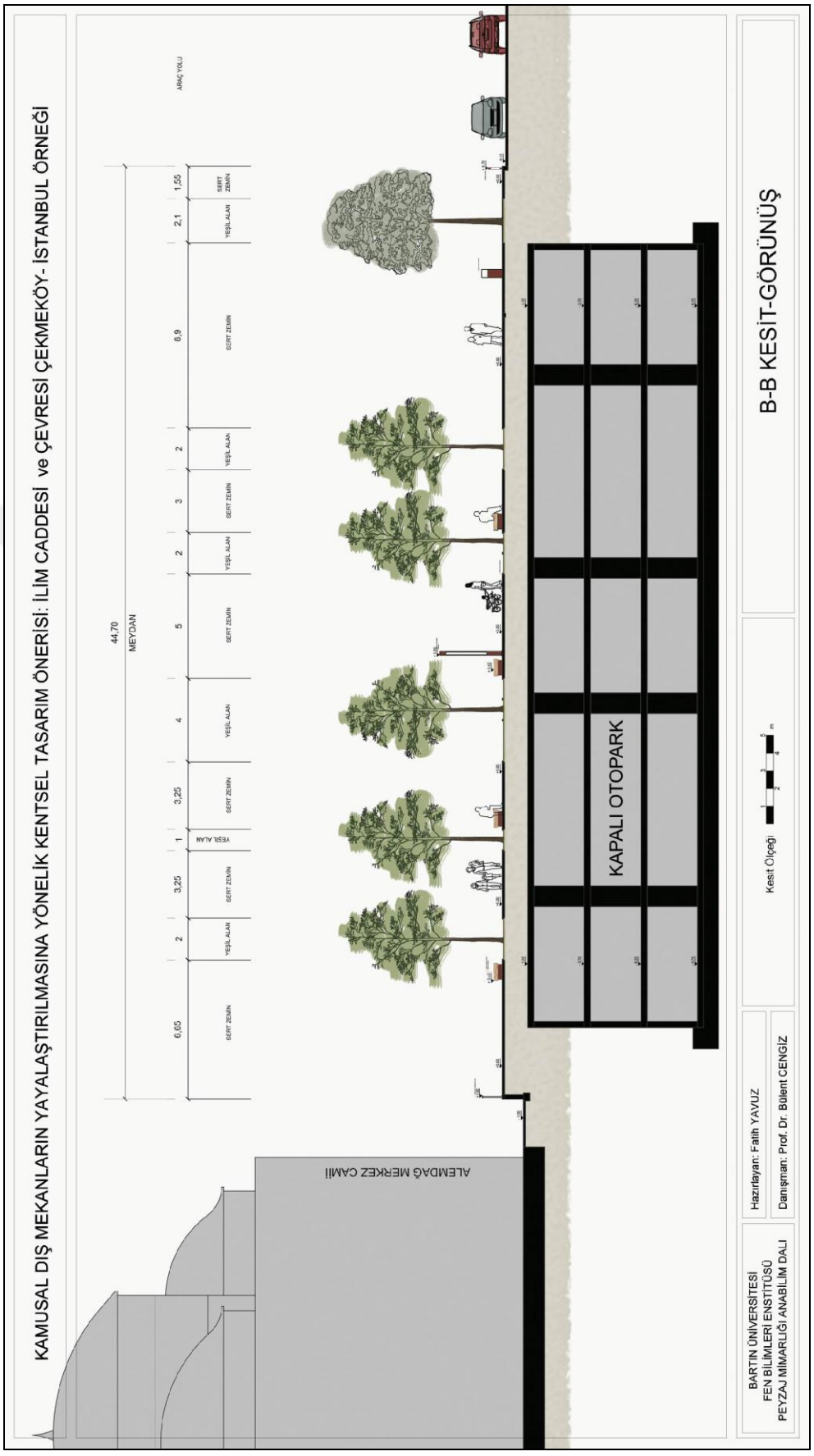
5.2.3.2 B-B' Kesit-Görünüşü

B-B' Kesit-Görünüşü Alemdağ Merkez Camii, Alemdağ Meydanı ve kapalı otopark ile Reşadiye Caddesi'nin ilişkisini ifade etmektedir (Şekil 5.65).

B-B' kesit-görünüşte sunulduğu üzere meydanın altı cadde ve çevresindeki konut sakinleri için otopark olarak düzenlenerek park sorunu ortadan kaldırılmıştır.

Meydanın araç yoluyla ilişkisi, Reşadiye Caddesi'nin yol kotu meydandan 15 cm düşürülerek meydanın dış sınırları belirlenmiştir.

Meydanda kullanılan kentsel donatılar, banklar 42 cm yüksekliğinde korten çelik yapı üzerine giydirilen ahşaplardan oluşmaktadır. Ağaç ızgaraları yine korten metal dış sınırı 60x120 cm ebatlarında 3 elips formunun iç içe geçmesiyle oluşan donatılardır. Sınır babaları 70 cm yüksekliğinde araç yolu ile yaya mekânlarını ayıran donatı elemanlarıdır. Kesit-görünüşte görülen yüksek aydınlatma elemanları 3 m yüksekliğinde 5 m aydınlatma çapı olan yine korten çelik donatılardır. Çöp kutusu olarak 1m yüksekliğinde kilitli çöp saklama haznesi olan korten metal donatılar tasarlanmış ve kullanılmıştır. Tüm bu kent donatıları öneri tasarım projesindeki yerleşimlerine uygun olarak B-B' kesit-görünüşünde sunulmuştur.

Şekil 5.65: B-B’ kesit-görünüşü (Orijinal, 2019).

5.2.3.3 C-C' Kesit-Görünüşü

Kentsel tasarım projesi CC' kesit-görünüşü özel mülkiyetli konutlar ile bu yapıların zemin katlarında bulunan ticari birimlerin yaya ve araç yoluyla arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir (Şekil 5.66).

Kesit-görünüşte İlim Caddesi boyunca özel mülkiyetli parsellere ait 5 m genişliğinde mağaza kullanım aksı üzerinde 1m genişliğindeki yeşil bant ve alle ağaçları görülmektedir.

Çalışmadaki sınır babaları 70 cm yüksekliğinde araç yolu ile yaya mekânlarını ayıran donatı elemanlarıdır. Kesit-görünüşte görülen yüksek aydınlatma elemanları 3 m yüksekliğinde 5 m aydınlatma çapı olan yine korten çelik donatılardır. Çöp kutusu olarak 1 m yüksekliğinde kilitli çöp saklama haznesi olan korten metal donatılar tasarlanmış ve kullanılmıştır. Tüm bu kent donatıları öneri tasarım projesindeki yerleşimlerine uygun olarak C-C' kesit-görünüşünde sunulmuştur.

Şekil 5.66: C-C’ kesit-görünüşü (Orijinal, 2019).

5.2.3.4 D-D' Kesit-Görünüşü

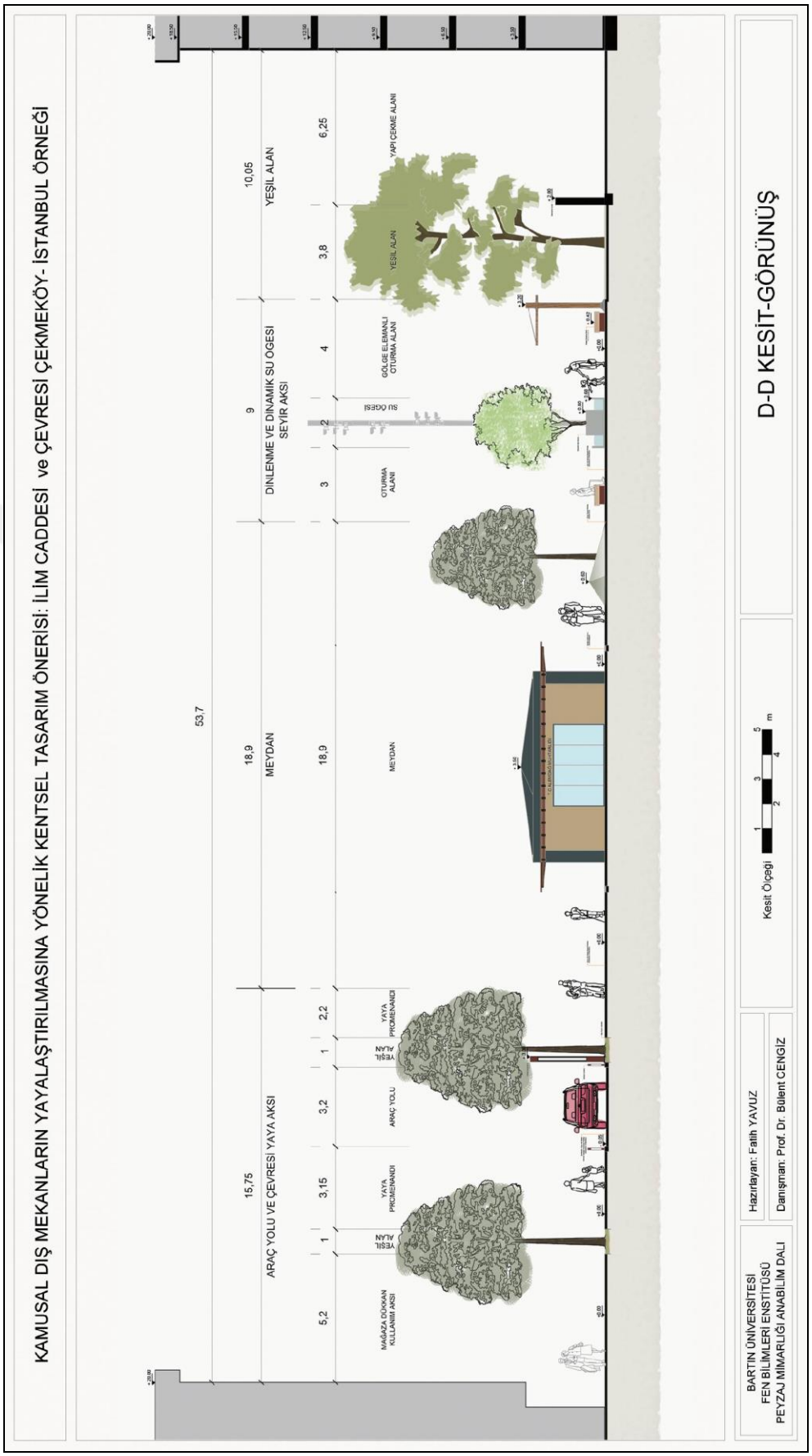
DD' kesit-görünüşünde Alemdağ İspinoz Meydanı'nın 129. Sokak ve çevredeki mülkiyetli konut-ticaret yapılarıyla olan ilişkisi ifade edilmiştir (Şekil 5.67).

Kesit-görünüşte sol tarafta bulunan yol, servis yoluna dönüşen İlim Caddesi'nin iki çıkışından biri olan 129. Sokak'tır. Yolun solundaki mağaza aksı 5,2 m genişliğindedir. Bu ticari aks ile yaya yolu arasında 1 m genişliğinde ayırıcı yeşil bant bulunmaktadır. Araç yolu 3,2 m genişliğinde ve yaya yolundan 5 cm aşağıdadır.

Muhtarlık yapısı kesit-görünüşün alındığı yer itibariyle merkezde görünmektedir. Bu bina 3,2 m yüksekliğine sahip üçgen formlu bir mimariye sahiptir. Cephesi ahşap ve gri çelik kaplı bir görünümde tasarlanmıştır.

Muhtarlık yapısının hemen sağında görünen üçgen form İspinoz Meydanı'ndaki çim tepelerin görünüşüdür. Bu alanın da dinlenme ve dinamik su ögesi bulunmaktadır. Bu aks üzerinde oturma elemanları ile su, ses ve ışık hareketlerine sahip hareketli bir havuz bulunmaktadır. Bu havuzun içine yerleştirilen bitki kasalarına ağaççıklar dikilmiştir. Bu ağaççıklar havuzun hareketlerini tasarım olarak tamamlamaktadır. Su aksının sağında gölge oluşturacak 3,2 m boyunda ahşap arkadlar sıralanmıştır. Bu arkadların altı banklar ile donatılarak gölgeli oturma ve seyir alanları oluşturulmuştur. Arkadların da sağında kamusal alanla mülkiyetli alanı birbirinde ayıran yeşil alan bulunmaktadır. Bu yeşil alana boylu ağaçlar dikilerek kamusal alan ile mülkiyetli alan arasında ses ve görüntü perdesi oluşturulmuştur.

Kesit-görünüşte görülen yüksek aydınlatma elemanları 3 m yüksekliğinde 5 m aydınlatma çapı olan korten çelik donatı ve 14 m yüksekliğinde 20 m aydınlatma çapına sahip alüminyum profil metal profil meydan aydınlatmasıdır. Çalışmadaki sınır babaları 70 cm yüksekliğinde araç yolu ile yaya mekânlarını ayıran donatı elemanlarıdır. Tüm bu kent donatıları öneri tasarım projesindeki yerleşimlerine uygun olarak D-D' kesit-görünüşünde sunulmuştur.

Şekil 5.67: D-D’ kesit-görünüşü (Orijinal, 2019).

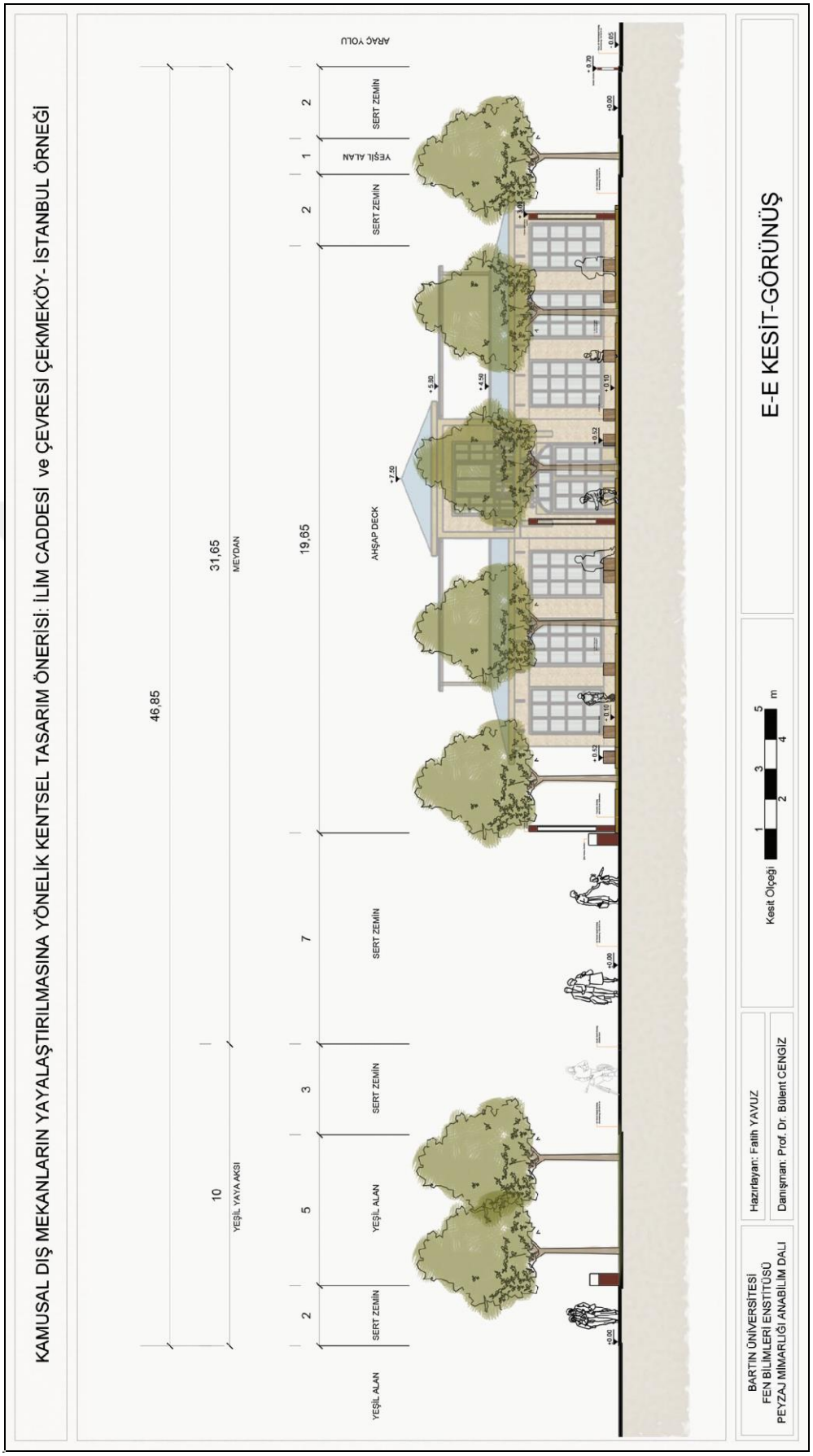
5.2.3.5 E-E' Kesit-Görünüşü

E-E' kesit-görünüşünde Alemdağ İspinoz Meydanı ve Bahçesi ile 111. Sokak arasında kalan, İlim Caddesi'nin yayalaştırılan ve yeşil yaya aksı olarak tasarlanan kısmı ile Yunus Erenoğlu parkı arasındaki ilişki ifade edilmektedir (Şekil 5.68).

Kesit yönüne göre solda kalan yeşil aks İlim Caddesi'nin tamamen taşıt trafiğine kapatılan ve yeşil alana dönüştürülen kısmıdır. Bu aks planda tasarım çizgisi olarak caddenin bütünlüğünü sağlamakla beraber yaya bölgesi olarak İlim Caddesi'ni Alemdağ Aile Sağlığı Merkezi'ne ve çalışma alanının dış çeperi olan 129. ve 140. Sokak'a bağlamaktadır. Bu aksın hemen sağında geniş bir sert zemin bulunmaktadır.

Bu sert zeminden sağa doğru görünen mimari yapı Alemdağ 1877 Spor Kulübü Sosyal Tesisi'nin görünüşüdür. Onun önünde ise meydanın bütünü içinde oyun çayırının dinlenme ve seyir alanı olan 10 cm yüksekliğindeki ahşap platform bulunmaktadır. Ağaçlar altındaki bu platform üzerindeki 42 cm yüksekliğinde oturma kütükleri yer almaktadır. Bu platformdan sonraki yaya alanlarından sonra görünen araç yolu 111. Sokaktır. 111. Sokak tek yön İlim Caddesi'nin bir çıkışı olarak 122. Sokak'ın devamıdır. Araç yolu olarak çalışan sokağın genişliği 3,2 m ve kotu yaya alanlarından 5 cm aşağıdadır.

Çalışmadaki sınır babaları 70 cm yüksekliğinde araç yolu ile yaya mekânlarını ayıran donatı elemanlarıdır. Kesit-görünüşte görülen yüksek aydınlatma elemanları 3 m yüksekliğinde 5 m aydınlatma çapı olan yine korten çelik donatılardır. Çöp kutusu olarak 1 m yüksekliğinde kilitli çöp saklama haznesi olan korten metal donatılar tasarlanmış ve kullanılmıştır. Tüm bu kent donatıları öneri tasarım projesindeki yerleşimlerine uygun olarak E-E' kesit-görünüşünde sunulmuştur.

Şekil 5.68: E-E’ kesit-görünüşü (Orijinal, 2019).

5.2.3.6 F-F' Kesit-Görünüşü

F-F' kesit-görünüşünde 1877 Alemdağ Spor Kulübü Sosyal Tesisi ve 222. Sokak arasında kalan Yunus Erenoğlu Parkı ile parkın içine değin uzanan tarihi Alemdağ Meydanı'nın ilişkisi ifade edilmiştir (Şekil 5.69).

Kentsel tasarım projesi kapsamında yenilenen Alemdağ 1877 Spor Kulübü Tesis Yapısı kesit yönüne göre en solda yer almaktadır. Bu yapı, kafe restoran ihtiyacına yönelik tasarlanmıştır. Yapının hemen önünde 5 m genişliğinde sert zeminden sonra ağaçlar altında 3,4 m genişliğinde, yer kotundan 10 cm yükseklikte ahşap bir platform bulunmaktadır. Bu platform üzerinde ahşap kütükler tasarlanmıştır.

Bu ahşap oturma alanına bitişik, meydan kotundan 45 cm aşağıda güvenlikli bir çim çocuk oyun alanı oluşturulmuştur. Çocuk oyun alanını geçtikten sonra çevre kotuyla aynı düzlemde çim derzli yeşil alan bulunmaktadır. Bu yeşil alana özel tasarım formuna sahip 42 cm yükseklikte prekast oturma birimleri yerleştirilmiş ve odunsu türlerle gölgelik oturma mekânı oluşturulmuştur.

Kesit görünüş çalışmasında çim derzli yeşil alanı da geçip en sağa geldiğimizde görünen araç yolu servis yoluna dönüşen İlim Caddesi'nin ikinci çıkışı olan 122. Sokak'tır. Sokak genişliği tasarım projesindeki tüm servis yolları gibi 3,2 m genişliğinde ve yaya alanları kotundan 5 cm düşürülmüştür.

Çalışmadaki sınır babaları 70 cm yüksekliğinde araç yolu ile yaya mekânlarını ayıran donatı elemanlarıdır. Kesit-görünüşte görülen yüksek aydınlatma elemanları 3 m yüksekliğinde 5 m aydınlatma çapı olan yine korten çelik donatılardır. Çöp kutusu olarak 1 m yüksekliğinde kilitli çöp saklama haznesi olan korten metal donatılar tasarlanmış ve kullanılmıştır. Tüm bu kent donatıları öneri tasarım projesindeki yerleşimlerine uygun olarak F-F' kesit-görünüşünde sunulmuştur.

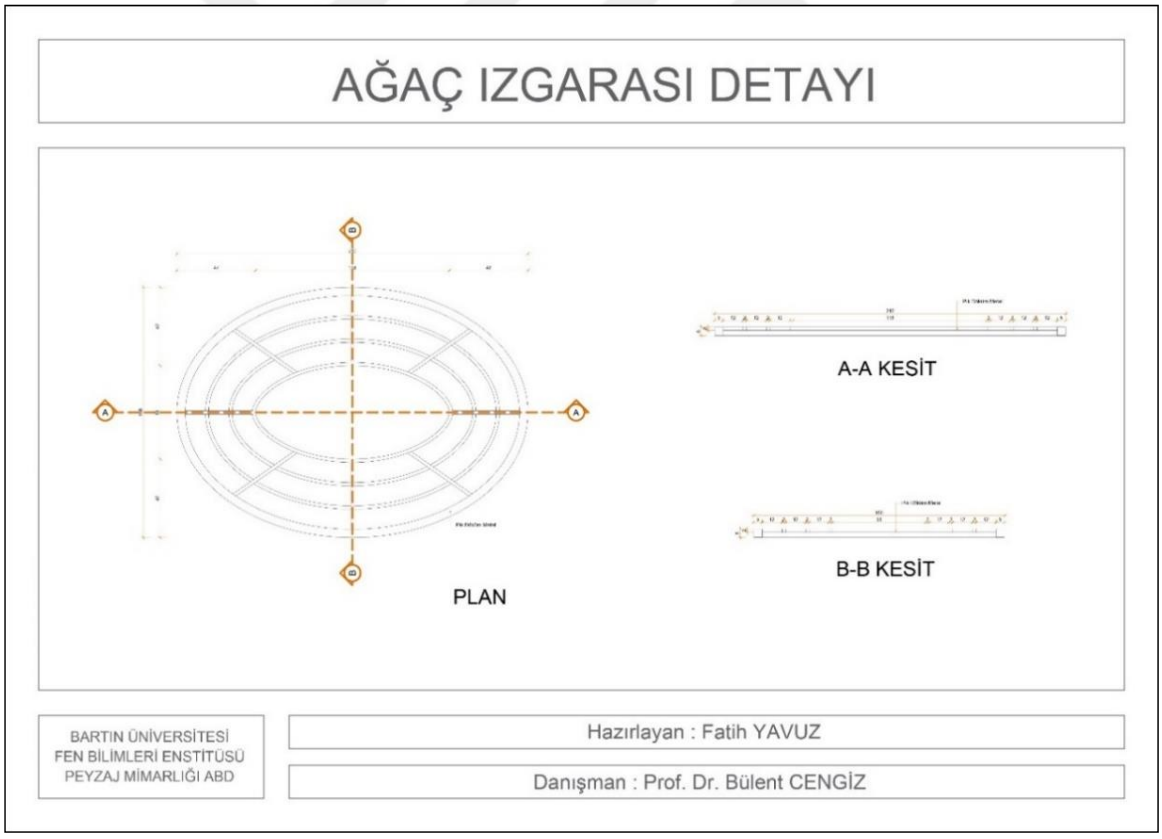
Şekil 5.69: F-F' kesit-görünüşü (Orijinal, 2019).

5.2.4 Detaylar

Öneri kentsel tasarım projesine ilişkin detaylar, aydınlatma elemanları, oturma birimi, sınır elemanı, bildirim panoları, ağaç ızgarası, çöp kutusu ve zemin döşemeleridir.

5.2.4.1 Ağaç Izgarası Detayı

Ağaç ızgaraları sert yüzeyler ile bu yüzeylerde açılan yeşil boşluklara dikilen ağaçlar arasındaki geçişi sağlayan kentsel donatılardır. Izgara ağacın hayati ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde boşluklar içermelidir. Aynı zamanda estetik olarak zemin döşemeleriyle uyumlu tasarım ve malzemeden imal edilmelidir. Çalışmada elips formlu 60x120 cm ebatlarında korten metal ağaç ızgarası kullanılmıştır. Ağaç ızgarasına ait detay Şekil 5.70'de, projede görünümü Şekil 5.71'de sunulmuştur.

Şekil 5.70: Ağaç ızgarası detayı (Orijinal, 2019).

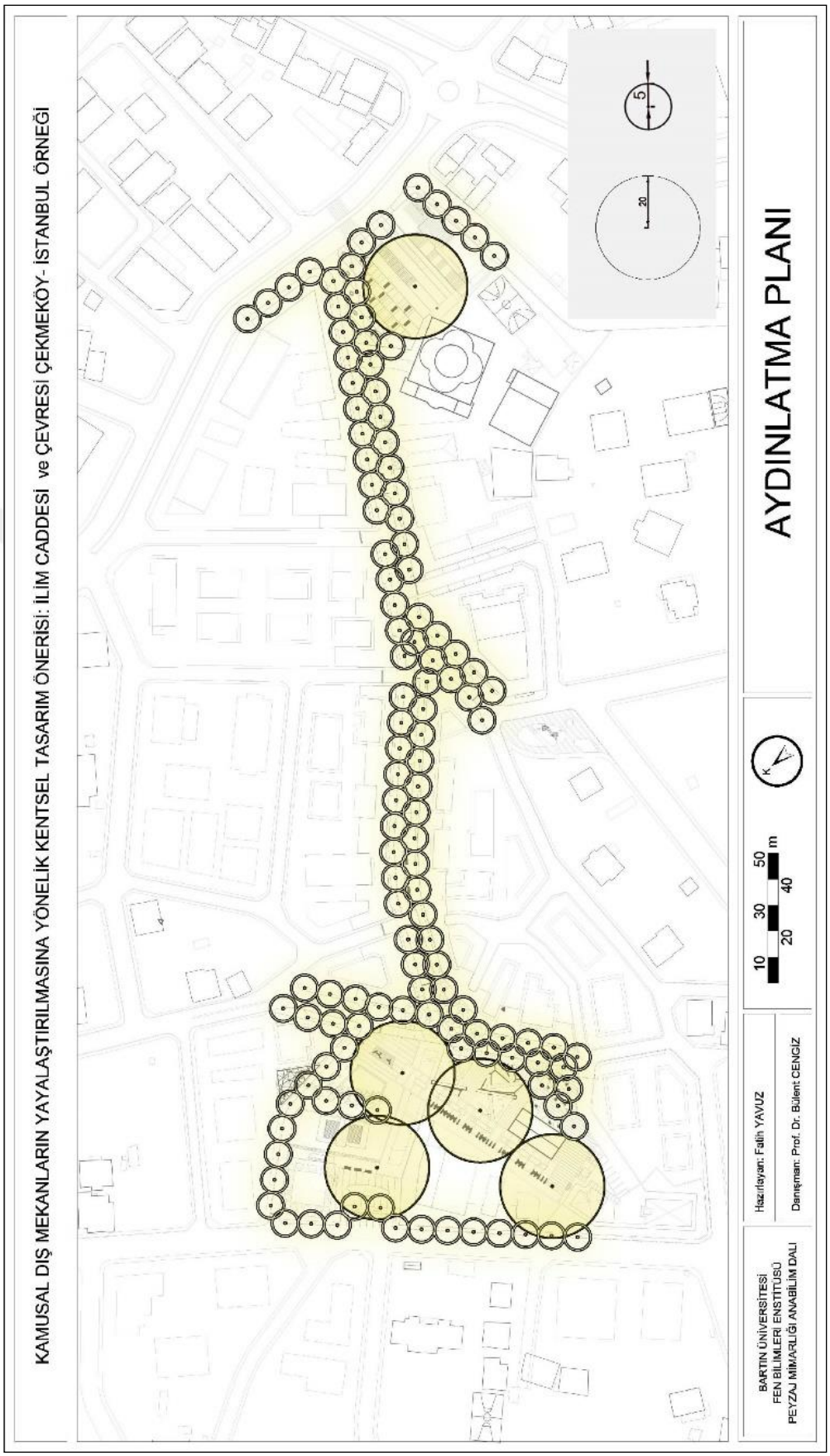
Şekil 5.71: Ağaç ızgarasının projede görünümü (Orijinal, 2019).

5.2.4.2 Aydınlatma Elemanları Detayları

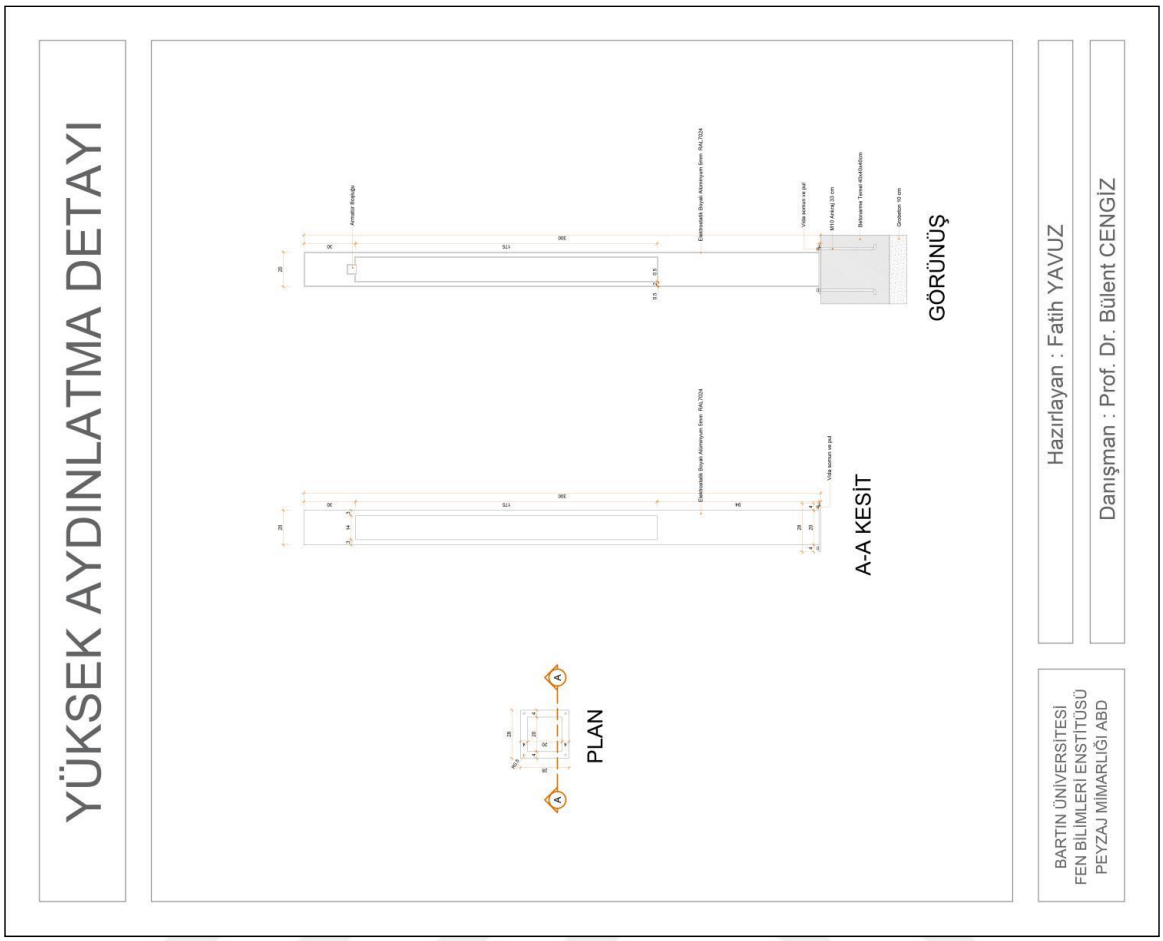
Kentsel tasarım çalışmalarında başarılı bir aydınlatma, projenin her saat kullanabilir olması ve kent güvenliği için önemlidir.

Tasarım projesinde iki tür aydınlatma donatısı kullanılmıştır. Projenin genelinde yüksek aydınlatma olarak 5 m aydınlatma çapına sahip donatı kullanılmıştır. Yer yer de 20 m aydınlatma çapına sahip meydan aydınlatması ile projede tüm alanlar boşluk kalmaksızın aydınlatılmıştır. Aydınlatma tasarımına ait aydınlatma planı Şekil 5.72'de sunulmuştur.

Projede yüksek aydınlatma ve meydan aydınlatması olmak üzere iki çeşit aydınlatma elemanı kullanılmıştır. Projenin alışveriş caddesi olma özelliğiyle tasarımda modern izler barındırması donatı malzemesi seçiminde etkili olmuştur. Bu nedenle modern peyzaj düzenlemelerinde sık sık kullanılan korten metal seçilmiştir. Yüksek aydınlatma elemanının detayları Şekil 5.73'de, projedeki görünümü 5.74'de sunulmuştur.

Şekil 72: Aydınlatma tasarımına ait aydınlatma planı (Orijinal, 2019).

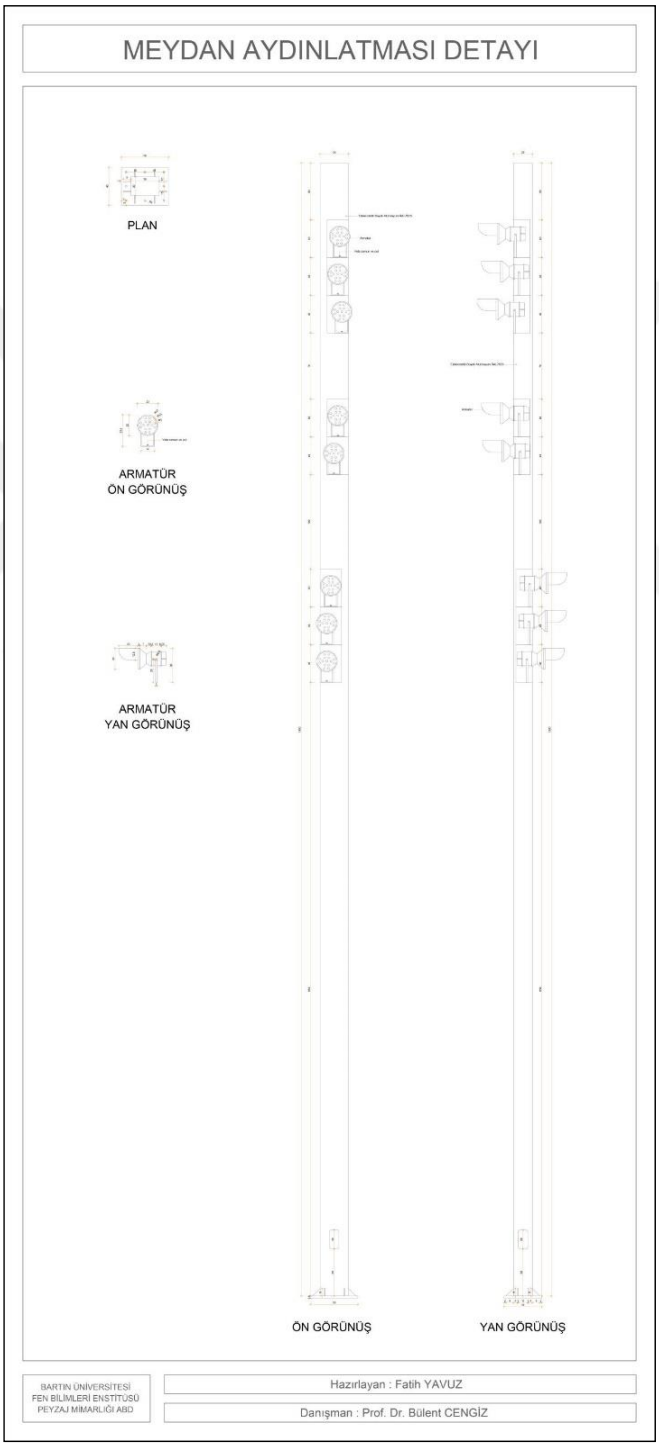

Şekil 5.73: Yüksek aydınlatma detayı (Orijinal, 2019).

Şekil 5.74: Yüksek aydınlatma elemanının projede görünümü (Orijinal, 2019).

Projedeki bir diğer aydınlatma elemanı meydan aydınlatmasıdır. Donatı 12 m boyu ve 20 m çapında aydınlatma alanıyla projenin projeksiyon aydınlatma ihtiyacını çözmektedir. Aydınlatma işlevini özel tasarım direğe bağlı her yöne açısı olan aydınlatma armatürleri görmektedir. Meydan aydınlatma direği ve armatür ekipmanının detayları Şekil 5.75'de, projedeki görünümü Şekil 5.76'da sunulmuştur.

Şekil 5.75: Meydan aydınlatma elemanının detayı (Orijinal, 2019).

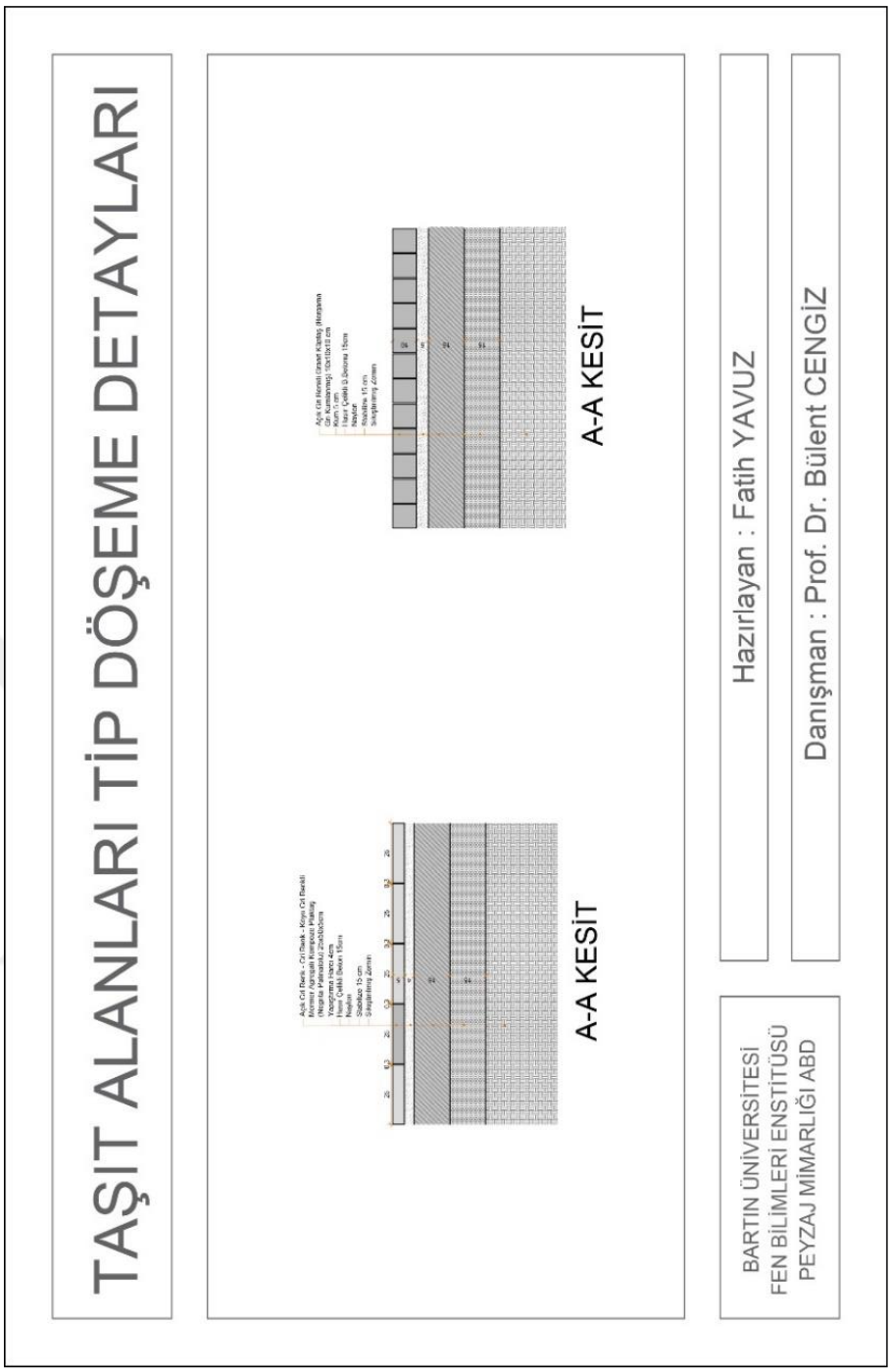

Şekil 5.76: Meydan aydınlatmasının projede görünümü (Orijinal, 2019).

5.2.4.3 Döşeme Detayları

Zemin döşemesi seçiminde projenin türü, yaya veya taşıt trafiği için kullanılacak olma, kolay temin edilebilirlik ve işçilik, kayma düşme gibi sağlığa zarar vermeyecek malzeme seçimi yapılmalıdır. Taşıt trafiğine açık alanlarda gri tonlarında agregalı kompoze plaktaş ve bazalt küptaş kullanılmıştır. Ağaç ızgarasına ait detay Şekil 5.77'de, projede görünümü Şekil 5.78'de sunulmuştur.

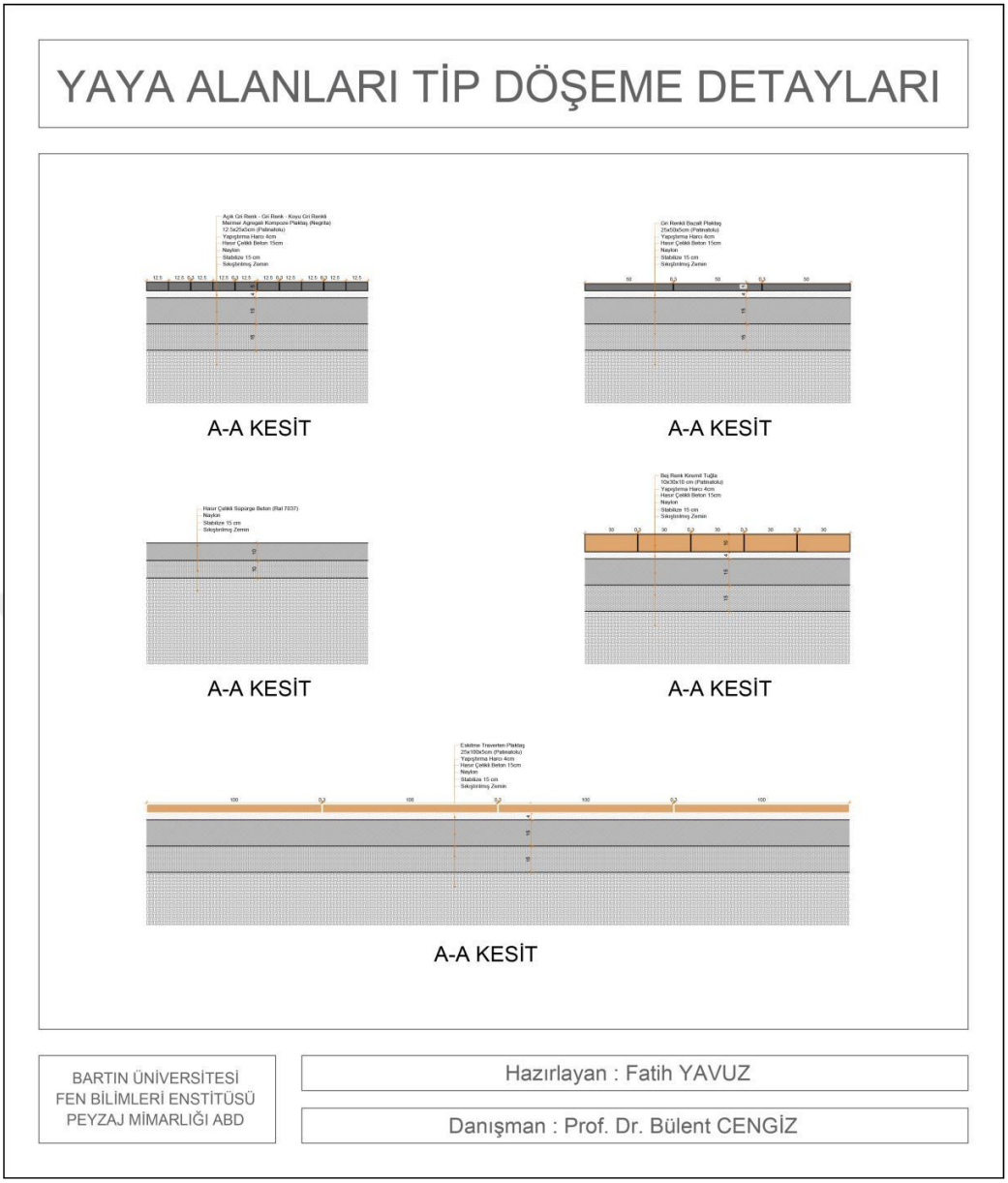
Çalışmada yaya alanlarında üst yüzeyleri düşme kaymalara sebebiyet vermemek için kumlanmış, gri tonlarında agregalı kompoze plaktaş, bazalt plaktaş, eskitilmiş traverten plaktaş, bej renk baskı beton kaplama ve kiremit tuğla kullanılmıştır. Yaya alanlarında kullanılan zemin döşemelerine ait detay Şekil 5.79'da, projedeki görünümleri 5.80'de sunulmuştur.

Şekil 5.77: Taşıt alanlarında tip döşeme detayları (Orijinal, 2019).

Şekil 5.78: Taşıt alanlarındaki döşemelerin projede görünümü (Orijinal, 2019).

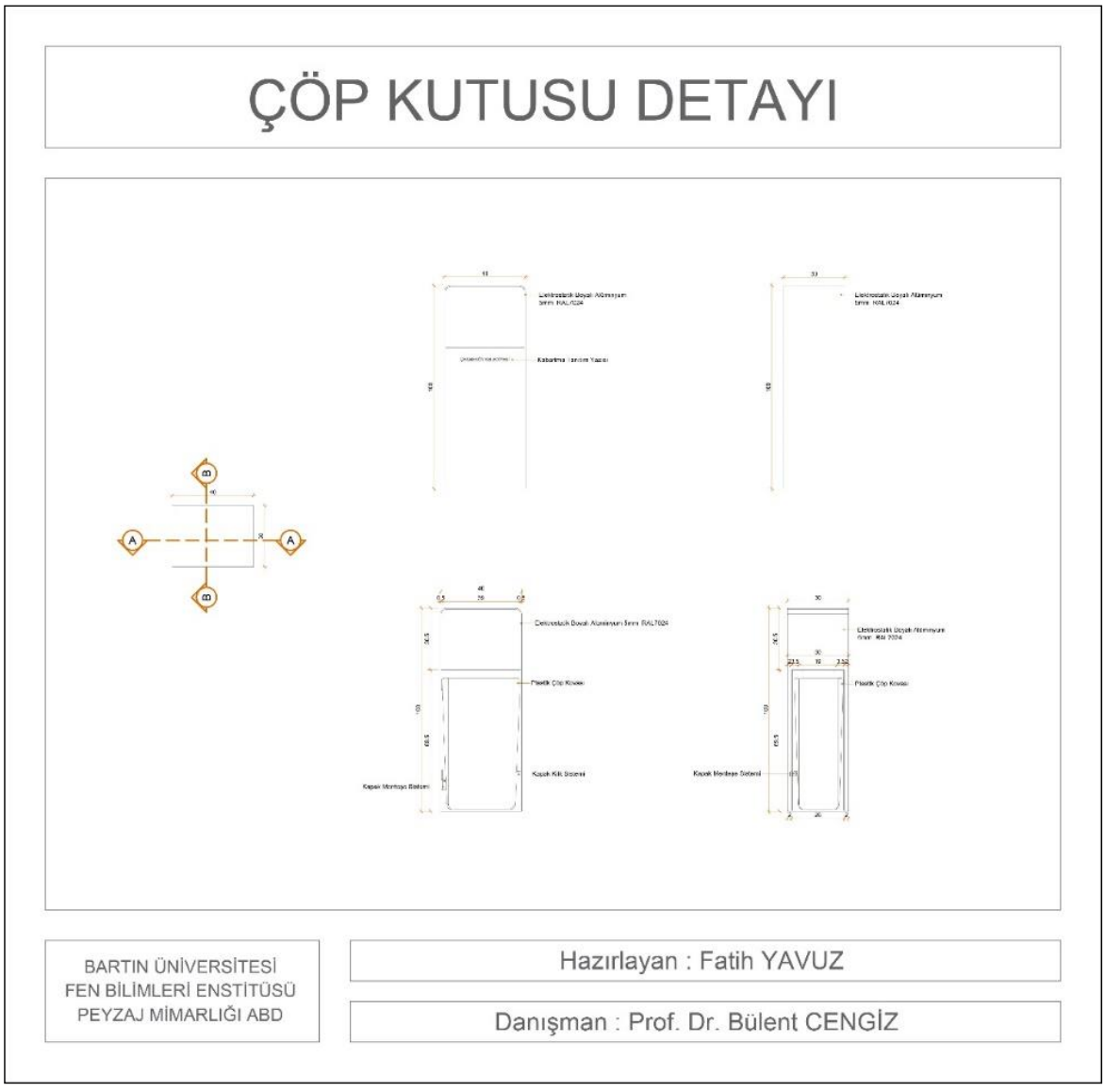
Şekil 5.79: Yaya alanlarında tip döşeme detayları (Orijinal, 2019).

Şekil 5.80: Yaya alanlarındaki döşemelerin projede görünümü (Orijinal, 2019).

5.2.4.4 Çöp Kutusu Detayı

Çöp kutuları kent sağlığı açısından önem taşıyan kentsel donatı elemanlarıdır. Projede 40x40x90 ebatlarında korten metalden imal edilmiş diğer kent mobilyalarıyla estetik açıdan uyumlu çöp kutuları tasarlanmıştır. Çöp kutusuna ait detay Şekil 5. 81'de, projedeki görünümü Şekil 5.82'de sunulmuştur.

Şekil 5.81: Çöp kutusu detayı (Orijinal, 2019).

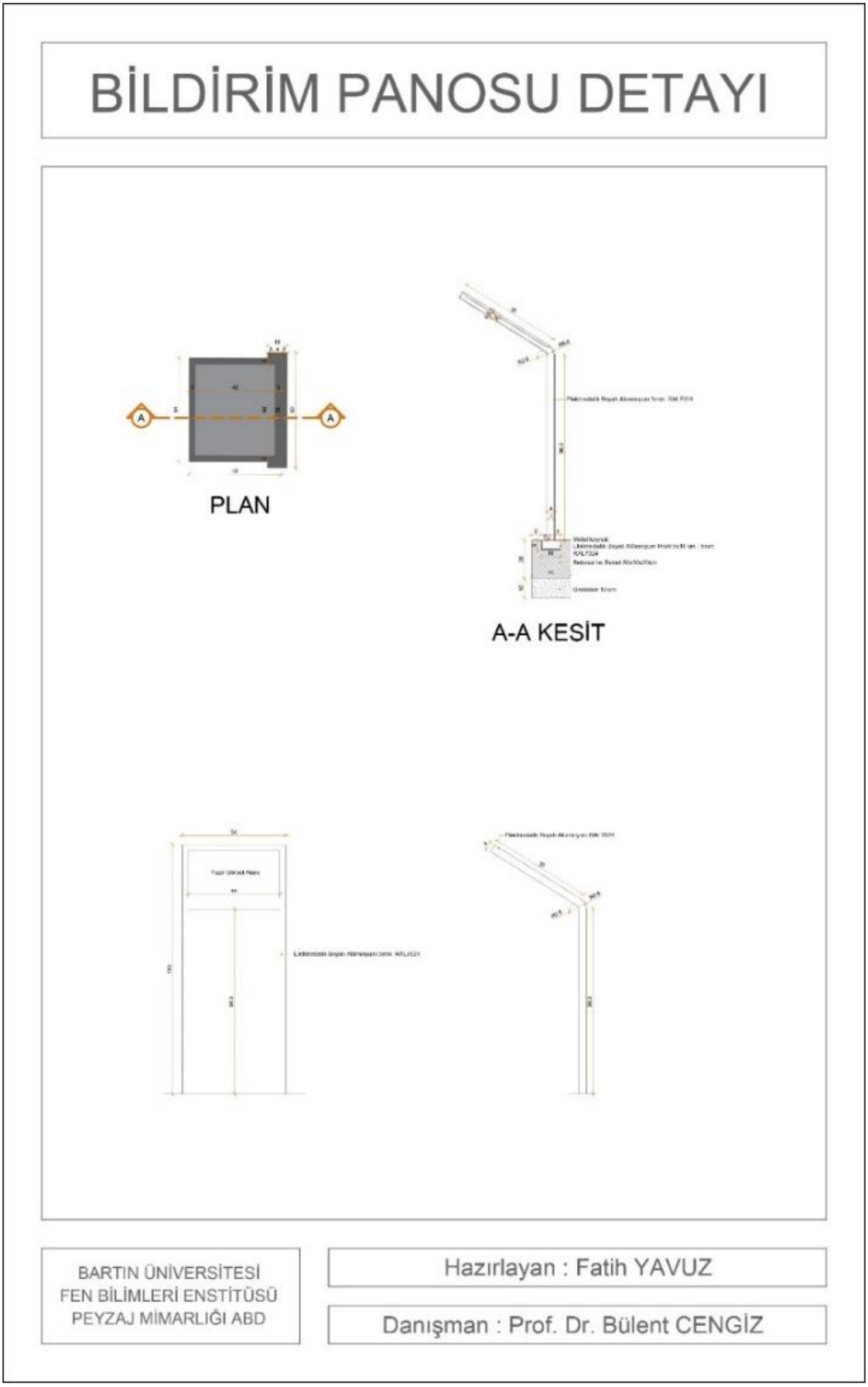

Şekil 5.82: Çöp kutusunun projede görünümü (Orijinal, 2019).

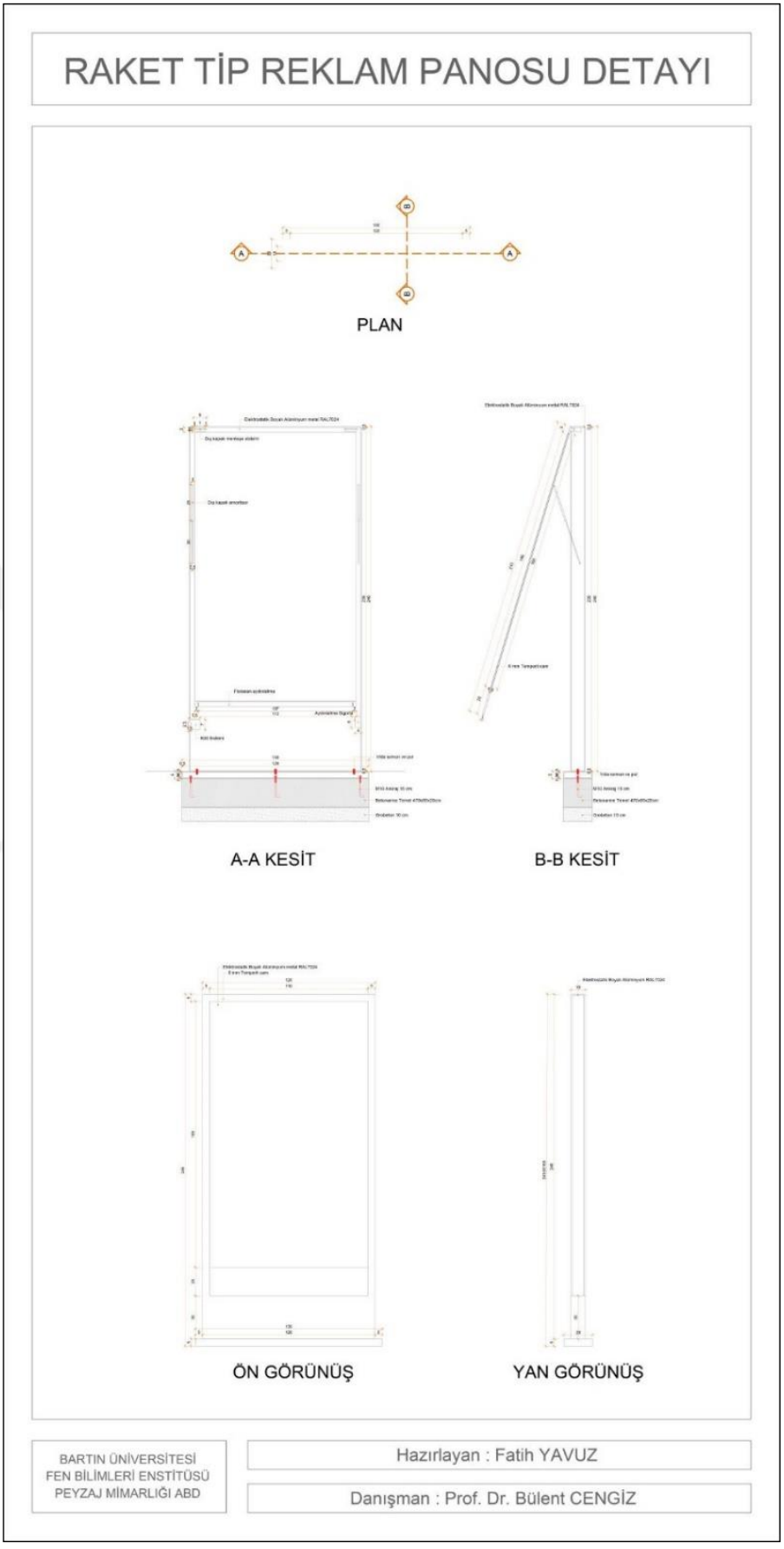
5.2.4.5 Bildirim Panoları Detayları

Bildirim panoları kamusal aydınlatma, bilgi verme ya da reklam gibi ticari amaçlarla ilan ve/veya afiş asılan, bulundukları idari sınır içindeki belediyelere kazanç sağlayan kentsel donatı elemanlarıdır. Bildirim panosu ergonomik tasarım ilkelerince göz okuma mesafesine uygun olarak 120 cm yüksekliğinde, projedeki diğer donatılar gibi korten çelik metalden inşa edilmiştir. Bildirim panosuna ait detay Şekil 5.83'de sunulmuştur.

Projedeki diğer bildirim panosu olan ticari amaçlı raket tip reklam panosu 90x220 cm boyutlarında elektrostatik boyalı çelik malzemeden imal edilmiştir. Malzeme geçişindeki bu farklılık panonun ticari amaç taşımasından dolayı alan içinde direk fark edilmesine olanak sağlamaktır. Raket tip reklam panosuna ait detay Şekil 5.84'de sunulmuştur.

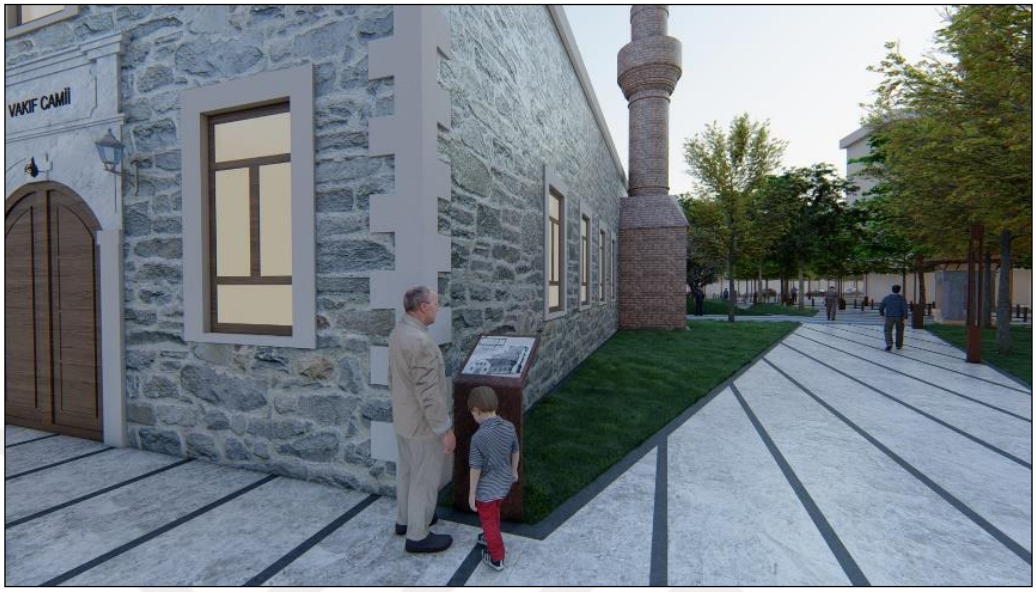

Şekil 5.83: Bildirim panosu detayı (Orijinal, 2019).

Şekil 5.84: Raket tip reklam panosu detayı (Orijinal, 2019).

Bildirim panosunun projede görünümü Şekil 5.85'de, raket tip reklam panosunun projede görünümü Şekil 5.86'da sunulmuştur.

Şekil 5.85: Bildirim panosu projede görüntüsü (Orijinal, 2019).

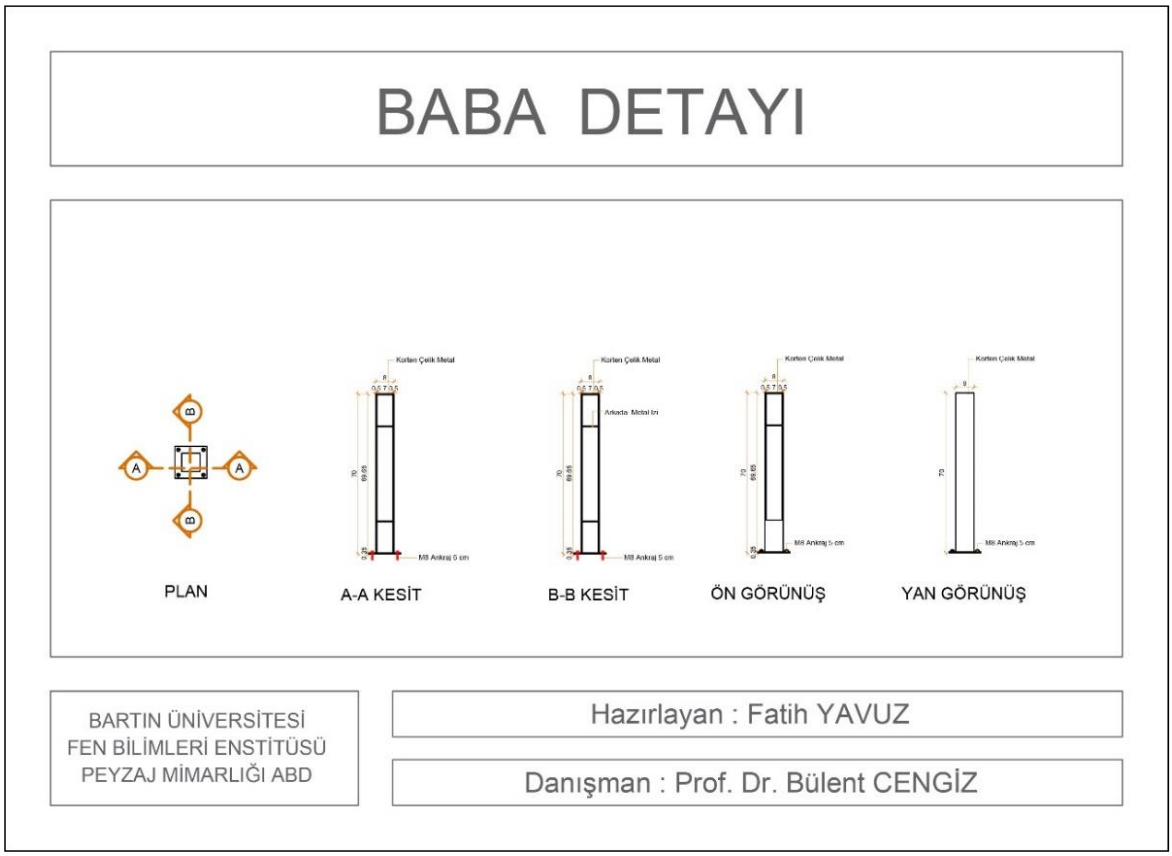

Şekil 5.86: Raket tip reklam panosunun projede görünümü (Orijinal, 2019).

5.2.4.6 Sınır Elemanı Detayı

Sınır elemanları yaya ve taşıt alanları arasındaki hiyerarşik ayrımı belli etmek ve yaya güvenliğini sağlamak amacıyla kullanılan kentsel donatı elemanlarıdır. Projede 90 cm

yüksekliğinde diğer kent uyumlu tasarıma sahip, korten metal sınır elemanı kullanılmıştır. Sınır elamanına ait detay Şekil 5.87'de, projedeki görünümü Şekil 5.88'de sunulmuştur.

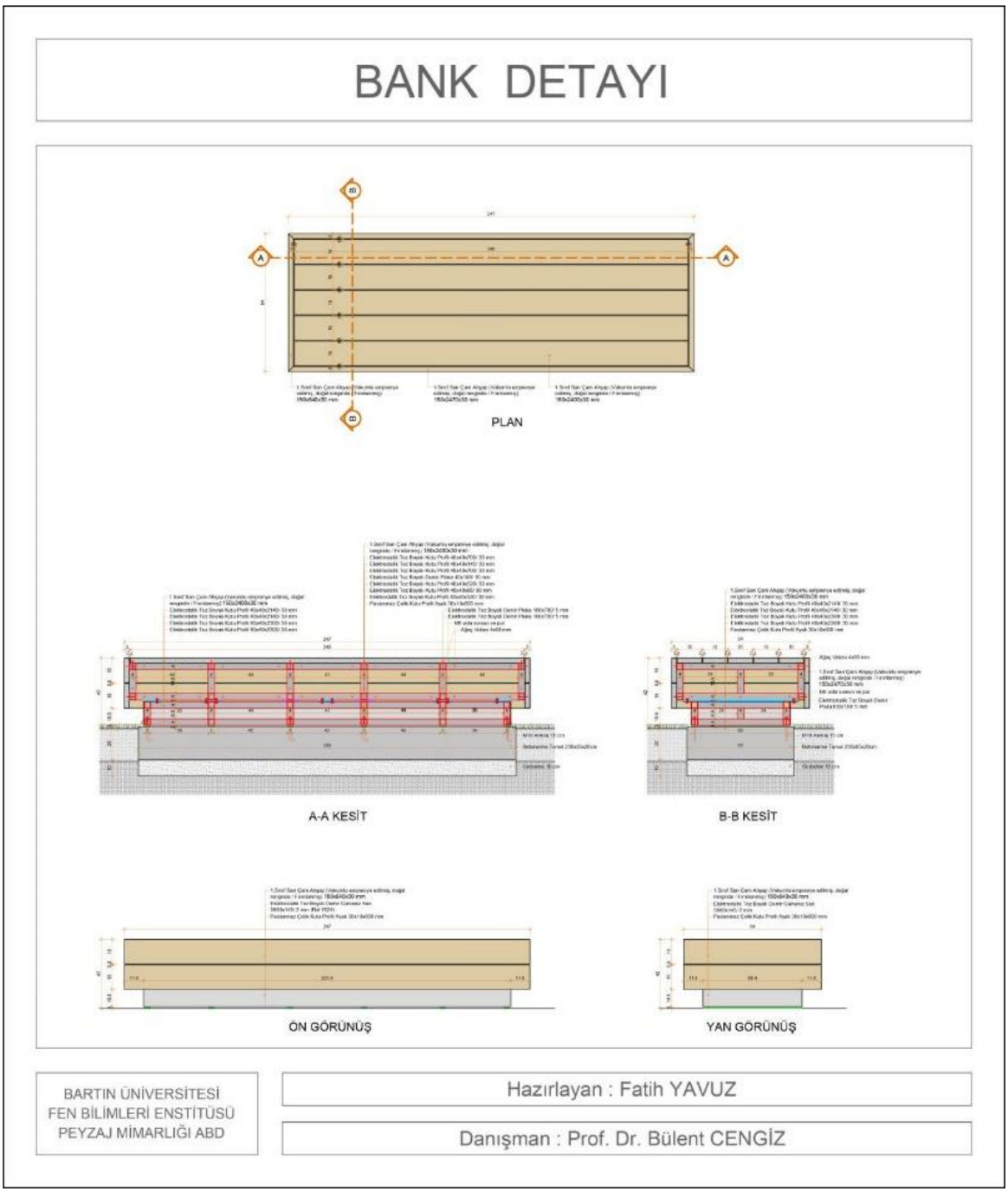
Şekil 5.87: Sınır elemanı detayı (Orijinal, 2019).

Şekil 5.88: Sınır elemanın projede görünümü (Orijinal, 2019).

5.2.4.7 Oturma Birimi Detayı

Projede çelik profil üzerine konstrükte edilmiş otuma alanları ahşap, yan çevreleri projedeki diğer donatıların da yapı malzemesi olan korten metalden imal edilmiş banklar kullanılmıştır. Ahşap bankın detayları Şekil 5.89'da, projede görünümü Şekil 5.90'da sunulmuştur.

Şekil 5.89: Oturma birimi detayı (Orijinal, 2019).

Şekil 5.90: Bankların projede görünümü (Orijinal, 2019).

BÖLÜM 6

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

6.1 Değerlendirme

Bu başlıkta Alemdağ İlim Caddesi ve çevresi öneri kentsel tasarım projesinin oluşturduğu etki alanı, trafik yönetimi, yaya alanları, yapı dönüşümleri, yapı kullanımları, zemin kat kullanımları ve yeşil alanlar ile ilgili değerlendirmeler yapılmıştır.

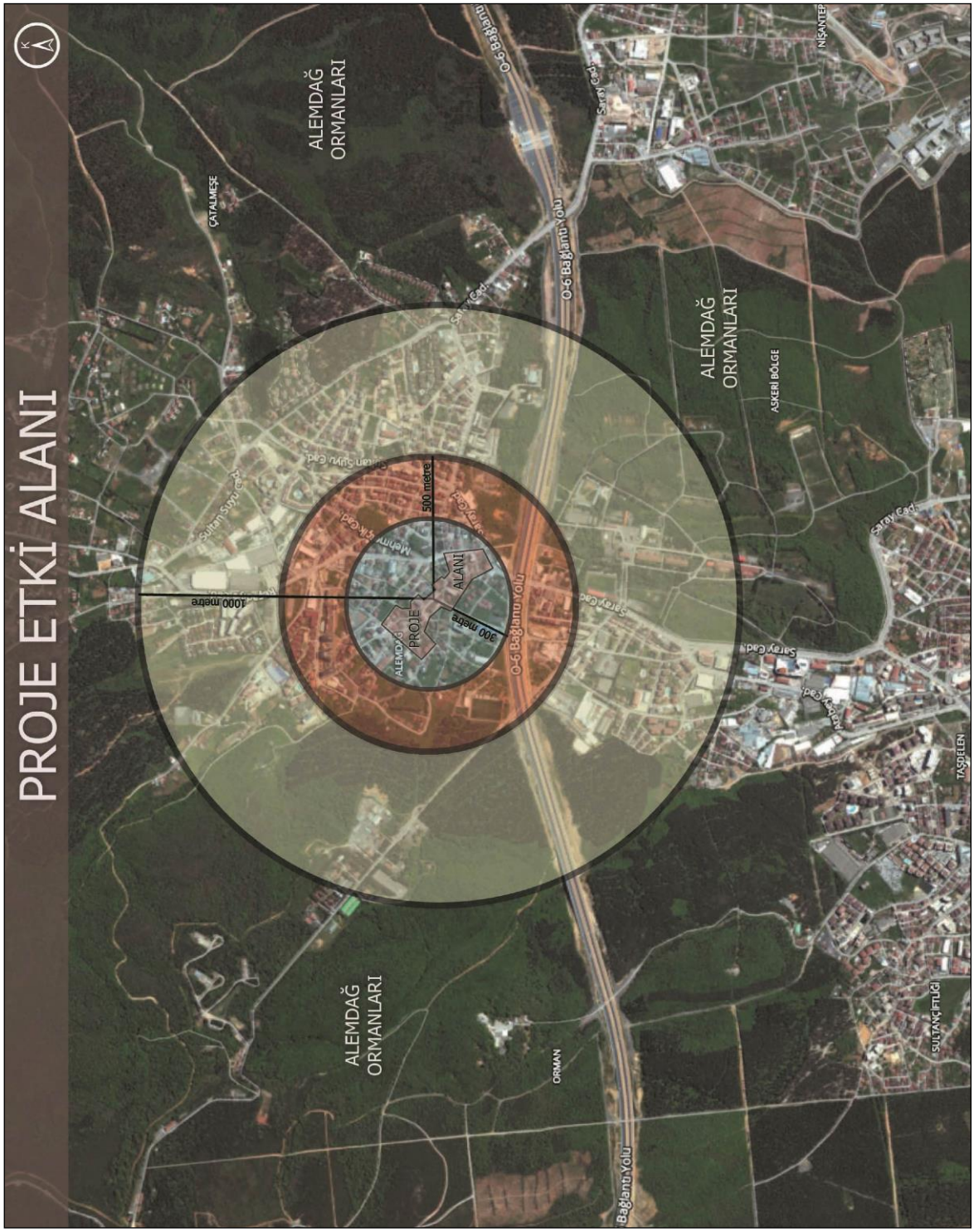
6.1.1 Öneri Kentsel Tasarım Projesinin Oluşturduğu Etki Alanı

Alemdağ coğrafi ve kültürel olarak sadece Alemdağ Mahallesi'nin sınırlarını değil toplumsal hafıza ve semt kültürü olarak etkileşim halinde olduğu Çatalmeşe ve Ekşioğlu mahallelerini içermekte, Reşadiye ve Taşdelen mahallelerini ise sosyal, kültürel ve ekonomik olarak etkilemekte ve etkilenmektedir.

Kamusal yapı stoku olarak bakıldığında araştırma alanı sahip olduğu potansiyelin aksine çoğunlukla dışa kapalı özel mülkiyetli parsel sınırları ve az sayıda ticari işletme ile araç ve yaya trafiği açısından durağan bir yapıya sahiptir.

Öneri kentsel tasarım projesiyle Alemdağ'ı daha yaşanabilir kılmak amaçlanmıştır. Böylece araştırma alanının kentsel yaşam kalitesi üzerinde olumlu etkiler yaratılacaktır.

Sonuç olarak İlim Caddesi ve çevresi kentsel tasarım projesi önerisiyle Alemdağ yeniden canlandırılmış ve dönüştürülmüştür (Şekil 6.1).

Şekil 6.1: Öneri kentsel tasarım projesinin oluşturduğu etki alanı (Orijinal, 2019).

6.1.2 Öneri Kentsel Tasarım Projesinde Trafik Yönetimine İlişkin Değerlendirmeler

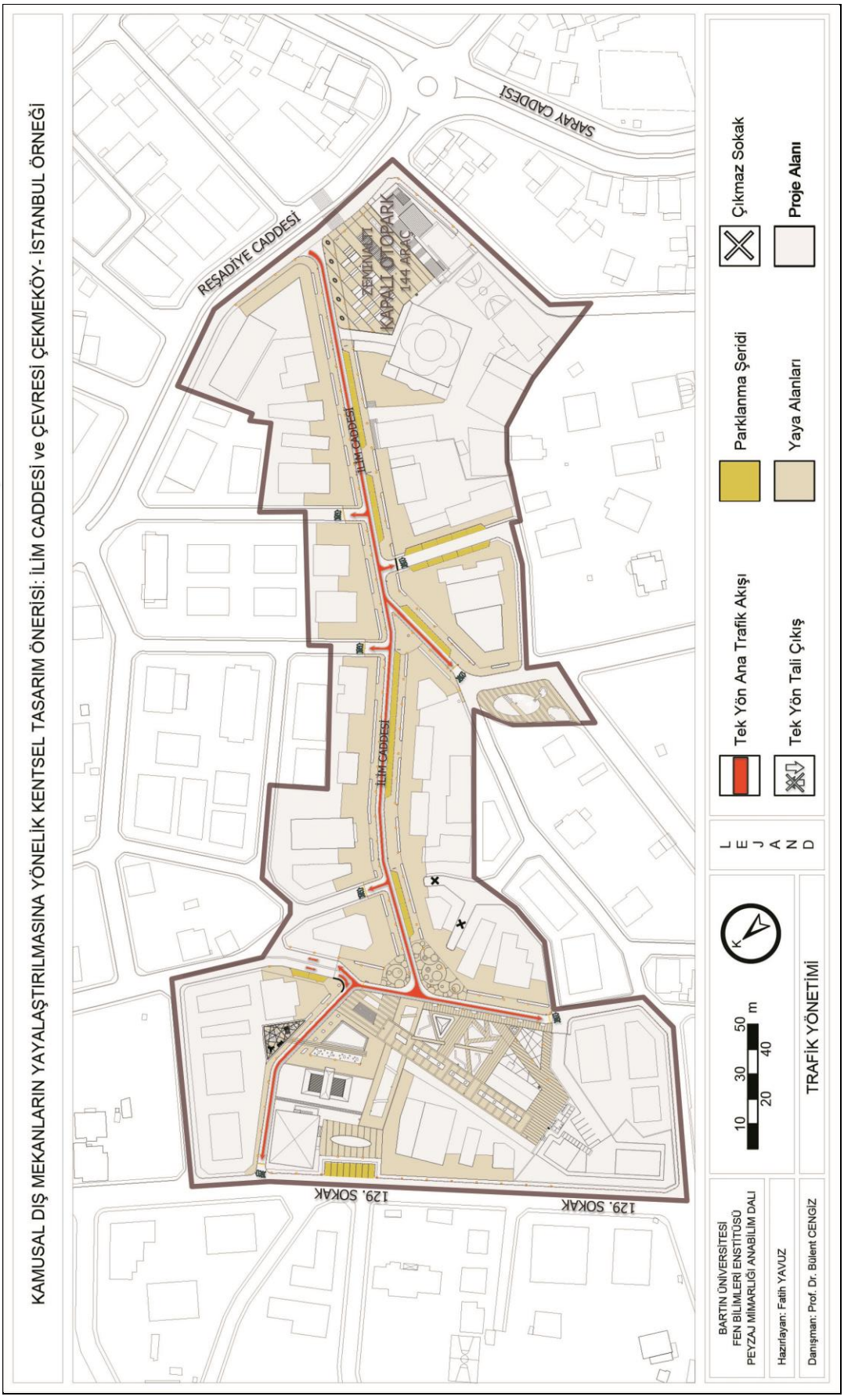
Çalışma alanı ve çevresindeki araç trafiğini oluşturan yollar İlim Caddesi'ni, iki uçta sınırlandıran Reşadiye Caddesi ile 129. Sokak ve 140. Sokaklardır. Aynı zamanda cadde ile bağlantılı 7 tali sokak bulunmaktadır.

Öneri projeyle İlim Caddesi tek yön trafiğe açılarak, bağlantılı 7 tali yol ulaşıma açık bırakılmış fakat İlim Caddesi yönünde trafik sınırlandırıcı elemanlarla yavaşlatılmış bir trafik aksı oluşturulmuştur. İlim Caddesini kesen sokaklardan 127. Sokak bir çıkmaz sokağa dönüşmüş, daha önce Meram Çıkmazı olan sokak ise proje ile Meram Sokak'a dönüşmüştür.

İlim caddesinin 128. ve Balcılar Sokak'la kesişim alanı bir trafik odağı olacak şekilde İlim Caddesi'nden gelen trafiği iki ayrı çıkış olarak dışarı açmıştır. Tablo 4.2'de ifade edilen yolların trafik önceliği ve yoğunluğuna göre derecelendirilmesi değişmemiştir.

Çalışma alanının otopark sorunu kentsel tasarım projesi ile İlim Caddesi üzerinde kurgulanan servis yolunun sol şeridinde, ticari birimler için kısa süreli park olanağı sağlayan 47 adet park cebi ve Alemdağ Meydanı altında oluşturulacak 3 katlı 144 araç kapasiteli kapalı otoparkla çözülecektir.

Sonuç olarak proje alanında daha önce çift yönlü trafiğe açık olan bütün 2. ve 3. dereceli yollar tek yönlü ve kontrollü yavaşlatılmış bir araç trafiğine dönüştürülmüştür. Böylece tasarım projesinin ana unsuru olan kesintisiz yaya alanları fikri araç trafiği bakımından çözülmüştür. Öneri kentsel tasarım projesinde trafik yönetimine ilişkin pafta Şekil 6.2'de sunulmuştur.

Şekil 6.2: Öneri kentsel tasarım projesine ilişkin trafik yönetimi (Orijinal, 2019).

6.1.3 Öneri Kentsel Tasarım Projesinde Yaya Alanlarına İlişkin Değerlendirmeler

Öneri kentsel tasarım projesinde yaya alanları yaklaşık 19.000 m²'dir. Tasarım projesi içinde mülkiyetli alanlardan ticari hizmet birimlerine ait alanların ön kullanım hakları alınarak öneri kentsel tasarım projesi bütününe dâhil edilen yüzeyler ise 6.600 m²'dir. Çalışma alanı içinde araç trafiği, yaya güvenliğini tehdit etmeyecek şekilde düzenlenmiştir. Araç ve yayaların ortak hareketliliğine açık yollar 470 m²'dir.

Tablo 6.1: Öneri kentsel tasarım projesi ile oluşan yaya alanları.

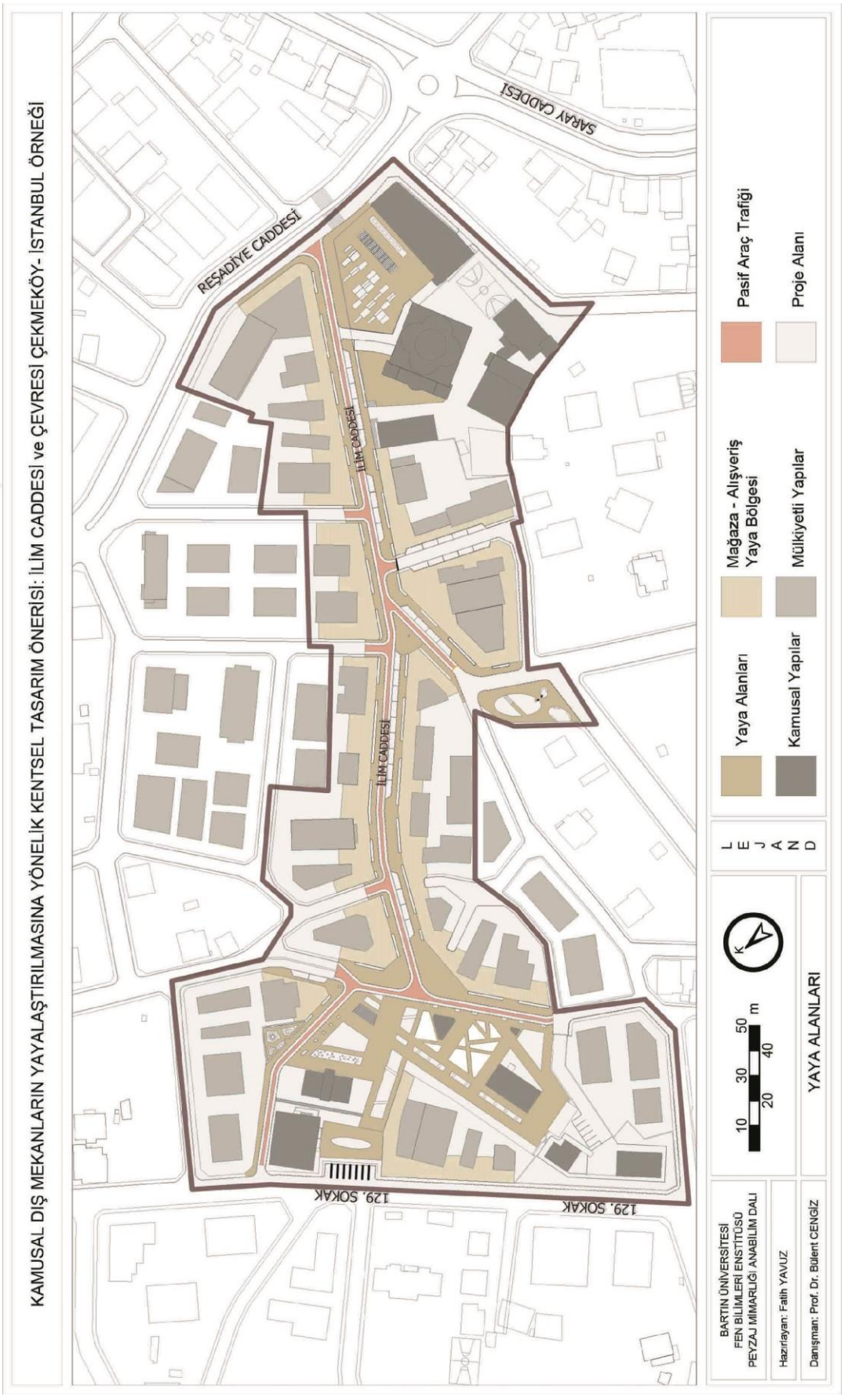
Yaya Alanları	Kamusal Yaya Alanları (m²)	Ticari Birimlere Ait Yaya Alanları (m²)	Araçlarla ortak Kullanılacak Yaya Alanları (m²)	Toplam Yaya Alanları (m²)
Proje Sonrası Yaya Alanları	11.930	6.600	470	19.000

Öneri kentsel tasarım projesi kapsamında hedef Üsküdar Parkı'nın Alemdağ Meydanı'na dönüştürülmesi ile İlim Caddesi, İspinoz Meydanı, Yunus Erenoğlu Parkı ve Alemdağ Aile Sağlığı Merkezi'ni içine alan düzenlemede engelsiz yaya mekânları oluşturmaktadır.

Tablo 6.2: Araştırma alanındaki mevcut yaya alanları ile öneri kentsel tasarım projesindeki yaya alanlarının karşılaştırması.

Yaya Alanları	Yaya Mekanları (m²)	Toplam Proje Alanı (m²)	Toplam Proje Alanına Oranı (%)
Mevcut Durum	2.000	46.600	% 4,29
Öneri Kentsel Tasarım Projesi	19.000	46.600	% 40,77

46.600 m² araştırma alanında mevcut durumda 2000 m² yaya alanı, (çalışma alanının % 4,29) yayaların kullanımına açıktır. Bu değerinde büyük çoğunluğu yayaların kontrollü kullanması gereken araç yollarıdır. Öneri kentsel tasarım projesi ile 19.000 m²'ye ulaşan yaya alanları (çalışma alanının % 40,77'si) ile yaya mekânları açısından yaklaşık 10 kat gelişim sağlanmıştır. Sonuç olarak öneri kentsel tasarım projesi ile çalışma alanı, tasarımın amacına uygun olarak güvenli ve kesintisiz yürünebilir kamusal yaya mekânına dönüşmüştür. Öneri kentsel tasarım projesinde yaya alanlarına ilişkin pafta Şekil 6.3'de sunulmuştur.

Şekil 6.3: Öneri kentsel tasarım projesinde yaya alanları (Orijinal, 2019).

6.1.4 Öneri Kentsel Tasarım Projesinde Yapı Dönüşümlerine İlişkin Değerlendirmeler

Bu çalışmada proje alanındaki mevcut, yenilenen ve yenilenecek özel mülkiyetli yapılar ile cephe iyileştirmesi yapılacak ve/veya yeniden üretilecek bütün kamusal yapılara ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışma alanında dönüşmüş/dönüşecek 46 yapının 36'sı özel mülkiyetli yapılardır. Bunların 8'i % (17,39'u) dönüşmüş, yenilenmiş yapılardır. 28 adet (% 60,86) özel mülkiyetli yapı dönüşüm beklemektedir. Alanda öneri tasarım projesiyle müdahale edilen kamusal yapı sayısı ise 10'dur. Bunların 7'si (% 15.21'i) yeni ve yeniden üretilecek yapılar, 3'ü (% 6,52'si) ise cephe iyileştirme sistemleri uygulanacak yapılardır (Tablo 6.3).

Tablo 6.3: Mevcuttaki durum ve öneri kentsel tasarım projesiyle oluşan yapı dönüşüm sayıları ve yüzdeleri.

Yapı Dönüşümleri	**Kamusal Yapı Adeti**	**Özel Mülkiyetli Yapı Adeti**	**Oransal Dağılım (%)**
Mevcut durum		8	17,39
Öneri Kentsel Tasarım Projesiyle Dönüşecek Yapılar		28	60,86
Öneri Kentsel Tasarım Projesiyle Yeni/Yeniden Üretilecek Yapılar	7		15.21
Öneri Kentsel Tasarım Projesiyle Cephe İyileştirilmesi Yapılacak Yapılar	3		6,52
Toplam	46		100

Sonuç olarak kamusal ve özel mülkiyetli tüm yapılarda oluşturulan bütünlük ile kentsel tipolojide bir uyum sağlanmıştır. Öneri kentsel tasarım projesinde yapı dönüşümlerine ilişkin pafta Şekil 6.4'de sunulmuştur.

Şekil 6.4: Öneri kentsel tasarım projesiyle oluşan yapı dönüşümleri (Orijinal, 2019).

6.1.5 Öneri Kentsel Tasarım Projesinde Yapı Kullanımlarına İlişkin Değerlendirmeler

Proje alanında özel mülkiyetli ve kamusal olmak üzere 2 çeşit yapı türü bulunmaktadır. Öneri kentsel tasarım proje alanı sınırları içinde toplamda 48 adet yapı olup bunların 13 tanesi kamusal sosyal fonksiyonları olan yapılardır. Yüzdesel olarak bakıldığında proje alanında %72,92'si mülkiyetli, %27,08'i ise kamusal yapılardır. Tasarım çalışması ile konut-ticaret gibi yapıların yoğunluğu indirgenmiş ve kamusal yapı stoku arttırılarak kentsel-kamusal kullanım alanlarına yönelik gelişim sağlanmıştır (Tablo 6.4). Öneri kentsel tasarım projesinde yapı kullanımlarına ilişkin pafta Şekil 6.5'de sunulmuştur.

Tablo 6.4: Mevcut durumdaki ve öneri kentsel tasarım projesi ile oluşturulan kamusal yapı kullanımları.

Kamusal Yapı Kullanım Tipi	**Mevcut Yapı Sayısı**	**Öneri Kentsel Tasarım Projesi ile Oluşturulan Yapı Sayısı**
Eğitim - Öğretim	4	4
Yönetim - İdare	1	1
Kültür - Sanat	0	1
Sağlık	1	1
İbadet	2	2
Sosyal Tesis	1	1
Kütüphane - Müze	0	1
Çeşme	0	1
Abdesthane	0	1
Toplam	**9**	**13**

Sonuç olarak daha önce 9 adet olan kamusal yapı sayısı öneri kentsel tasarım projesi ile 13'e yükselmiştir. Böylece kamusal yapı artışında 4 adet (% 44.44) olarak bir gelişim sağlanmıştır (Tablo 6.5). Kentliler için alana yeni kamusal fonksiyonlar ilave edilmiştir. Bu gelişim sonucu proje alanının kamusal aktivitelere yetkinliği, kullanıcı profilinin çeşitliliği artmış, sonuç olarak proje alanın kamusal merkez etkisi kuvvetlenmiştir.

Tablo 6.5: Öneri kentsel tasarım projesi ile oluşturulan kamusal yapı gelişimi.

Yapı Kullanımları	**Mevcut Kamusal Yapı Sayısı**	**Öneri Kentsel Tasarım Projesi İle Oluşturulan Kamusal Yapı Sayısı**	**Gelişim (Sayı-Yüzde)**
Kamusal Yapı Gelişimi	9	13	4 - % 44.44

Şekil 6.5: Öneri kentsel tasarım projesi ile oluşturulan yapı kullanımları (Orijinal, 2019).

6.1.6 Öneri Kentsel Tasarım Projesinde Zemin Kat Kullanımlarına İlişkin Değerlendirmeler

Öneri kentsel tasarım projesi ile İlim Caddesi'ne bakan bütün konut yapılarının zemin katları proje konseptine uygun olarak ticari ünitelere dönüştürülmüştür. Caddeye bakan binalar hariç aynı ada içinde bulunan diğer parsellerin zemin katları konut olarak değerlendirilmiştir. İlim Caddesi ve çevresindeki diğer sosyal, eğitim ve ibadet gibi kamusal işlevleri olan yapıların zemin katları binanın işleviyle aynı şekilde değerlendirilmiştir. Öneri kentsel tasarım projesinde zemin kat kullanımlarına ilişkin pafta Şekil 6.6'da sunulmuştur.

Öneri kentsel tasarım çalışması ile zemin kat kullanımı olarak 27 ticari ve 8 konut olmak üzere 35 özel mülkiyetli, 13'ü kamusal toplam 48 adet yapı bulunmaktadır. Bunlar yüzde olarak % 56,24'ü ticari, % 16,66'sı konut, % 27,08'i kamusal yapılar şeklindedir (Tablo 6.6).

Tablo 6.6: Öneri kentsel tasarım projesinde zemin kat kullanımı.

Öneri Kentsel Tasarım Projesinde Zemin Kat Kullanımları	Ticari	Konut	Kamusal	Toplam
Yapı Adeti	27	8	13	48
Oransal Dağılım - %	56,24	16,66	27,08	100

Şekil 6.6: Öneri kentsel tasarım projesinde zemin kat kullanımları (Orijinal, 2019).

Proje alanında mevcut durumda (Tablo 4.6) %27,45 olan ticari kullanım oranı %56,24'e, % 15,68 olan kamusal kullanım oranı % 25,53'e yükselirken, % 56,86 olan konut oranı %17,02'ye düşmüştür. Bu da göstermektedir ki öneri kentsel tasarım projesi ile İlim Caddesi ticari bir aksa dönüştüğü için zemin katlarda ticari fonksiyon ön plana çıkmıştır (Tablo 6.7).

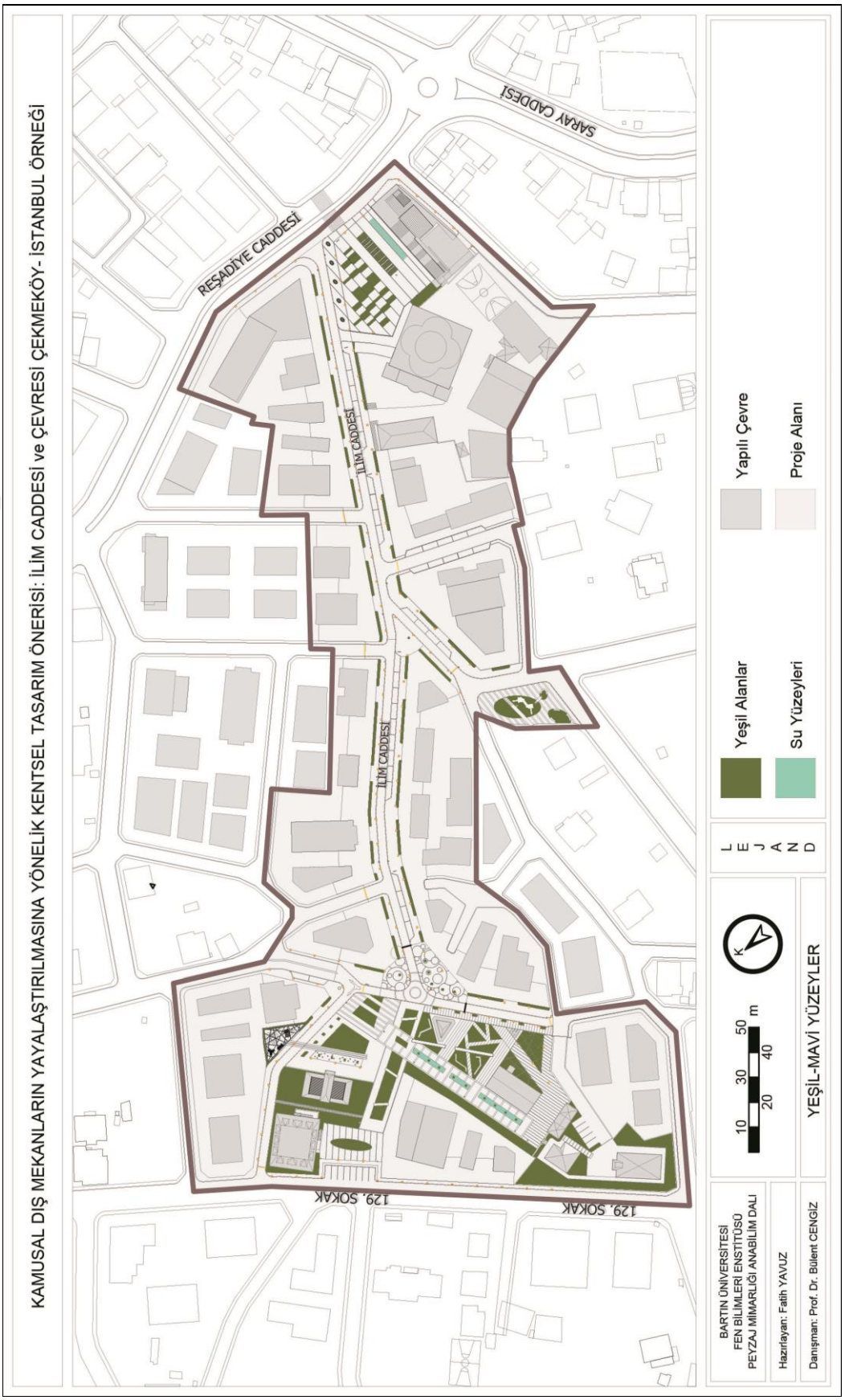
Tablo 6.7: Mevcut durum ile öneri kentsel tasarım projesindeki zemin kat kullanımlarının karşılaştırması.

Zemin Kat Kullanımları	Ticari	Konut	Kamusal	Toplam
Mevcut Durumdaki Yapı Adeti	14	29	9	51
Oransal Dağılım – %	27,45	56,86	15,68	100
Öneri Kentsel Tasarım Projesindeki Yapı Adeti	27	8	13	48
Oransal Dağılım - %	56,24	16,66	27,08	100

Ticari ve kamusal yapılar toplamı, Tablo 6.7'de ifade edildiği üzere mevcut durumda % 43,13 iken öneri kentsel tasarım projesiyle % 82,97'ye çıkmıştır. Böylece öneri kentsel tasarım projesiyle İlim Caddesi ve çevresinde zemin kat kullanımlarında artan ticari ve kamusal kullanıma bağlı olarak yaya hareketliliği aktif şekilde oluşacak, sonuçta olarak caddenin kamusal dış mekân işlevi öne çıkmış olacaktır.

6.1.7 Öneri Kentsel Tasarım Projesinde Yeşil Alanlara İlişkin Değerlendirmeler

Öneri kentsel tasarım projesinde yeşil alanlar tasarım çizgileri ekseninde yeşil yüzeyler olarak oluşturulmuştur. Bu alanlar aynı zamanda tüm bitkisel tasarımın üzerinde şekillendiği yüzeylerdir. Öneri kentsel tasarım yaklaşımında mevcuttaki korkuluklarla çevrili yeşil alan ve yüzeylerden vazgeçilerek çim oturma alanları, bitki parterleri ve çim oyun alanları gibi yeşil mekanlar ile kullanıcıları bir araya getirmeyi hedefleyen bir konsept belirlenmiştir (Şekil 6.7).

Şekil 6.7: Öneri kentsel tasarım projesiyle oluşturulan kentsel açık yeşil alanlar (Orijinal, 2019).

Çalışma alanı toplamı yaklaşık 46.600 m²'dir. Mevcut durumda çalışma alanında kentlilerin kullanabileceği alan (Tablo 4.7)'de 475 m² Üsküdar Parkı ve Yunus Erenoğlu parkları, 200 m² Vakıf Camii önündeki pasif yeşil alan ve her kesimin tamamına direk açık olmayan 955 m² kamusal yapılara ait açıklıklardır. Bunların toplamı 1630 m²'dir. Öneri kentsel tasarım projesi ile sadece yeşil yüzeylerin toplam miktarı 2675 m²'dir. Bu alan çim ve bitkisel tasarım bulunan geçirimli yüzeyleri ifade etmektedir. Proje ile çalışma alanının tamamına yakını kent kullanıcılarının direk temas edecekleri kentsel kamusal mekâna dönüşecektir. Bu alanların toplamı 22.000 m²'dir. Mevcutta % 3,49 olan kentsel açık yeşil alanlar, öneri kentsel tasarım projesi ile % 47,21'e çıkarak yaklaşık 13.5 kat gelişim göstermiştir (Tablo 6.8).

Tablo 6.8: Mevcut durum ile öneri kentsel tasarım projesinde oluşturulan kentsel açık yeşil alanların karşılaştırılması.

Kentsel Açık Yeşil Alanlar	Kentsel Açık Yeşil Alanlar (m²)	Toplam Proje Alanı (m²)	Toplam Proje Alanına Oranı (%)
Mevcut Durum	1.630	46.600	3,49
Öneri Kentsel Tasarım Projesi	22.000	46.600	47,21

Sonuç olarak mevcut durumda çok kısıtlı ve sınırlayıcı etkilere sahip açık yeşil alanlar öneri kentsel tasarım projesi ile kullanıcıların etkileşim halinde olabileceği kentsel açık yeşil alanlara dönüşmüştür.

6.2 Sonuç

İlim Caddesi ve çevresi öneri kentsel tasarım projesinde kamusal yapılar, mekânlar ve yeşil alanlarla yaya öncelikli kentsel tasarım yaklaşımı kapsamında semt hafızasını koruma ve canlandırma kurgusu hedeflenmiştir.

Ana fikri yayalaştırma olan öneri kentsel tasarım projesinde kamusal ve ticari yapıları birbirine bağlayan, yavaşlatılmış trafiğe açık, zemin döşemeleri ve sınır donatı elemanlarıyla yaya bütünlüğünü bozmayan bir araç servis yolu kurgulanmıştır.

Öneri kentsel tasarım projesindeki kamusal yapılar, planlama ve tasarım kararları doğrultusunda yerinde koruma, yeniden inşa etme, yeniden işlevlendirme şeklinde

kullanımları ve cephe tasarımlarıyla yer almaktadır. Yapılar caddeye, meydanlara açılarak yayalaştırılan zeminlerle ilişkileri en güçlü olacak şekilde kurgulanmıştır.

Öneri kentsel tasarım projesindeki sert zeminler, su ögeleri, kullanıcılarla mekânlar arasındaki ilişkiyi sağlayan zemin döşemeleri, tasarım bütünlüğüne sahip fonksiyonel ve estetik kent mobilyaları alanın yapısal peyzaj projesini ögelerini oluşturmaktadır. Yapısal peyzaj projesinin kalitesi yaya alanlarının sağlıklı ve ergonomik olmasını sağlamaktadır. Yapısal ve bitkisel peyzaj ögeleri arasındaki birliktelik ve estetik uyum kentsel tasarım projesinin kalitesini ortaya koymaktadır. Alandaki bitkisel tasarımlarla kullanıcılara korunaklı yaya alanları oluşturulmuş, yapılarla sokak arasında yeşil sınırlar çizilmiştir. Bitkisel tasarımın gücünden faydalanılarak İspinoz Meydanı ve Bahçesinde kentsel hafıza alanları tasarlanmıştır.

Öneri kentsel tasarım projesi, çalışma alanının sahip olduğu fiziksel konumu ve kültürel belleğinden, içerdiği kamusal mekân ve yapı çeşitliliğinden faydalanılarak alınan planlama ve tasarım kararları doğrultusunda mülkiyetli alanları kendi içinde yenileyen, kamusal yapıları ve mekânları tasarım bütünlüğü içinde yeniden işlevlendiren, ticari hareketlilik oluşturarak, kesintisiz yaya bölgesi içinde yaşayan bir kentsel kamusal alan tasarımını hedefleyen Peyzaj Mimarlığı ve şehircilik açısından alana değer katan önemli yaklaşımlar içermektedir.

KAYNAKLAR

Açıkgöz, A.T. (2014). Kentsel Dönüşümün Ekonomik, Mekânsal, Sosyal Etkileri ve Kamunun Rolü: Ankara Gültepe (Çinçin) Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Ankara, 206 s.

Adilhan, Ö. (2018). Kentsel Yenileme Sürecinde Kentsel Tasarımın Önemi: Aydın-Söke Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, İzmir, 127 s.

Binici, D. (2014) Tarih Dilde Can Buluyor: Çekmeköy - Bir Sözlü Tarih Çalışması; Şan Ofset, İstanbul.

Binici, P. (2018). Kentsel Dönüşüm Ve Yenileme Uygulamalarında Mekân Ve Aktörler Arası İlişkiler, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Gayrimenkul Geliştirme Anabilim Dalı, İstanbul, 173 s.

Çetin, (2011). Sürdürülebilir Kentsel Yenilemenin Değerlendirilmesi İstanbul Yedikule Mahallesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, İstanbul, 199 s.

Çalışkan, M. (2011). Kamu Yararı Bağlamında Kamusal Mekânlarda Bir Yayalaştırma Örneği Eminönü Tarihi Yarımada (Hobyar Mahallesi Ve Çevresi) Yayalaştırma Projesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, İstanbul, 149 s.

Demir, Ü. (2008). Peyzaj Tasarımında Yaya Bölgeleri Antakya Hürriyet Caddesi Yayalaştırma Örneği, Yüksek Lisans Tezi Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Hatay, 96 s.

Demirkıran, S. (2008). Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Yerel Yönetimlerin Rolü: Bursa Büyükşehir Belediyesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Edirne, 107 s.

Gençdoğuş, F. (2017). Kentsel Tasarım Yarışmalarında Analitik Bir Yaklaşım: "Mekân Dizim Yöntemi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, İstanbul, 95 s.

Gültiken, T. (2010). Yayalaştırılmış Sokakların Kentsel Mekânda Başarısının Değerlendirilmesi İstanbul – Beyoğlu / İstiklal Caddesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul, 129 s.

Kalkancı, S. (2007). Yaya Yolu Güzergâhındaki Yeme-İçme Mekânlarına İlişkin Karşılaştırmalı Bir Analiz Ve Nişantaşı Bölgesi İçin Bir Kentsel Tasarım Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, İstanbul, 128 s.

Kolay, A. (2012). *İstanbul'un Yaşam Pınarı Çekmeköy*, Yıkılmazlar Matbaacılık, İstanbul.

Okumuş, (2011). Sürdürülebilir Kentsel Yenileme İçin Bir Yaklaşım: Çanakkale Fevzipaşa Mahallesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, İstanbul, 101 s.

Özhatay, N., Özhatay, E. ve Keskin, M. (2017*). Çekmeköy'ün Kır Çiçekleri*, Rumi Matbaa, İstanbul.

Özsel, S.B. (2009). Bina-Kentsel Mekân Arayüz Özelliklerinin Kentsel Yaya Mekânlarına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, İstanbul, 75 s.

Pestil, M.Z. (2015). Kentsel Dönüşüm Sürecinde Nitelikli Yapı Üretimi, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Bursa, 123 s.

Polatkan, P. (2007). Kentin Mekânsal Gelişmesinin Yönlendirilmesinde Stratejik Yaklaşım: Kentsel Tasarım – Projeler İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, İstanbul, 105 s.

Sertkaya, İ. (2011). Kent Meydanları: Adana 5 Ocak Meydanı Örneği Üzerine Bir İrdeleme, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul, 129 s.

Şenkaynak, P. (2010). Yaya Bölgelerinin Kentsel Peyzaj Planlama Açısından Önemi ve İstanbul'daki Bazı Örneklerin İncelenmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 202 s.

Sargut Gelen, S. (2016). Mekânsal Kimliğin Sürdürülmesinde Tarihi Kent Merkezlerinin Kamusal Gücünün Kentsel Tasarım Bağlamında Değerlendirilmesi: İstiklal Caddesi Aksı Ve Taksim Meydanı (İstanbul) Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İzmir, 283 s.

Türk, S. (2012). Kentsel Yenilemede Sürdürülebilirlik, Emekyemez Ve Arap Cami Mahalleleri Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Anabilim Dalı, İstanbul, 239 s.

Yerli, Ö. (2007). Kentsel Koridorların Estetik Ve İşlevsel Yönden İrdelenmesi: Düzce Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul, 157 s.

Yıldız, A. (2007). Tarihsel Birikime Sahip Kentsel Açık Alanların Dinamizmi - İstanbul Kent Örneği; Beyazıt Meydanı, Sultanahmet Meydanı Ve Taksim Meydanı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, İstanbul, 80 s.

URL-1 (2018). http://www.cekmekoysempozyumu.com, Çekmeköy Sempozyumu, Çekmeköy'ün Kısa Tarihi, (20.04.2019).

URL-2 (2019). http://cumhurersin.com/alemdag, Cumhur Ersin, Alemdağ, (27.07.2019).

BİBLİYOGRAFYA

Antoniu, J. (1971). Environmentel Management, Planning For Traffic, McGraw Hill Book Company Limited, Maidenhead,Berkshire, England.

Aru, K. A. (1965). Yayalar, Taşıtlar: Şehir Dokusunda Yeni Ulaştırma Düzenleri, *İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları*, İstanbul.

Aslan, S. (2006), Anıt ve Meydanlarda Oran ve Ölçek Kavramları Taksim Cumhuriyet Anıtı İncelemesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Aşıkoğlu, G. (2000). Hızla Değişen Toplum Yapısı İçinde Halk Meydanlarının Mekânsal Analizi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Ayrancı, İ. (2007). Koruma Alanlarının Yönetimi ve Yönetim Planı Sürecinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Barnet, J. (1980). An Introduction to Urban Design, U.S.A.

Baykal, G. (1996). Kentsel Yenileme, Sıhhileştirme ve İyileştirmede Etkili Bir Düzenleme Aracı Olarak Kentsel Tasarım, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Burns, W. ve Hill, L. (1963). New Towns for Old: The Technique of Urban Renewal, Sage Publications, London.

Carr, S. Francis, M., Rivlin, L. G., Stone, A. M., (1992). Public Space, Cambridge University Press, Cambridge.

Chan, E. H. W. And Lee, G. K. L. (2009). Design Considerations For Environmental Sustainability İn High-Density Development: A Case Study Of Hong Kong, *Environment, Development And Sustainability*, No:2, s. 359-374.

Chohan A. Y. Ki W. P. (2005). Heritage Conservation a Tool for Sustainable Urban Regeneration: A Case Study of Kaohsiung, Tainan, Taiwan, *41stIsoCaRP Congress*, Bilbao, Spain.

Colantonio, A. Dixon, T. ve diğ. (2009). Measuring Socially Sustainable Urban Regeneration in Europe, Oxford Brookes University, Oxford.

Çetintürk, S. (2002). Kentsel Kamusal Mekânların Tasarım Sürecinde Çağdaş Yaklaşımlarla Yeniden Ele Alınması ve Adana Örneği, Lisans Bitirme Tezi, MSÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

Çınaroğlu, E. (2002). Turizm Ticaret Alanında Yayalaştırma Ölçütleri, Hisarönü Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Çubuk, M. (2017). Kentsel Tasarım rehberlerinin hazırlanması projesi, Arama Konferansı, Dünyadaki Gelişimin İzinde Kentsel Tasarımın, Türkiye'ye Yansıması ve Gelişmesine Bakış, Ankara.

Demirsoy, M.S. (2006). Kentsel dönüşüm projelerinin kent kimliği üzerindeki etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

Döllük, G. 2005. Yayalaştırılmış Sokakların Kent Peyzajına Katkısı: 58. Bulvar ve İstiklal Caddesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Erdönmez, M. E. ve Akı, A. (2005). Açık Kamusal Kent Mekânlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri, *YTÜ Mimarlık Fakültesi e-Dergisi*.

Ergun, N. (2005). Şehir Yenileme Ders Notları, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir Ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

Gehl, J. (1987). Life Between Buildings, Van Nostrand Reinhold Co, New York.

Genç, F. N. (2003). Kent Yenileme ve Yerel Yönetimler: Kamu Yönetimi Perspektifi, Yerel ve Kentsel Politikalar, Çizgi Kitabevi, Konya.

Gilbert, R. Stevenson, D. ve diğ. (1996). Making Cities Work: The Role of Local Authorities in the Urban Environment, Earthscan, Londra.

Giritlioğlu, C. (1991). Şehirsel Mekân Öğeleri ve Tasarımı, İTÜ, İstanbul.

Gullberg, A. (2010). Hållbar Stadsutveckling-Underlag Till Formas Arbete Med Regeringsuppdraget Till Miljö- Och Kulturmyndigheter. Formas 30th.

Hasol, D. (1998). Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yem Yayınları, İstanbul.

İlze, İ. (1996). Alışveriş Merkezleri ile Alışveriş Caddelerinin Karşılaştırması, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Jacobs, A. B. (1993). Great Streets, MIT Press, Cambridge.

Kalabalık, H. (2005). İmar Hukuku, , Seçkin Yayın Evi, Ankara.

Karabay, H. (1993). Kentlileşmede Etkin Bir Politika: Yayalaştırma ve Araçları, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Karaman, A. (1999). Bir Disiplin ve Meslek Olarak Kentsel Tasarım Yeni Konum ve İçeriği. *10. Kentsel Tasarım ve Uygulamaları Sempozyumu*, İstanbul.

Kavi, F. (2003). İstanbul'daki Yaya Yolu Düzenlemelerinin Bitkisel Tasarım Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Keleş, R. (1980). Kent Bilim Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara.

Koç, H. Sönmez, İ. (1996). Yaya Yolları ve Alanlarında Yaşam Kalitesi Arayışları, *7. Kentsel Tasarım ve Uygulamaları Sempozyumu*.

Korkmaz E. ve Dülger Türkoğlu, H. (2003). Kentsel Açık Alanlar: Beşiktaş İskele Meydanı ve Çevresi, *Yapı Mimarlık Kültür Sanat Dergisi*, Sayı: 264, İstanbul, s. 65-66

Kuntay, O. (1981) Yaya Mekânı, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İnşaat Mimarlık Fakültesi.

McGregor, A. ve McConnachie, M. (1995). Social Exclusion, Urban Regeneration and Economic Reintegration, Urban Studies, 32(10): 1587-1600, SAGE Publications, Londra.

Mondon, A. V. (1987). Public Streets for Public Use NewYork.

Oruçkaptan, A. (1991). Kızılay Meydanı Çevresindeki Yaya Bölgelerinin İrdelenmesi ve Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Öksüz, A.M. (1999). Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı, Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Ders Notları, No: 54, s. 340-345.

Pardorokes, V. (1992). Kentsel Mekân Tasarım İlkeleri ve Mimari Oluşuma Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Rapoport, A. (1991). Pedestrian Street Use: Culture and Perception, in Public Streets For Public Use, Ed. Moudon, A. V, Columbia University Press, NewYork.

Tapan, M. (2006). Kumkapı Yayalaştırma Projesi Üzerine, *Mimar-ist*, No: 02/06, s. 73-74.

Yıldız, D. (1996). Peyzaj ile Mimarlık-Kentsel Tasarım İlişkileri ve Mimari Tasarıma Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Moudon, D. Von Nostrad (1987). Public Streets For Public Use Renhold Company New York.

SDC, (2002). Vision For Sustainable Regeneration, Environment & Poverty-The Missing Link, Sustainable Development Commission.

Özden, P. (2016). Kentsel yenileme, İmge Kitabevi, Ankara.

Özkal, A. (1990). Şehirlerde Yaya Alanları ve Yayalaştırma, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Robertson, K. A. (1994). Pedestrian Malls and Skywalks: Traffic Separation Strategies in American Downtowns, Avebury, Aldershot.

Şener, S. ve Erem, Ö. (2003). An Analysis Method fo r Architectural Identity of the Streets: A Case Study on Cumhuriyet and Halaskargazi Streets in İstanbul, in Quality of Urban Life: Policy Versus Practice, İstanbul.

Önür, S. (1994). Savaş Sonrasından Günümüze Kentsel Kamu Mekânına İlişkin Deneyim ve Denemeler, Kent, Planlama, Politika ve Sanat, *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını*, s. 455.

Suher, H. (2006). Kentsel Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesi, Dünya Mirası İstanbul: Gelişmeler-Sorunlar-Çözüm Önerileri Teknik Kongresi, İstanbul: TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi.

Velioğlu, S. (1990). Dış Mekân Yaşantısına Bağlı Olarak Mimari Ölçekteki Fiziksel Biçimlenişi Değerlendirmeye Yönelik Bir Model, Doktora Tezi, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Semerci, F. (2008). Kentsel Tasarım Gereklilikleri Açısından Beyazıt Meydanı Örneği, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Polèse, M. ve Stren, R. E. (2000). The Social Sustainability of Cities: Diversity And The Management of Change, Univ of Toronto Press, Toront.

Perçin, H. (2003). Yaya Bölgeleri, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Basılmamış Ders Notları, Ankara.

Randolph, T. (1984). Hester JR. Planning Neighbourhood Space With People, U.S.A.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı	:	Fatih YAVUZ
Doğum Yeri ve Tarihi	:	Maltepe/İstanbul, 11/07/1993

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi	:	Bartın Üniversitesi
Bildiği Yabancı Diller	:	İngilizce
Bilimsel Faaliyet/Yayınlar	:	Cengiz B. ve Yavuz F. (2018). Türk-İslam Bahçe Sanatı Anlayışını Yansıtan Bir Deneme. *Uluslararası Mühendislik Ve Teknoloji Yönetimi Kongresi*, s. 413-422, İstanbul.
Aldığı Ödüller	:	Bartın Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Lisans 1.'liği Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi 2.'liği Yüksek Onur Belgesi

İş Deneyimi

Stajlar	:	Sancaktepe Belediyesi 2013 Trabzon Büyükşehir Belediyesi 2014
Çalıştığı Kurumlar	:	ON Tasarım 2015-2016 Çekmeköy Belediyesi 2016 – Halen

İletişim

E-Posta Adresi	:	pmfatihyavuz@gmail.com

Tarih : 10/07/2019 (Tez Savunma Tarihi)